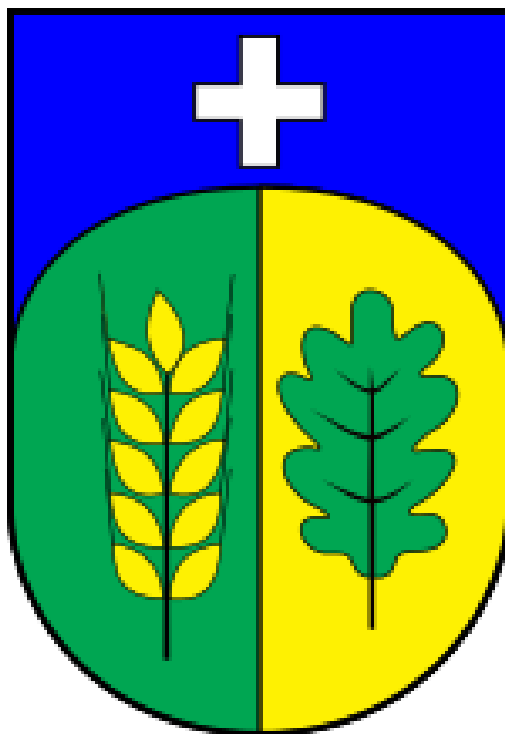

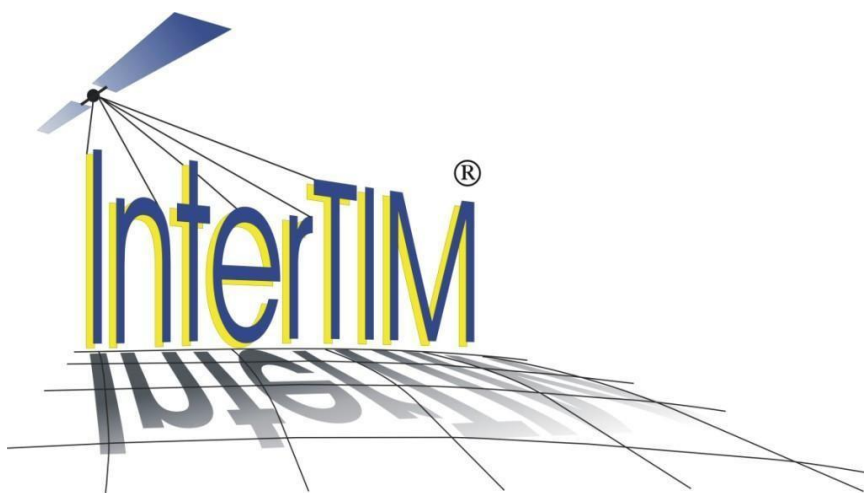
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SADOWNE

TOM I

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

2022

ul. Noniewicza 85B/IV, 16-400 Suwałki, tel. (+48) 875674313,

Al. Stanów Zjednoczonych 72/180, 04-036 Warszawa, tel. (+48)22-122-88-08

Opracowanie wykonane przez zespół w składzie:

Główny projektant: dr inż. Ludmiła Pietrzak

mgr inż. Agnieszka Ambrosiewicz

mgr Anna Bułtralik

mgr Dominik Derda

mgr inż. arch. Paweł Fiann

mgr inż. Tadeusz Kościuk

mgr inż. Bartosz Patkowski

mgr inż. Joanna Pietrzak

SPIS TREŚCI:

1. WSTĘP	6
1.1 Podstawa prawna	6
1.2 Rola i cel opracowania Studium	6
2 CHARAKTERYSTYKA STRUKTURY PRZYRODNICZEJ ŚRODOWISKA - UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	8
2.1 Położenie obszaru	8
2.2 Rzeźba terenu, powiązanie obszaru z jego szerszym otoczeniem	10
2.3 Lasy	10
2.4 Gleby	10
2.5 Warunki klimatu lokalnego	13
2.6 Wody powierzchniowe	13
2.7 Fauna	15
2.8 Flora	16
2.9. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	16
2.10 Krajobraz kulturowy	17
3 OCHRONA PRZYRODY	18
3.1 Nadbużański Park Krajobrazowy	19
3.2 Rezerwat przyrody Mokry Jegiel	20
3.3 Obszary Natura 2000	21
3.3.1 Ostoja Nadbużańska	22
3.3.2 Dolina Dolnego Bugu	23
3.4 Użytki ekologiczne	25
3.5 Pomniki przyrody	27
3.6 Lasy ochronne	28
4 WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH	30
4.1 Kopaliny	30
4.2 Wody podziemne	31
5 WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH 34	34
6 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	35
7 WALORYZACJA FIZJOGRAFICZNA GMINY	36
8 UWARUNKOWANIA EKOLOGICZNE GMINY – OGRANICZENIA I WSKAZANIA..	38
9 DEMOGRAFIA	40
9.1 Sieć osadnicza, dynamika zmian liczby ludności oraz gęstość zaludnienia	40

9.2	Ruch naturalny.....	43
9.3	Migracje.....	44
9.4	Przyrost rzeczywisty	45
9.5	Struktura wieku i płci.....	46
9.6	Prognoza demograficzna	48
10	GOSPODARKA.....	52
10.1	Działalność gospodarcza.....	52
10.1.1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	54
10.1.2	Budownictwo	55
10.1.3	Przemysł.....	55
10.1.4	Pozostała działalność gospodarcza.....	56
10.2	Rynek pracy.....	56
10.2.1	Struktura zatrudnienia	56
10.2.2	Bezrobocie.....	58
11	WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA.....	62
11.1	Struktura wykształcenia.....	62
11.2	Sytuacja mieszkaniowa.....	63
11.3	Oświata	66
11.4	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	68
11.5	Administracja publiczna	68
11.6	Działalność kulturalna, sport i rekreacja.....	68
11.7	Bezpieczeństwo publiczne.....	72
11.8	Podsumowanie.....	72
12	DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	73
12.1	Historia gminy Sadowne.....	73
12.2	Zabytki na terenie gminy Sadowne objęte ochroną konserwatorską wpisane do rejestru zabytków	75
12.3	Zabytki ruchome i nieruchome na terenie gminy Sadowne objęte ochroną konserwatorską, ujęte w gminnej ewidencji zabytków	75
12.4	Stanowiska archeologiczne.....	77
12.5	Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym, granice krajobrazów priorytetowych	79
13	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	80
13.1	Gospodarka wodno-ściekowa.....	80
13.1.1	Aglomeracja wodno-ściekowa	80
13.1.2	Zaopatrzenie w wodę	80
13.1.3	System odprowadzania i oczyszczania ścieków	82
13.2	Zaopatrzenie w gaz	84

13.3	Gospodarka odpadami	84
13.4	Elektroenergetyka.....	87
13.5	Zaopatrzenie w energię ciepłą.....	87
13.6	Telekomunikacja.....	88
14	UKŁAD KOMUNIKACYJNY	89
14.1	Drogi krajowe.....	89
14.2	Drogi powiatowe.....	89
14.3	Drogi gminne	90
14.4	Układ kolejowy.....	92
14.5	Szlaki turystyczne	92
15	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU	95
15.1	Stan prawny gruntów	95
15.2	Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne	96
15.3	Bilans terenów	98
15.4	Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.....	101
15.4.1	Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	125
15.4.2	Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy	139
16	STAN PLANISTYCZNY.....	139
17	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA, WYMAGAŃ DOTYCZĄCYCH OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	141
17.1	Zagrożenia naturalne.....	141
17.1.1	Zagrożenie powodziowe.....	141
17.2	Zagrożenia antropogeniczne	142
18	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	143
19	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY – ANALIZA SWOT.....	144
20	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	146
21	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY.....	150

1. Wstęp

1.1 Podstawa prawna

Podstawę sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sadowne stanowi Uchwała nr XXXVIII/190/2017 Rady Gminy Sadowne z dnia 15 września 2017 roku w sprawie przystąpienia do opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sadowne oraz ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.). Projekt Studium jest realizacją ww. uchwały.

Niniejsze Studium opracowano kompleksowo i obejmuje obszar administracyjny całej gminy Sadowne.

Jednocześnie zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 ze zm.) została przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.

1.2 Rola i cel opracowania Studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określa politykę przestrzenną w odniesieniu do obszaru gminy. Problematyka Studium odnosi się, więc do najważniejszych problemów rozwoju przestrzennego, których rozwiązywanie należy do zadań samorządu lokalnego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest instrumentem zarządzania rozwojem przestrzennym Gminy Sadowne dla zapewnienia optymalnych warunków życia mieszkańców, w myśl zasad zrównoważonego rozwoju oraz kształtowania ładu przestrzennego i wysokiej jakości funkcjonalno-estetycznej otoczenia. Tak rozumiana ranga Studium skłania więc do precyzyjnego określenia roli, jaką powinno spełniać nie tylko, jako ustawowo wymagany dokument, ale użyteczne narzędzie w procesie zarządzania.

Sporządzanie Studium jest również procesem weryfikacji realności założeń polityki władz, obiektywnych potrzeb i wymagań funkcjonalnych oraz oczekiwań mieszkańców, także w zakresie bieżących działań inwestycyjnych, w bliskiej perspektywie.

Studium zawiera ustalenia, które muszą być uwzględnione przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Z mocy ustawy Studium nie jest

aktem prawa miejscowego i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych.

Jednakże z uwagi na fakt, iż Studium uchwała Rada Gminy uzyskuje ono rangę aktu prawnego w formie uchwały, obligując gminę do realizowania określonej w Studium polityki przestrzennej.

W tym rozumieniu zawarte w nim ustalenia są na tyle precyzyjne, aby mogły stanowić merytoryczną podstawę podejmowanych przez władze decyzji w sprawie realizacji inwestycji publicznych, takich jak infrastruktura techniczna, komunikacyjna i społeczno-usługowa, a także spójnego z polityką przestrzenną określania zasad kształtowania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

Studium składa się z:

1. **Części tekstowej** „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne”, obejmujący: „Tom I. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego” oraz „Tom II. Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, stanowiący załącznik Nr 1 do uchwały;
2. **Części graficznej** „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne” w skali 1:25 000 stanowiący załącznik Nr 2a do uchwały oraz rysunek „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” w skali 1:25 000 stanowiący załącznik Nr 2b do uchwały.

2 Charakterystyka struktury przyrodniczej środowiska - uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz krajobrazu kulturowego

2.1 Położenie obszaru

Gmina Sadowne zajmuje powierzchnię 144,7 km², położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, w północnej części powiatu węgrowskiego.

Ryc. 2.1 Położenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

Północną granicę gminy wyznacza rzeka Bug, Sadowne graniczy tu z powiatem ostrowskim - gminy Brok i Małkinia Górna. Od wschodu obszar opracowania graniczy z powiatem sokołowskim – gmina Kosów Lacki; południowa granica to gminy powiatu węgrowskiego - Stoczek i Łochów; od zachodu Sadowne graniczy z powiatem wyszkowskim – gmina Brańszczyk. Ośrodkiem administracyjnym i usługowym gminy, jest miejscowość Sadowne położona w odległości ok. 75 km od miasta stołecznego Warszawy oraz w odległości 40 km od ośrodka powiatowego – Węgrowa.

Strukturę administracyjną tworzą 22 miejscowości: Bojewo, Grabiny, Kolonia Złotki, Kołodział, Kołodział Rybie, Krupińskie, Morzyczyn Włociański, Morzyczyn Włoki, Ocięte, Orzełek, Płatkownica, Rażny, Sadoleś, Sadowne, Sojkówek, Sokółka, Szynkarzyna, Wilczogęby, Zalesie, Zarzетка, Zieleniec, Złotki.

Ryc. 2.2 Obręby ewidencyjne w gminie Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

Według klasyfikacji fizycznogeograficznej Polski J. Kondrackiego gmina Sadowne należy do megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa; prowincji Niż Środkowoeuropejski; podprowincji Niziny Środkowopolskie; makroregionie Nizina Środkowomazowiecka; północno-zachodnia część gminy leży w mezoregionie Dolina Dolnego Bugu, południowo-wschodnia w mezoregionie Równina Wołomińska.

2.2 Rzeźba terenu, powiązanie obszaru z jego szerszym otoczeniem

Istniejąca rzeźba badanego terenu powstała w następstwie faz ruchu lądolodu z okresu zlodowacenia środkowopolskiego oraz procesów erozyjno – sedymentacyjnych wód fluwioglacjalnych i denundacji peryglacjalnej z okresu północnopolskiego. Południowa część gminy leży w zasięgu mezoregionu Dolina Dolnego Bugu. Często występują tu podmokłości. Teras nad zalewowy o powierzchni płaskiej i szerokości ok. 3,5-4,0 m wyniesiony jest o 2,0- 6,0 m nad poziom terasu zalewowego. Powierzchnia terasu pokryta jest licznymi formami wydymowymi.

2.3 Lasy

Gmina Sadowne położona jest położona na terenie nadleśnictwa Łochów. Powierzchnia lasów na terenie gminy Sadowne zajmuje 3828 ha co stanowi ok. 26% powierzchni całej gminy, jest to mniej niż średnia lesistość w Polsce (29,5%) oraz w nadleśnictwie Łochów (34%). Lasy położone są głównie w południowej części gminy, stanowią duże nieznacznie oddalone od siebie kompleksy, co sprzyja migracji zwierząt. Gatunkiem dominującym na terenie gminy jest sosna zwyczajna, będąca gatunkiem mało wymagającym znoszącym ubogie i piaszczyste siedliska.

2.4 Gleby

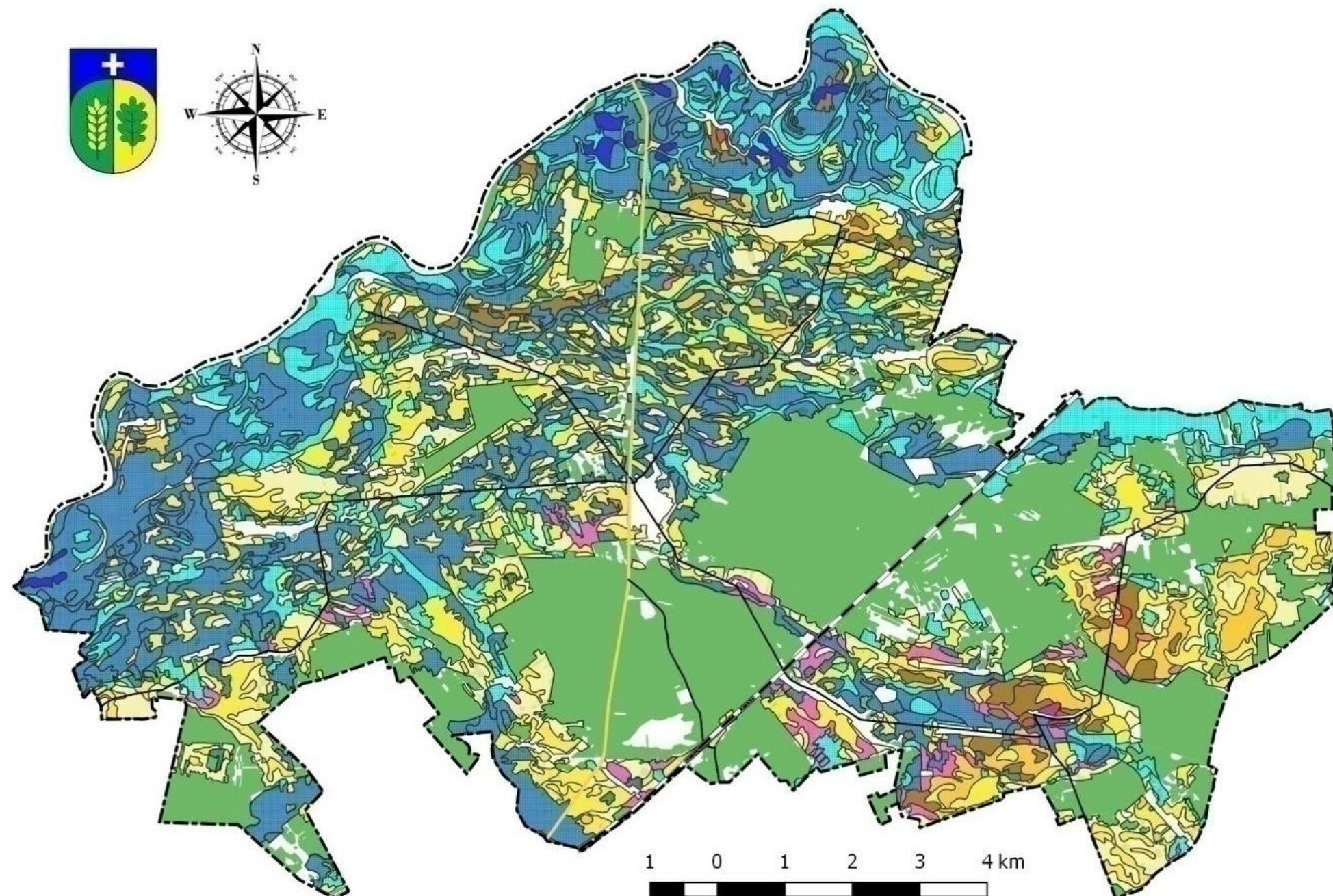
Na terenie gminy Sadowne występują gleby średniej przydatności rolniczej. Wśród użytków rolnych gleby klasy IVa i b stanowią 18,4%, a gleby klas V i VI aż 81,6%. Przeważają tu gleby lekkie - bielcowe i rdzawe, utworzone na utworach polodowcowych - piaski gliniaste i żwiry piaszczyste. W dolinach rzecznych występują mady i namuły. Szczególnie cenne ze względu na wysoką klasę bonitacji są mady występujące głównie wzdłuż koryta Bugu. Na terenie gminy można wydzielić kilka rejonów rolniczych charakteryzujących się różną jakością gleb, kompleksy rolniczej przydatności gleb oraz kompleksy użytków zielonych. Ich rozmieszczenie przedstawia poniższa tabela i rycina.

Tab.2.1 Kompleksy rolniczej przydatności gleb w gminie Sadowne

Kompleksy przydatności rolniczej na gruntach rolnych		
Oznaczenie kompleksu	Nazwa kompleksu	Powierzchnia [ha]
2	Kompleks pszenney dobry	11,22
4	Kompleks żytni bardzo dobry	237,44
5	Kompleks żytni dobry	414,23
6	Kompleks żytni słaby	2046,50
7	Kompleks żytni bardzo słaby	1476,32
8	Kompleks zbożowo-pastewny mocny	9,64
9	Kompleks zbożowo-pastewny słaby	247,99
Kompleksy przydatności rolniczej na gruntach rolnych		
1z	bardzo dobry i dobry	154,11
2z	Średni	3852,00
3z	Słaby i bardzo słaby	1932,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy glebowo-rolniczej.

Ryc. 2.3 Mapa glebowo-rolnicza gminy Sadowne

Legenda

GRANICA GMINY	Kompleksy przydatności gleb na gruntach ornych i użytkach zielonych:	
LAS	kompleks użytków zielonych bardzo słabych i słabych	kompleks zbożowo-pastewny mocny
DROGA KRAJOWA	kompleks użytków zielonych średnich	kompleks żytni bardzo słaby
DROGA POWIATOWA	kompleks użytków zielonych bardzo dobrych i dobrych	kompleks żytni słaby
KOLEJ	kompleks zbożowo-pastewny słaby	kompleks żytni dobry
		kompleks żytni bardzo dobry
		kompleks pszeniczny dobry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy glebowo-rolniczej.

2.5 Warunki klimatu lokalnego

Gmina Sadowne została zaliczona do Wschodniej (podlaskiej) Dzielnicy Rolniczo-Klimatycznej (wg R. Gumińskiego). Średnia roczna temperatura na terenie gminy wynosi od 7,2°C do 7,6°C. Najwyższa średnia temperatura odnotowywana jest w miesiącu lipcu (18,2°C), a najniższa w styczniu i lutym (3,2°C-3,9°C). Okres wegetacyjny na terenie gminy Sadowne trwa 200-210 dni. Liczba dni mroźnych wynosi 50-60, z przymrozkami 110-138, zaś liczba dni z pokrywą śnieżną to 80-87. Średnia wielkość opadów w ciągu roku zawiera się w przedziale 532-607 mm. Względna wilgotność wynosi 82%, przy czym największą wilgotnością charakteryzują się obszary dolinne Bugu. Dominują wiatry o niewielkich prędkościach w granicach 2,3-3,5 m/s przy czym w poszczególnych porach roku obserwuje się znaczne zmiany ich częstotliwości i kierunków. Latem występują głównie wiatry zachodnie, natomiast wiosną i jesienią – wschodnie.

2.6 Wody powierzchniowe

Największą rzeką przepływającą przez teren gminy Sadowne jest Bug, który jednocześnie stanowi jej północną granicę. Całkowita długość rzeki wynosi ponad 772 km, z czego ok. 21 km znajduje się na terenie gminy Sadowne. Ewenementem Bugu jest jego dzikość - rzeka jest nieuregulowana przez człowieka, stąd w jej dolinie występują liczne zakola, starorzecza, łąki zalewowe.

Tab. 2.2 Rzeki na terenie gminy Sadowne

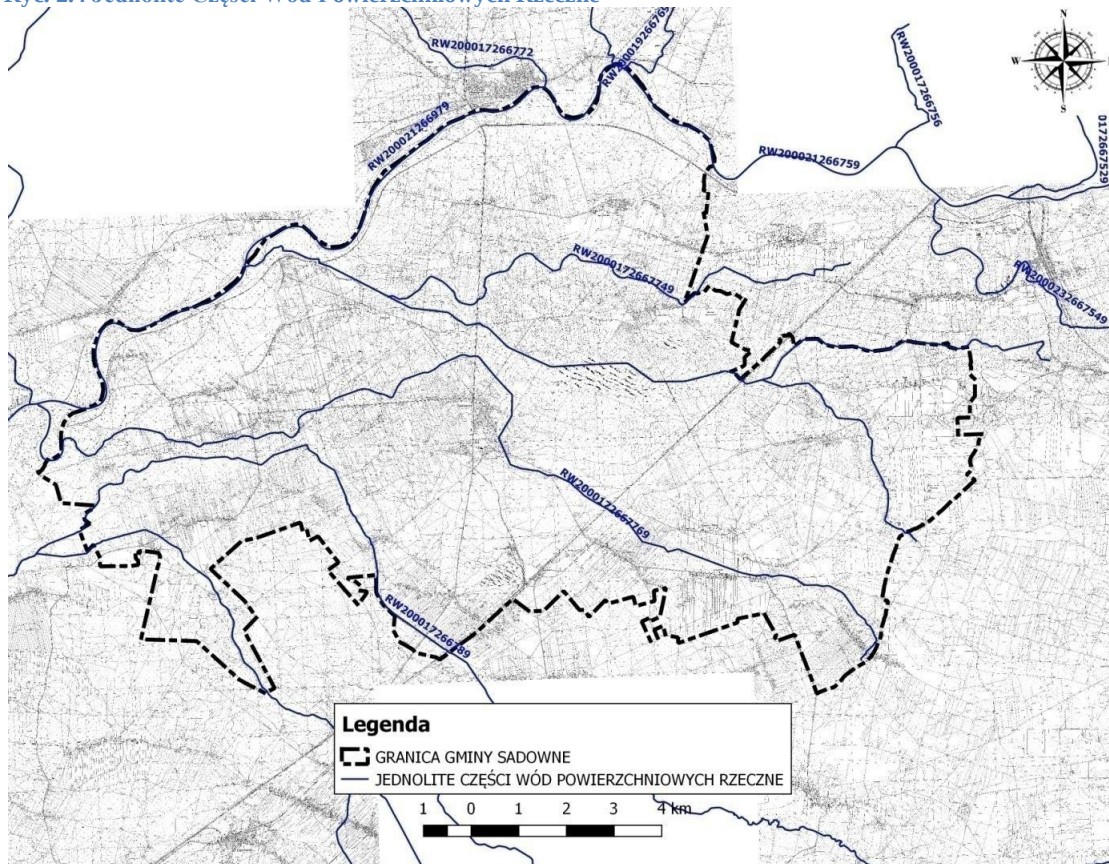
Lp.	Rzeka	Długość całkowita [km]
1.	Bug	772 (587 w Polsce)
2.	Bojewka	21,62
3.	Dzięciołek	17,80
4.	Nowa Treblinka	13,36
5.	Ugoszcz	44,47

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie gminy Sadowne można wyróżnić następujące JCWP Rieczne:

- RW200017266789 – Ugoszcz,
- RW2000172667769 – Bojewka,
- RW2000172667749 – Kanał Kacapski,
- RW200021266979 – Bug od Broku do dopł. z Sitna,

Ryc. 2.4 Jednolite Części Wód Powierzchniowych Rzeczne

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie gminy nie występują duże zbiorniki wodne, zaś jedynymi zbiornikami wód stojących są niewielkie zagłębienia bezodpływowe i stawy hodowlane. Do największych naturalnych zbiorników należą starorzecza Bugu: jezioro Kotło i Bużysko.

Na jakość wód powierzchniowych i podziemnych wpływa kilka czynników.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń są:

- nieprawidłowa gospodarka ściekami – szczególnie istotny jest odsetek ludności niekorzystających z oczyszczalni ścieków. Należy zwrócić również uwagę na nieszczelne i przepełnione szamba;
- zanieczyszczenia pochodzące z rolnictwa – m.in. niekontrolowane nawożenie, zarówno nawozami mineralnym jak i naturalnymi (obornik, gnojowica), stosowanie środków ochrony roślin;
- dzikie wysypiska śmieci – wody opadowe wypłukują niebezpieczne substancje,

które dostają się do wód gruntowych,

- zbiorniki paliw, rurociągi oraz urządzenia prowadzące dystrybucje paliw ich nieuszczelność powoduje wyciek substancji niebezpiecznych do gruntu,
- różnego rodzaju zakłady przemysłowe, hurtownie, magazyny, myjnie pojazdów samochodowych,
- szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu oraz obszary o zwartej zabudowie,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych,
- niewłaściwy sposób postępowania z wodami opadowymi i roztopowymi,
- spływ powierzchniowy biogenów z pól i niewłaściwe składowanie nawozów naturalnych,
- lokalne podtopienia użytków rolniczych,
- nieprzestrzeganie warunków zawartych w pozwoleniach wodno-prawnych,
- odprowadzanie ścieków bez wymaganego pozwolenia wodno prawnego.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi ocenę wód powierzchniowych w odniesieniu do jednolitych części wód (JCWP) na podstawie wyników badań realizowanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Ocena JCWP rzek w latach 2011-2016, wskazała że do najbardziej zanieczyszczonych JCWP w skali całego kraju zaliczała się m.in. JCWP Bugu. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w rejonie gminy Sadowne JCWP Bug oraz Ugoszczy wskazuje na słaby stan ekologiczny wód na tym obszarze. Stan ogólny wód został uznany za zły. Na niekorzystną ocenę wpłynęły przede wszystkim wskaźniki biologiczne: ichtiofauna w Bugu i Ugoszczy oraz fitoplankton w Bugu.

Na podstawie bieżącej oceny stanu jednolitych części wód rzek w roku 2017-2018 opracowanej przez GIOŚ można uznać, że stan wód w dalszym ciągu jest zły.

Monitoring wód podziemnych prowadzony jest w ramach badań Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Gmina Sadowne nie jest objęta tym monitoringiem i na jej terenie nie są prowadzone badania stanu i jakości wód podziemnych. Jednolita część wód podziemnych w których leży gmina Sadowne była badana w 2010 i 2012 roku. Według oceny stanu chemicznego i ilościowego JCWPd stan wód oceniono jako dobry.

2.7 Fauna

Na podstawie inwentaryzacji zwierzyny grubej prowadzonej przez Nadleśnictwo Łochów podkreślić należy liczne występowanie tutaj gatunków zwierzyny łownej: łosia,

sarny, dzika, jelenia, lisa, borsuka, jenota, bobra, kuny, a także ptactwa łownego. O bardzo wysokich walorach faunistycznych decydują zespoły lęgowe ptaków zasiedlające tereny zalewowe doliny Bugu. Ten odcinek Bugu znajduje się w granicach ostoi ptaków o randze europejskiej. Nieregularne koryto Bugu sprzyja gniazdowaniu takich gatunków jak dzierzba rudogłowa, zimorodek, jaskółka brzegówka i brodziec piskliwy, bączek, bocian czarny, brodziec piskliwy, czajka, cyranka, czapla siwa, krwawo dziób, gadożer, rybitwa białoczelna. W dużym zagęszczeniu występuje bocian biały i derkacz.

2.8 Flora

Gmina Sadowne może pochwalić się także bogatą i zróżnicowaną florą. Na jej terenie znajduje się Nadbużański Park Krajobrazowy obejmujący tereny najcenniejsze przyrodniczo i ekologicznie, położone w dolinie Bugu, gdzie występują bogate zbiorowiska roślinności wodnej, szuwarowej i bagiennej. Wymienić tu można: fiołka wyniosłego, który zanika w skali europejskiej, wiciokrzew pomorski, oleśnika górskiego, pszenice – polny i grzebieniasty, gorczyzkę krzyżową i gorzkawą oraz storczyka kukawkę. W rezerwatach przyrody położonych w granicach gminy ponadto można odnaleźć: rosiczkę okrągłolistną, listerę jajowatą, widłaka torfowego, goździstego i jałowcowatego, konwalię majową, płucnicę islandzką, kosaćca syberyjskiego, kruszczyka szerokolistnego. Oprócz tego na terenach chronionych, zwłaszcza w pobliżu koryta rzeki Bug występują liczne obszary w niewielkim stopniu przekształcone przez człowieka w postaci pastwisk, łąk i zarośli.

2.9. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Użytki rolne na terenie gminy Sadowne zajmują **9617 ha** tj. ok. 66,5% całkowitej powierzchni gminy, w tym m.in.:

- ✓ grunty orne – 3962 ha,
- ✓ łąki trwałe – 3097 ha,
- ✓ pastwiska trwałe – 2114 ha,
- ✓ grunty rolne zabudowane – 312 ha.

Jak wynika z powyżej przedstawionego zestawienia, łąki trwałe i pastwiska trwałe zajmują znaczący udział w użytkach rolnych. Taki krajobraz gminy ma swoje podłoże przede wszystkim w glebach, które tu występują. Dotyczy to głównie wskaźnika jakości i przydatności rolniczej gleb. Odbija się to wyraźnie na uzyskiwanych plonach i w dużym stopniu ogranicza dobór gatunków roślin uprawnych. Nieopłacalna jest uprawa roślin

na glebach niskiej przydatności rolniczej.

2.10 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to „postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka” (art. 3 pkt 14 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Na krajobraz kulturowy składa się ogół obiektów i cech fizycznych, obserwowalne wzrokowo wyrażenie kultury ludzkiej na powierzchni Ziemi, łączące elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez grupę lub kilka grup kulturowych i nakładania zróżnicowanych elementów kulturowych różnego wieku na tę samą rzeźbę terenu. Przestrzeń przyrodnicza, która znajduje się w sferze oddziaływań człowieka przyjmuje formę kulturową, wyrażoną w postaci krajobrazu kulturowego. Krajobraz ten można rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą jako swoistą fizjonomię. Na rodzaj krajobrazu kulturowego wpływ mają: dominujący rodzaj działalności człowieka i stopień przeobrażenia środowiska geograficznego.

Krajobraz kulturowy gminy Sadowne został w niektórych miejscowościach znacznie przekształcony w odniesieniu do pierwotnego. Są też miejscowości z dobrze zachowanymi historycznie ukształtowanymi układami ruralistycznymi, których nie powinno się przekształcać. Jednak żywiołowo rozwijająca się urbanizacja stanowi niemałe zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, środowiska kulturowego i dla krajobrazu. Pierwotny charakter przestrzeni gminy, pod wpływem intensywnego rozwoju funkcji osadniczych, został w niektórych obszarach zatracony. Obecnie postępująca urbanizacja (suburbanizacja) - lokalizacja nowych inwestycji bez nawiązania do tradycji oraz zaniedbanie obiektów, które niegdyś wykazywały wartości historyczne, doprowadziło do przekształcenia tradycyjnego krajobrazu gminy.

Bardzo wiele obiektów zabytkowych już nie istnieje, a te, które się zachowały, są w bardzo złym stanie technicznym (zaniedbane, bez dachów, częściowo zawalone). Część budynków zabytkowych zostało przebudowanych, tracąc jednocześnie charakter budynku zabytkowego. W Tomie II wykazano odpowiednie zasady ochrony krajobrazu kulturowego.

3 Ochrona Przyrody

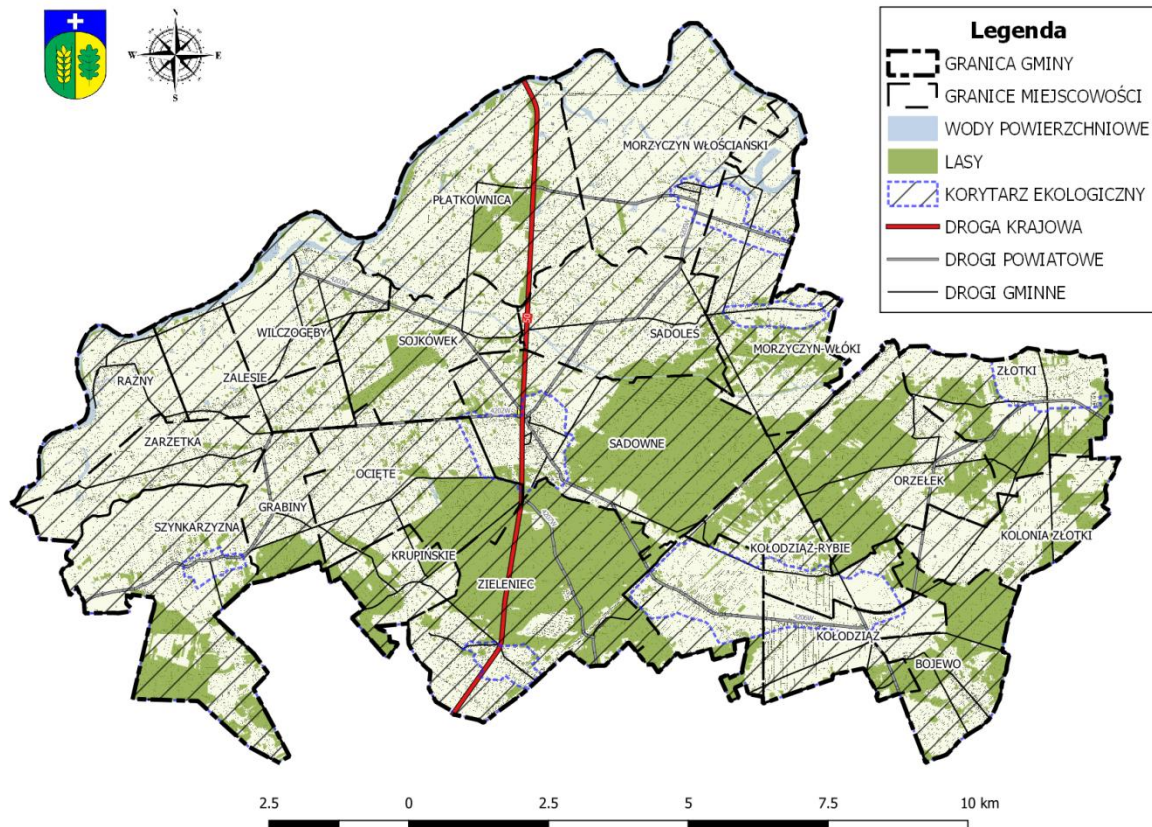
Na terenie gminy Sadowne znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Nadbużański Park Krajobrazowy,
- Rezerwat przyrody – Mokra Jegiel,
- 2 Obszary Natura 2000 – Ostoja Nadbużańska oraz Dolina Dolnego Bugu,
- Pomniki przyrody,
- 5 Użytków Ekologicznych.

Wiodącą rolę w zachowaniu łączności przestrzennej struktur ekologicznych odgrywają korytarze ekologiczne rangi ponadregionalnej i regionalnej. Korytarze charakteryzują się dużą różnorodnością gatunkową, krajobrazową i siedliskową. Są one także ważnymi ostojami dla gatunków rodzinnych i wędrownych, a zwłaszcza dla gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Przez teren gminy Sadowne przebiega korytarz o randze regionalnej – Dolina Dolnego Bugu (GKPnC-4).

Ryc. 3.1 Korytarz ekologiczny na terenie gminy Sadowne

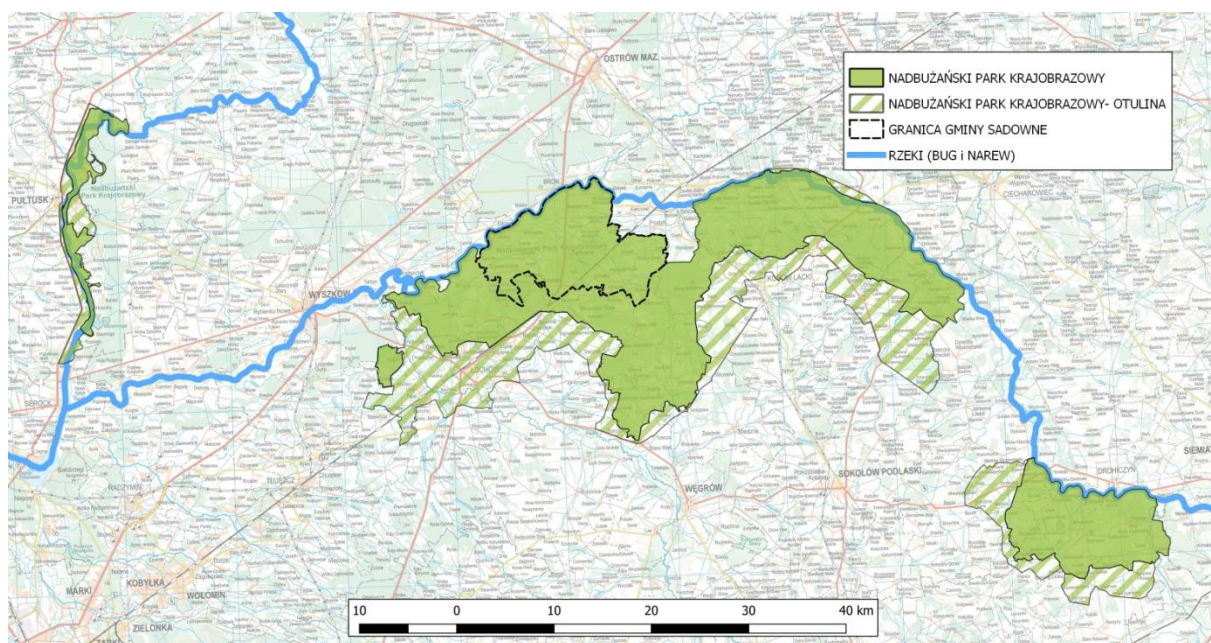
Źródło: Opracowanie własne.

3.1 Nadbużański Park Krajobrazowy

Gmina Sadowne leży na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Nadbużański Park Krajobrazowy został utworzony Rozporządzeniem Nr 36/93 Wojewody Siedleckiego dnia 30 września 1993 roku. Od dnia 1 stycznia 2010 roku wraz z czterema innymi parkami tworzy Mazowiecki Zespół Parków Krajobrazowych (Uchwała Nr 201/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 16 listopada 2009 roku). Położony równoleżnikowo park chroni prawie 120 km rzeki Bug i 40 km Narwi, zajmuje powierzchnię 74136,50 ha (113671,70 ha z otuliną). Głównym walorem parku jest dolina Bugu z licznymi starorzeczami, stromymi skarpami i wyspami. Kompleksy leśne zajmują ok. 36% powierzchni parku, składają się głównie z pozostałości po dawnych puszcach porastających niegdyś te tereny.

Na terenie parku dominują bory sosnowe, które pomimo ubogich i piaszczystych siedlisk są dobrze znoszone przez sosnę. Nadrzeczne tereny to kontrast wielu środowisk: suche piaszczyste wydmy graniczą z torfowiskami, a podmokłe lasy łęgowe z borami sosnowymi. Zachowało się tu jeszcze sporo cennych lasów łęgowych. W dolinie Bugu spotyka się większe obszary zarośli łozowych (czyli wierzbowych) z udziałem rzadkiej wierzby śniadej. Niewielkie powierzchnie na żyzniejszych glebach zajmują grądy. Znaczne obszary parku pokrywają łąki zalewowe.

Ryc. 3.2 Nadbużański Park Krajobrazowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych.

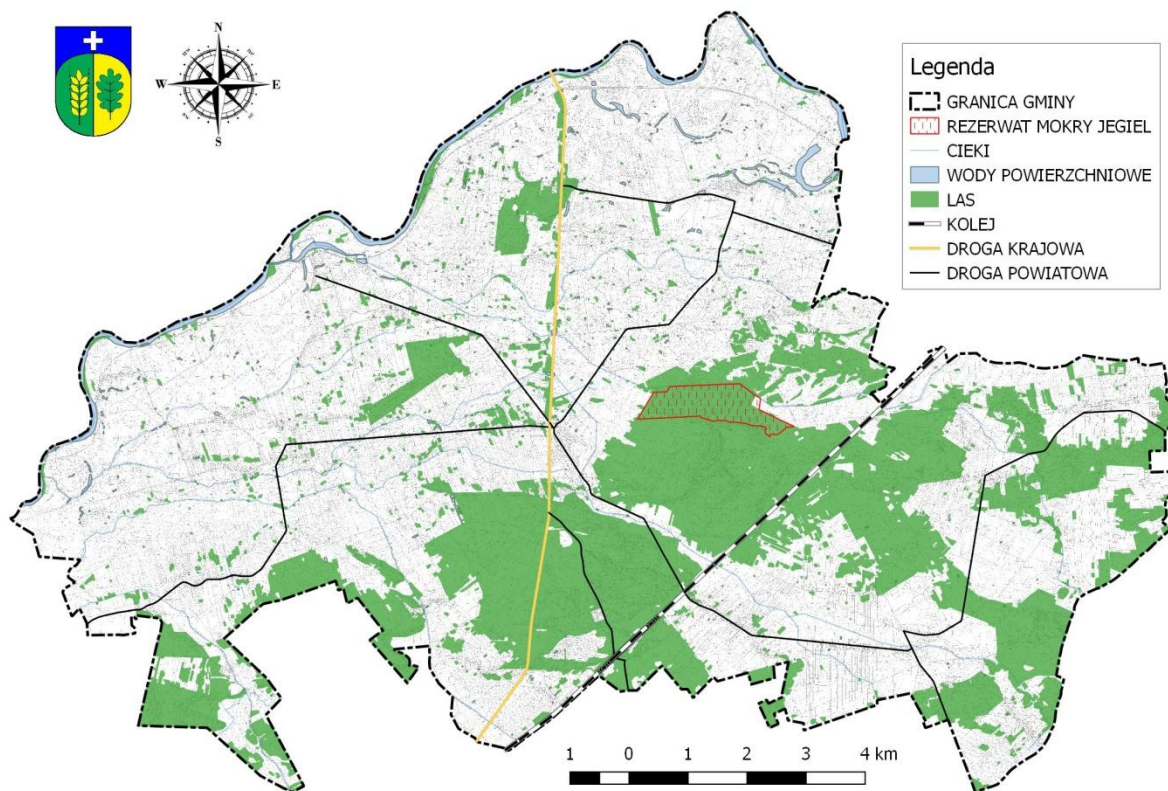
Wśród flory występującej w dolinie dolnego Bugu, znaleźć można m.in. wawrzynka wilczełyko, dostojną lilię złotogłów, naparstnicę zwyczajną oraz storczyka kukawkę. Królestwo fauny reprezentują głównie zwierzęta leśne: łosie, jelenie, sarny, dziki, borsuki i lisy, a także ze względu na liczne obszary podmokłe i rozlewiskowe bobry i wydry. Największą jednak grupę zwierząt reprezentowaną przez około 200 gatunków stanowią ptaki.

Cele ochrony i zakazy obowiązujące na terenie Parku określa Rozporządzenie Nr 20 Wojewody Mazowieckiego z dnia 8 sierpnia 2006 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (ze zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem – Rozporządzenie nr 2 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 stycznia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego).

3.2 Rezerwat przyrody Mokry Jegiel

Rezerwat przyrody Mokry Jegiel to rezerwat faunistyczny utworzony w 2002 roku (Rozporządzenie Nr 62 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 lipca 2002 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody pod nazwą "Mokry Jegiel") na terenie gminy Sadowne (Nadleśnictwo Łochów). Jego powierzchnia wynosi 116,13 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych siedlisk przyrodniczych o charakterze zbiorowisk borowych, olsowych i łęgowych oraz wilgotnych łąk, będących miejscem występowania oraz gniazdowania wielu rzadkich gatunków ptaków.

Wśród flory spotkać tu można m.in.: wielosił błękitny, nasięźrzał pospolity, goździk pyszny, selernica żyłkowana, czarcikęsik Kluka, wawrzynek wilczełyko, widłaki. Faunę reprezentują głównie ptaki, w tym: orlik krzykliwy, żuraw, samotnik, słonka, bekas, dudek, grubodziób zwyczajny, bocian czarny, potrzos.

Źródło: Opracowanie własne.

3.3 Obszary Natura 2000

Program Natura 2000 jest inicjatywą podjętą w celu zachowania bogatego dziedzictwa naturalnego Europy. Program umożliwia współdziałanie wszystkich państw Unii Europejskiej w zakresie ochrony najbardziej cennych gatunków i siedlisk na całym ich obszarze występowania w Europie, niezależnie od granic państwowych. Głównym celem programu jest stworzenie ekologicznej sieci obszarów znanej pod nazwą Sieć Natura 2000. Łącznie obszary objęte tą formą ochrony są największym systemem obszarów chronionych na świecie.

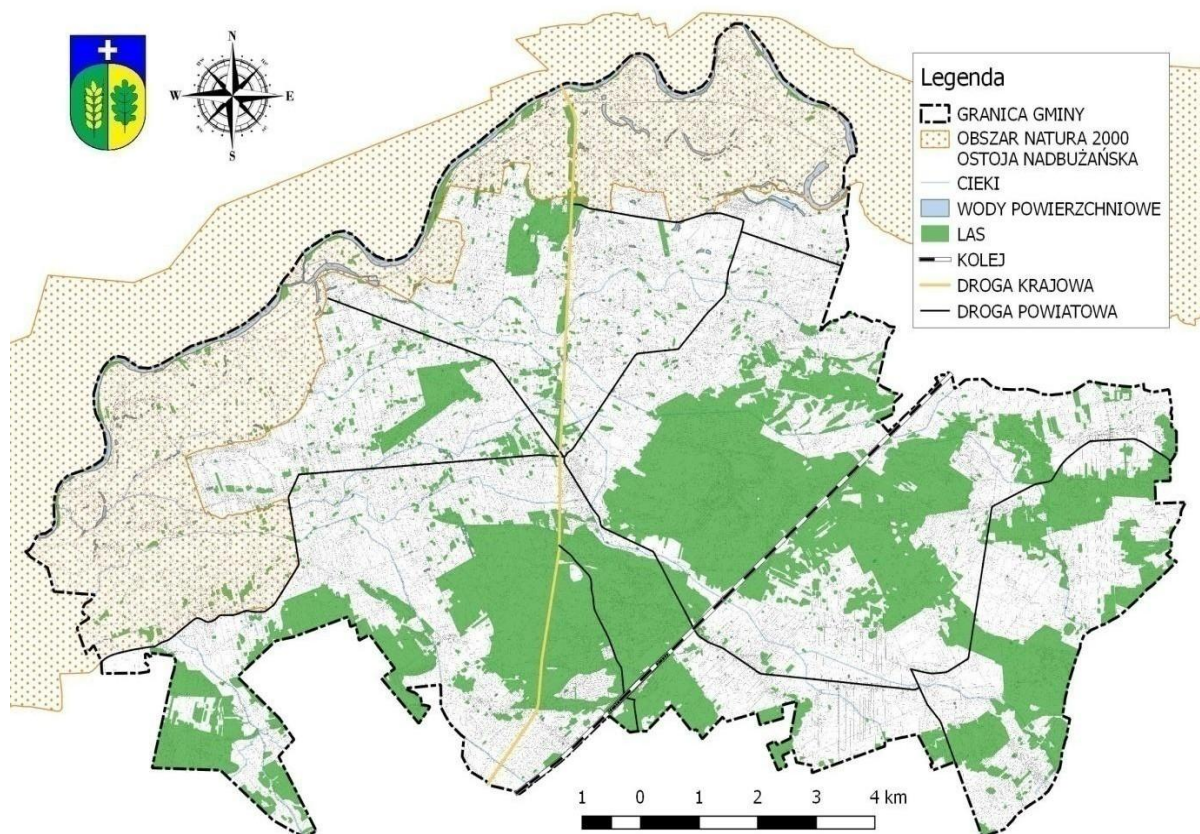
Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy.

Na terenie gminy Sadowne znajdują się dwa obszary Natura 2000.

3.3.1 Ostoja Nadbużańska

Północną część gminy Sadowne zajmuje Ostoja Nadbużańska (PLH40011) jest to obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13 listopada 2007 roku. Powierzchnia Ostoi Nadbużańskiej wynosi 46 036,74 ha, z czego 3 054, 84 ha znajduje się na terenie gminy Sadowne. Obszar został powołany w ramach specjalnego obszaru ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa).

Ryc. 3.4 Położenie Obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska na tle gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości niezmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Naturalna

dolina dużej rzeki. Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 21 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z kozą złotawą i kielbami białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pajaków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocornapicinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnha halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantes flavipes*, *Styloctetor stativus*).

Dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Białymstoku i Lublinie z dnia 5 września 2014 r. ustanowiono plan zadań ochronnych.

Zagrożenia dla obszaru stanowią:

- obwałowania i odcinanie starorzeczy od współczesnego koryta rzeki,
- zanieczyszczenie wód,
- melioracje, tamy zaporowe,
- trasy szybkiego ruchu,
- przebudowa drzewostanów w kierunku monokultur sosnowych,
- kłusownictwo.

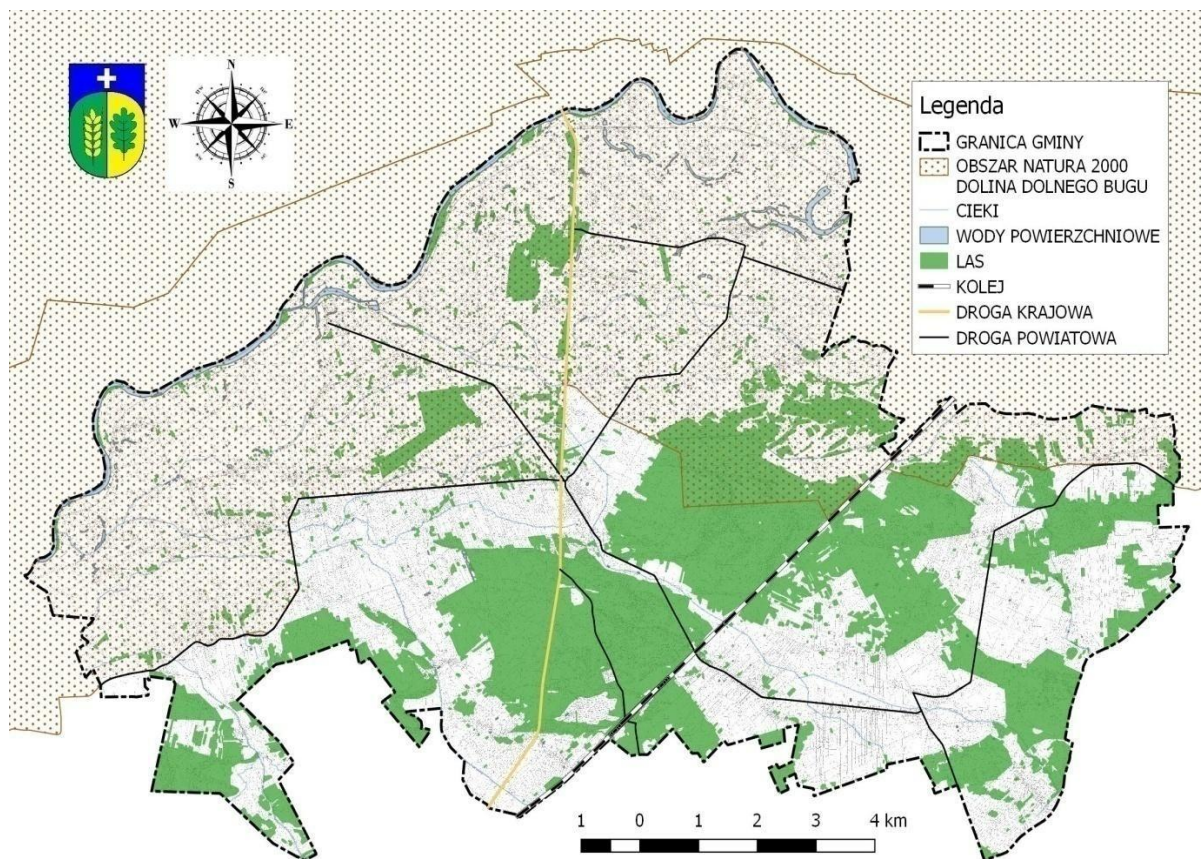
Należy podkreślić, że obszar podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej.

3.3.2 Dolina Dolnego Bugu

Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Dolnego Bugu (PLB140001) powołany na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21.07.2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, zajmuje obszar 74 309,92 ha, z czego 7 292,44 ha znajduje się w północnej części gminy Sadowne. Obszar obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu, oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości niezmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzeczными, wzdłuż

rzeki występują dobrze rozwinięte zarośla wierzbowe. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowane pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów.

Ryc. 3.5 Położenie Obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu na tle gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 51. Występują co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Bardzo ważna ostoja ptaków wodno-błotnych. Jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych gadożera, do niedawna jedno z nielicznych w Polsce stanowisk kulona. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3, C6) następujących gatunków ptaków: bączek (PCK), bocian czarny, brodziec piskliwy, cyranka, czajka, czapla siwa, krwawodziób, gadożer (PCK), kszczyk, kulik wielki (PCK), płaskonos, podróżniczek (PCK), rybitwa białoczelna (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna (PCK), zimorodek, w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują: bocian biały, kania czarna, derkacz, wodnik i samotnik. Niestety brak jest danych o ptakach w okresie pozalęgowym. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki

pająków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantes flavipes*, *Styloctetor stativus*). Cenny kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym charakterze naturalnym, oraz szereg zbiorowisk roślinnych związanych z siedliskami wilgotnymi. Stanowiska rzadkich gatunków roślin. Gatunki wymienione w p. 3.3. z motywacją D to gatunki prawnie chronione w Polsce.

Zagrożenia:

Zagrożenie dla Doliny Dolnego Bugu stanowi przede wszystkim niekontrolowana działalność człowieka prowadząca do zanieczyszczenia wód, a także postępujące tempo zabudowy doliny, odcinanie starorzeczy i usypywanie obwałowań.

Dla obszaru Natura 2000 - Dolina Dolnego Bugu Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Białymstoku i Lublinie z dnia 5 września 2014 r. ustanowiono plan zadań ochronnych zmieniony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Białymstoku i Lublinie z dnia 2 sierpnia 2016 roku.

3.4 Użytki ekologiczne

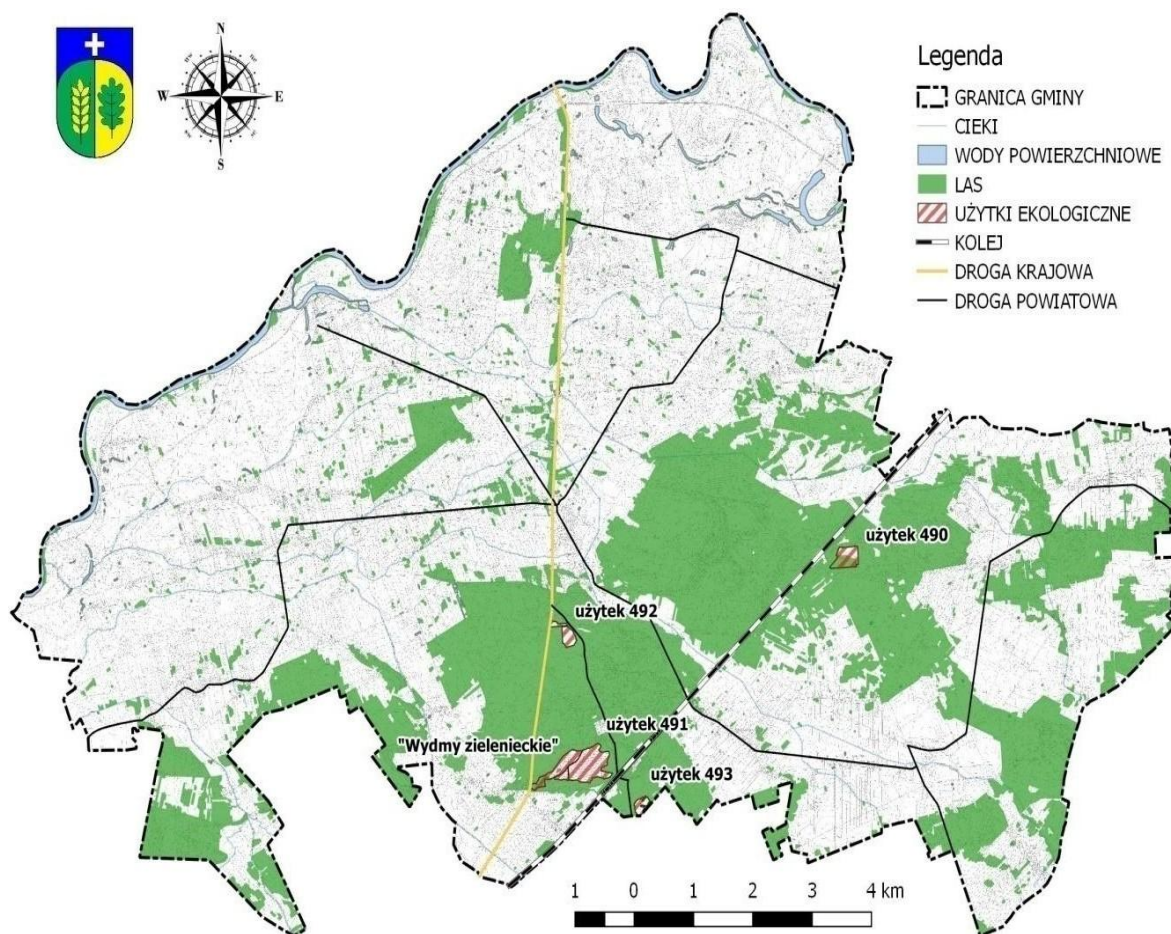
Na terenie gminy Sadowne występuje pięć użytków ekologicznych, ich nazwy i położenie przedstawia tabela i rycina znajdująca się poniżej.

Tab. 3.1 Użytki ekologiczne w gminie Sadowne

Nazwa użytku	Cele ochrony	Powierzchnia [ha]	Położenie
użytek 490	bagno	5,25	obręb Orzełek, działka ew. nr 1279, 1280
użytek 491	bagno i zbiornik wodny	27,6	obręb Zieleniec, działka ew. nr 886, 889
użytek 492	bagno	6,85	obręb Zieleniec, działka ew. nr 861, 857
użytek 493	bagno	4,02	obręb Zieleniec, działka ew. nr 893
„Wydmy zielenieckie”	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	9,22	obręb Zieleniec, działka ew. nr 888

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://crfop.gdos.gov.pl>

Ryc. 3.6 Użytki ekologiczne na tle gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

3.5 Pomniki przyrody

Zgodnie z Rozporządzeniem nr 7 Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 roku w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu węgrowskiego (DUWM.2009.36.861) oraz z późniejszymi uchwałami Rady Gminy Sadowne ws. pomników przyrody na terenie gminy Sadowne znajduje się 43 pomniki przyrody (40 pojedynczych drzew i 3 grupy drzew).

Tab. 3.2 Pomniki przyrody na terenie gminy Sadowne

Lp.	Nazwa obiektu	Data ustanowienia	Nazwa własna	Miejscowość
1.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		Kocielnik
2.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		
3.	Grusza pospolita - Pyrus communis	2001-10-23		Kolonia Złotki
4.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1998-12-04		Kołodziej
5.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1998-12-04		Rybie
6.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1998-12-04		Krupińskie
7.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1987-01-04		Ocięte
8.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1987-01-04		
9.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-10-23		
10.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1987-01-04		
11.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1987-01-04		
12.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		Orzełek
13.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1974-12-28	Wincenty	Płatkownica
14.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1974-12-28	Hipolit	
15.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		
16.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1975-05-05		
17.	GRUPA drzew: Dąb szypułkowy - Quercus robur 1 szt. ; Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris 10 szt.	2009-04-02		
18.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		
19.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		
20.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		Sadoles
21.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-10-23		
22.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-10-23		Sadowne
23.	GRUPA drzew: Dąb szypułkowy - Quercus robur 9szt.	1990-12-29		
24.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1990-12-29		
25.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1990-12-29		
26.	GRUPA drzew: Dąb szypułkowy - Quercus robur 6szt.	1995-04-06		
27.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1995-04-06		
28.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1995-04-06		Sojkówek
29.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1974-12-28	Jakub	
30.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1974-12-28	Najstarszy	
31.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1974-12-28		
32.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1975-05-05		

33.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1975-05-05		
34.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1975-05-05		
35.	Grusza pospolita - Pyrus communis	2004-03-03		
36.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		Sokółka
37.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	1977-01-28		
38.	Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris	2009-04-02	Sosna Chopina	Szynkarzyzna
39.	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	1974-12-28		Wilczogęby
40.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-12-27		Zarzetka
41.	Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris	2009-04-02	Szczudlak	Zieleniec
42.	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2009-04-02		
43.	Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris	2001-12-29		Złotki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia nr 7 Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 roku w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu węgrowskiego (DUWM.2009.36.861), Centralnej Ewidencji Form Ochrony Przyrody, danych Urzędu Gminy Sadowne.

3.6 Lasy ochronne

Za lasy szczególnie chronione zwane *lasami ochronnymi* zgodnie z art. 15 ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. mogą być uznane lasy, które:

- 1) *chronią glebę przed zmywaniem lub wyjałowieniem, powstrzymują osuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;*
- 2) *chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;*
- 3) *ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;*
- 4) *są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;*
- 5) *stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej;*
- 6) *mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa;*
- 7) *są położone:*
 - a) *w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,*
 - b) *w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych,*
 - c) *w strefie górnej granicy lasów.*

O uznaniu kompleksu leśnego za las ochronny lub pozbawienie go tego charakteru decyduje, w drodze decyzji, minister właściwy do spraw środowiska na wniosek Dyrektora

Generalnego Lasów Państwowych zaopiniowany przez radę gminy – w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, a w odniesieniu do pozostałych lasów – starosta, po uzgodnieniu z właścicielem lasu i po zasięgnięciu opinii rady gminy - o czym stanowi art. 16 ustawy o lasach.

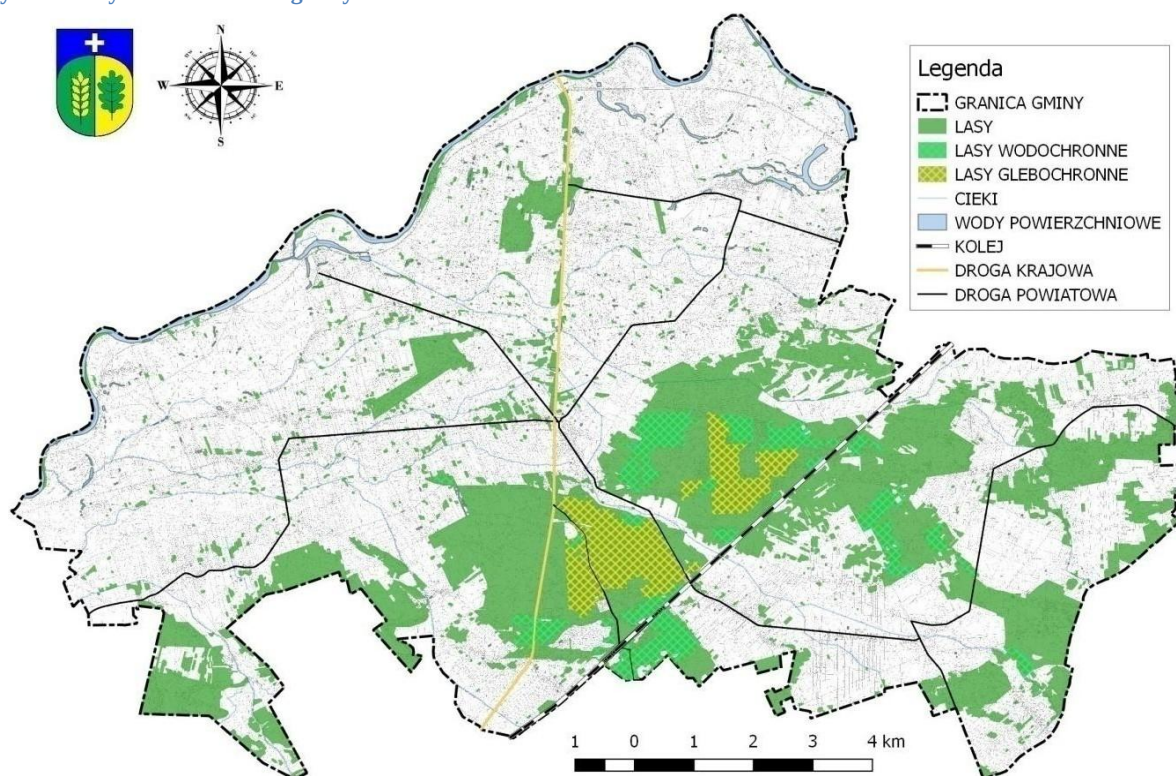
Lasy będące pod zarządem Nadleśnictwa Łochów w gminie zajmują 2 000,85 ha z czego lasy ochronne zajmują 769 ha.

Tab. 3.3 Struktura lasów ochronnych na terenie gminy Sadowne

Lasy ochronne	Powierzchnia [ha]
Wodochronne	388
Glebochronne	381
RAZEM	769

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych o Lasach.

Ryc. 3.7 Lasy ochronne na tle gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

4 Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

4.1 Kopaliny

Głównym aktem prawnym obowiązującym w zakresie złóż kopalin w Polsce jest Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 r. Zgodnie z art. 21 i 22 ustawy na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin konieczne jest uzyskanie koncesji udzielanej przez ministra właściwego do spraw środowiska, starostę lub marszałka województwa. Koncesja na wydobywanie kopalin ze złóż jest poprzedzona akceptacją dokumentacji geologicznej, projektu zagospodarowania złoża oraz wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia, o ile jest ona wymagana przez prawo. Dzięki temu uzyskuje się kontrolę nad ochroną zasobów kopalin, w tym wód podziemnych uznanych za kopaliny, tj. wód leczniczych, termalnych i solanek przed nieracjonalną lub niszczącą eksploatacją.

W granicach gminy Sadowne występują nieliczne złoża piasków kwarcowych do produkcji cegły wapniowo-piaskowej.

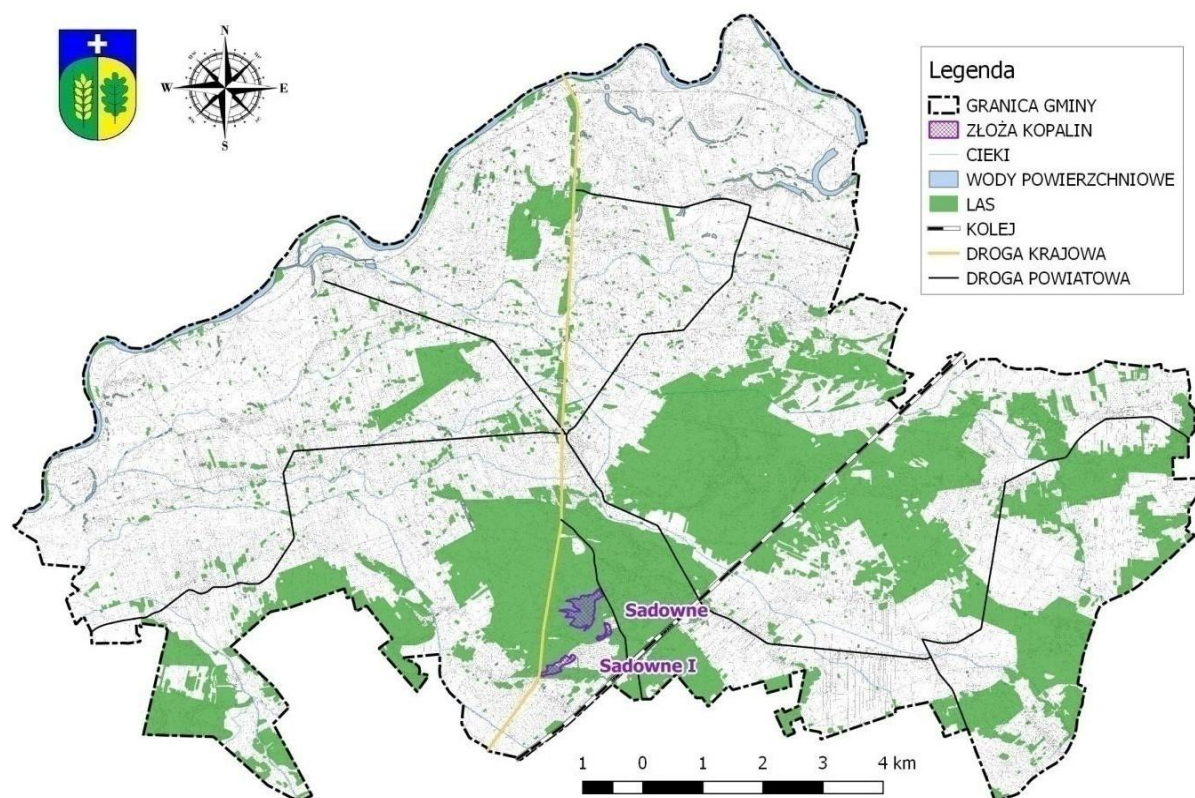
Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2021 r.” opublikowanym przez Ministerstwo Środowiska, Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, na terenie gminy Sadowne znajdują się następujące udokumentowane złoża kopalin pospolitych:

Tab. 4.1 Wykaz złóż kopalin występujących na terenie gminy Sadowne

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina	Nr złoża	Zasoby w tys. ton geologiczne bilansowe	Zasoby w tys. ton przemysłowe	Stan zagospodarowania złoża	Powierzchnia
1	Sadowne	piaski kwarcowe d/p cegły wap-piaskowej	PC 2753	1121,97	-	Eksploatacja złoża zaniechana	21,692 ha
2	Sadowne I	piaski kwarcowe d/p cegły wap-piaskowej	PC 11793	284,46	-	Złoże rozpoznane szczegółowo	6,796 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2021 r.” oraz <http://geoportal.pgi.gov.pl>

Ryc. 4.1 Lokalizacja złóż kopalin na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego.

4.2 Wody podziemne

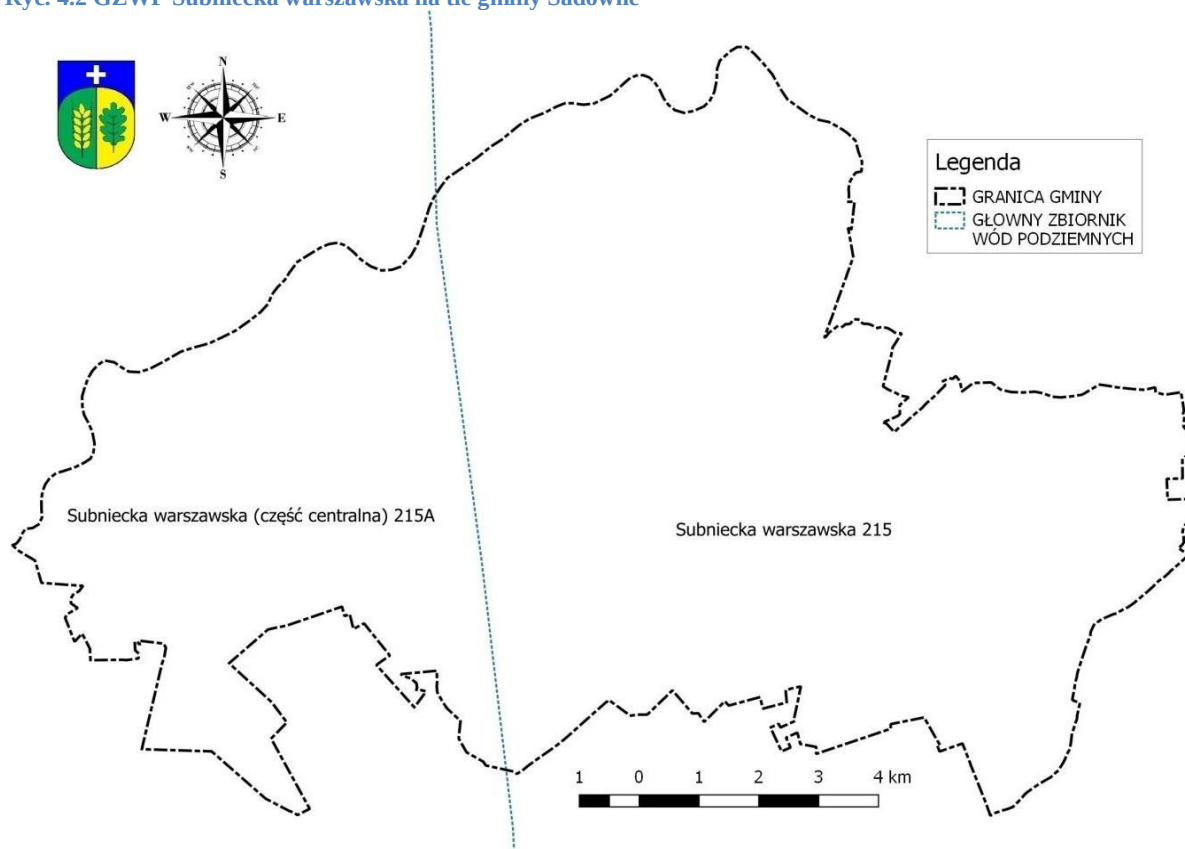
Gmina Sadowne położona jest na obszarze mazowieckiego regionu hydrogeologicznego. Leży w obrębie Niecki Mazowieckiej zbudowanej z utworów kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu będącej największym w Polsce basenem artezyjskim. Główny poziom wodonośny gminy związany jest z piętnem czwartorzędowym. Cały obszar gminy znajduje się w obrębie dwóch nieudokumentowanych głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP):

Tab. 4.2 Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie powiatu węgrowskiego

Lp.	Numer zbiornika	Nazwa zbiornika	Wiek utworów	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [tyś. m ³ /dobę]	Średnia głębokość ujęć [m]
1.	215	Subniecka Warszawska	trzeciorząd	250	160
2.	2151(dawniej 215A)	Subniecka Warszawska część centralna	trzeciorząd	145	180

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Węgrowskiego.

Ryc. 4.2 GZWP Subniecka warszawska na tle gminy Sadowne

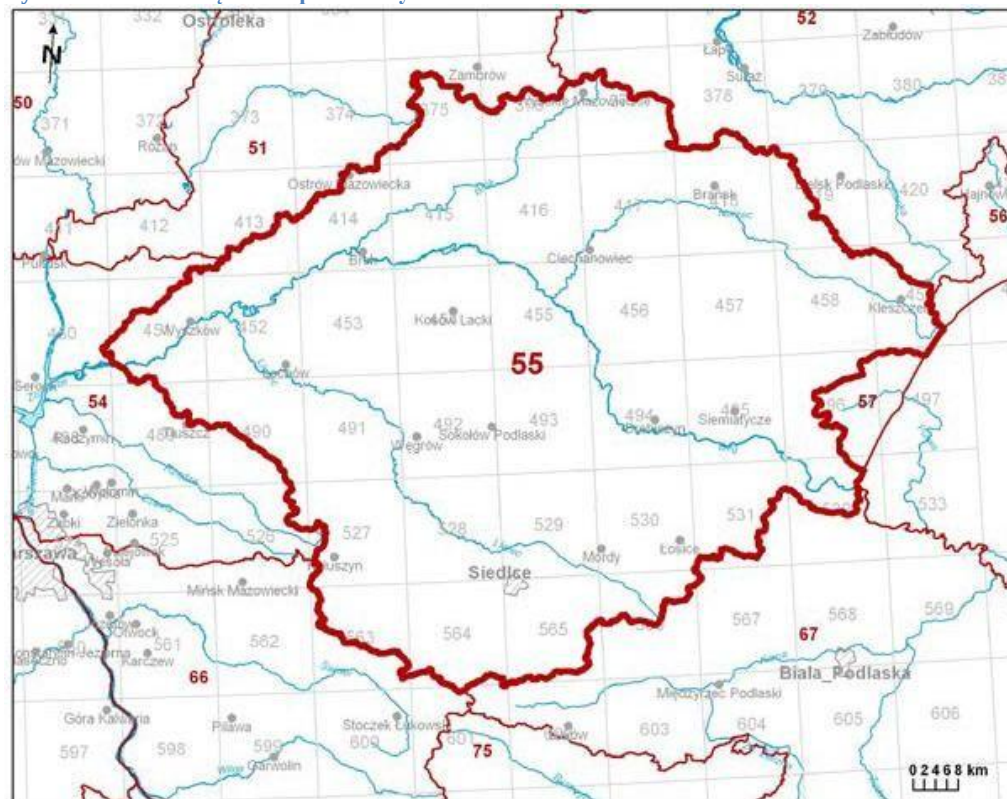

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://pgi.gov.pl/>

Miażdżość warstw wodonośnych waha się tutaj od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów Subniecka Warszawska obejmuje w sumie obszar ok. 51 000 km².

Gmina Sadowne znajduje się w jednolitej części wód podziemnych 55. Cała JCWPd nr 55 ma powierzchnię 9 395,7 km² i obejmuje fragmenty województw: mazowieckiego, podlaskiego i lubelskiego. Znajduje się w regionie Środkowej Wisły, należy do dwóch regionów hydrogeologicznych: mazowieckiego i lubelsko-podlaskiego (Paczyński, 1995).

Ryc. 4.3 Jednolita część wód podziemnych 55

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny.

5 Występowanie terenów górniczych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Sadowne nie występują obszary i tereny górnicze.

6 Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Do zagrożeń geologicznych, które potencjalnie mogą wystąpić na terenie gminy Sadowne, zaliczono zagrożenie erozją i osuwaniem się mas ziemnych.

Osuwiskiem nazywamy nagłe przemieszczenie mas ziemnych (warstwy zwietrzeliny) i mas skalnych podłoża, spowodowane siłami przyrody lub działalnością człowieka. Osuwiska występują na nachylonych powierzchniach (stokach i zboczach dolin) i związane są z zaburzeniem równowagi mas, wynikającym z rozluźnienia struktury (zwietrzenie), podcięcia przez rzekę, przepojenia przez wodę opadową lub roztopową (wzrost obciążenia lub upłynnienie gruntu) lub też sztucznym podkopaniem lub obciążeniem stoku.

Na dzień sporządzania dokumentu nie ma rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują ruchy, o którym mowa w art. 110a ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, a jedynym źródłem informacji o ruchach masowych na terenie gminy Sadowne jest przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie mazowieckim. Wynika z niej, iż na terenie gminy Sadowne nie występują obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Jednakże należy mieć na uwadze, iż przytaczana tu przeglądowa mapa przedstawiająca osuwiska na terenie powiatu węgrowskiego zawiera ogólne i wstępne dane informujące o możliwej predyspozycji obszarów, do ruchów masowych, która wynika przede wszystkim z budowy geologicznej i morfologii. W związku z tym podczas sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zaleca się przeprowadzenie wywiadu terenowego.

7 Waloryzacja fizjograficzna gminy

Przyrodnicze uwarunkowania wynikają z geograficznego położenia gminy, którego konsekwencją są określone fizyczno-geograficzne cechy przestrzeni. Szata roślinna gminy, podobnie jak innych gmin nadbużańskich, determinowana jest obecnością Bugu oraz szerokością jego doliny. Gmina Sadowne położona jest w granicach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

Do głównych uwarunkowań przyrodniczych gminy Sadowne zaliczono:

- położenie w zasięgu dwóch mezoregionów: Dolina Dolnego Bugu, Równina Wołomińska,
- dobrze zachowany krajobraz o cechach krajobrazu naturalnego oraz znaczne jego bogactwo, szczególnie w dolinie Bugu i przyległych do niej jednostkach fizjologicznych,
- położenie części gminy na terenach szczególnego zagrożenia powodzią,
- udokumentowane złoża kopalin,
- dobrze zachowane zbiorowisko roślinne, które w znacznym stopniu posiada cechy zbiorowiska naturalnego,
- wyjątkowo duże bogactwo fauny i flory oraz występowanie wielu gatunków chronionych i rzadkich,
- obecność dużych kompleksów leśnych stanowiących pozostałość dawnych puszczy,
- walory historyczno-kulturowe.

W ocenie przydatności terenów pod różne sposoby zagospodarowania, duże znaczenie odgrywają uwarunkowania przyrodnicze gminy. Lokalizacja na terenie gminy Sadowne licznych form ochrony przyrody powoduje ograniczenia w użytkowaniu terenów. Ograniczenia te wynikają w dużym stopniu z nakazów i zakazów powołujących je do życia. Duża ilość form ochrony przyrody może sprawiać pewne trudności w procesie inwestycyjnym.

Naturalną barierę fizjograficzną w zagospodarowaniu gminy i powstawaniu nowej zabudowy stanowią rzeki i ciek wodne, a zwłaszcza związane z nimi obszary zagrożenia powodzią.

Ze względów przyrodniczych barierę fizjograficzną stanowią również występujące na terenie gminy tereny leśne. Istotnym zagrożeniem dla lokalnej bioróżnorodności jest usuwanie pojedynczych drzew, zadrzewień śródpolnych oraz likwidacja drobnych płątów użytków zielonych w krajobrazie rolniczym.

8 Uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania

Na terenie gminy Sadowne należy zwrócić przede wszystkim uwagę na obszary wymagające szczególnej ochrony. Dotyczy to przede wszystkim Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, obszarów Natura 2000, rezerwatu przyrody, pomników przyrody, użytków ekologicznych oraz lasów ochronnych. Poza terenami z ograniczeniami w użytkowaniu, znaczna większość obszarów wykazuje predyspozycje umożliwiające rozwój różnych funkcji użytkowych.

Bariery rozwoju zagospodarowania przestrzennego, wynikające z ochrony środowiska przyrodniczego, stanowią w szczególności:

- ważne jest zachowanie istniejących na terenie gminy wód powierzchniowych, torfowisk, oczek wodnych, użytków zielonych, zadrzewień oraz zwiększanie ich powierzchni, co przyczyni się do uzyskania i utrzymania struktury krajobrazu rolniczego. Zadrzewienia śródpolne chronią gleby przed erozją wietrzną i wodną, a także zwiększają pojemność wodną gleb i poprawiają bilans wodny,
- zaleca się wprowadzenie zakazów lub ograniczeń na obszarach nowej zabudowy, dotyczących lokalizacji urządzeń i obiektów szkodliwych dla środowiska lub mogących pogarszać jego stan poza granicami lokalizacji,
- obszarami o niekorzystnych warunkach do zabudowy są strefy krawędziowe wysoczyzn, formy wklęsłe, takie jak: doliny rzeczne, zagłębienia i obniżenia terenowe, obszary o wysokim poziomie wód gruntowych, w tym obszary podmokłe i bagienne.

Wskazania zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne:

- przy lokalizacji nowych terenów pod zabudowę należy wziąć pod uwagę możliwość włączenia do systemu kanalizacji,
- należy zabezpieczyć wody powierzchniowe gminy przed zanieczyszczeniami pochodzącymi głównie ze strefy komunalnej (ścieki sanitarne) oraz rolnictwa. Powinno to nastąpić poprzez naturalne nawożenie i wprowadzenie pasów zieleni,
- zaleca się zachowanie właściwych proporcji pomiędzy elementami rozwoju układu osadniczego a walorami środowiska kulturowego i przyrodniczego,
- grunty rolne położone w bezpośrednim sąsiedztwie lasów, jezior i cieków wodnych proponuje się użytkować w dotychczasowy sposób, przeznaczyć pod

zalesienie bądź według zapotrzebowania częściowo zagospodarować, np. pod stawy hodowlane.

Procesy zmierzające do całkowitego zabudowania ww. terenów mogą przyczynić się do przekształcenia krajobrazu, zablokowania naturalnych tras migracji ssaków, ptaków, roślin oraz zanieczyszczenia poszczególnych komponentów środowiska:

- w uzasadnionych przypadkach zaleca się zalesienie gleb słabych klas bonitacyjnych: VIz, VI, V,
- wskazuje się konieczność zachowania i ochrony zieleni wysokiej oraz wzbogacanie jej o nowe nasadzenia, również zieleni izolacyjnej, wokół obiektów uciążliwych.

9 Demografia

W 2011 roku obszar gminy Sadowne zamieszkiwało 6128 osób, zaś w roku 2020 liczba ludności wynosiła 5789 osób. W tym samym czasie, liczba ludności spadła również na terenie powiatu węgrowskiego, natomiast wzrosła na terenie województwa mazowieckiego (tab. 9.1).

Tab. 9.1 Sytuacja demograficzna gminy Sadowne na tle województwa mazowieckiego i powiatu węgrowskiego w latach 2011 - 2020 (Dane zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania wg podziału administracyjnego na dzień 31 XII)

Wyszczególnienie	Lata	Liczba ludności		
		ogółem	mężczyźni	kobiety
województwo mazowieckie	2011	5 285 604	2 529 656	2 755 948
	2020	5 425 028	2 595 672	2 829 356
powiat węgrowski	2011	68 020	33 919	34 101
	2020	65 410	32 653	32 757
Gmina Sadowne	2011	6 128	2 851	3 156
	2020	5 789	2 972	2 938

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

9.1 Sieć osadnicza, dynamika zmian liczby ludności oraz gęstość zaludnienia

Zgodnie z Krajowym Rejestrem Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), sieć osadniczą gminy Sadowne tworzy 35 miejscowości, w tym 1 osada, 23 wsi, 4 osady leśne i 7 kolonii.

Tab. 9.2 Sieć osadnicza gminy Sadowne

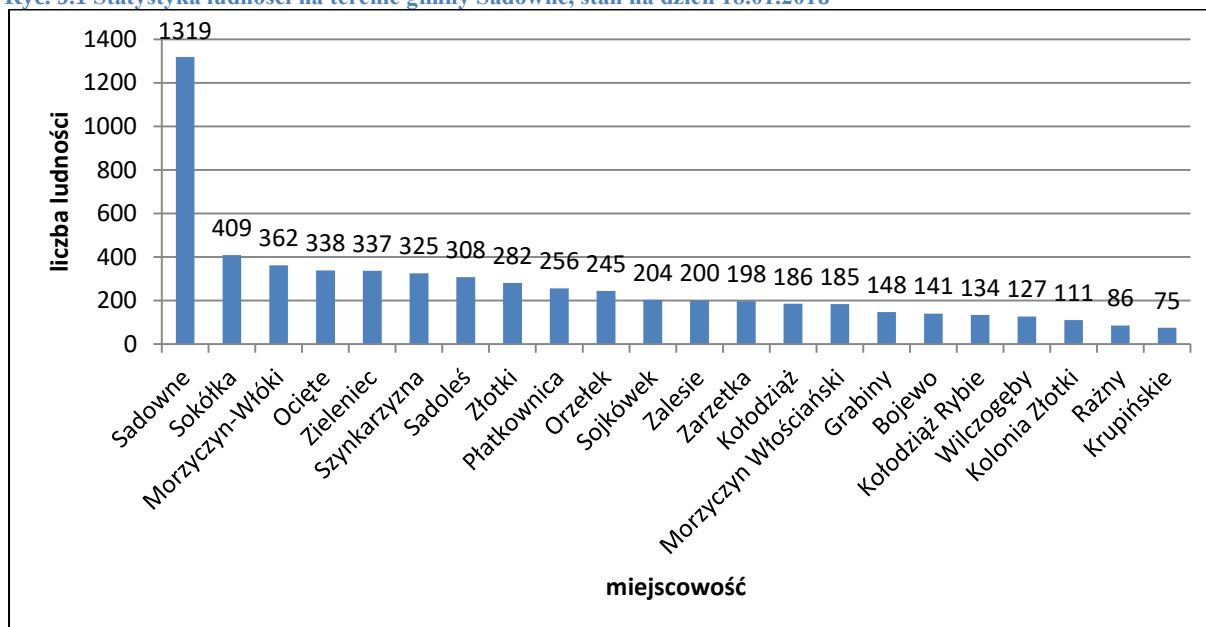
miejsowość	typ
Bojewo	wieś
Czaplowizna	kolonia
Czaplowizna-Gajówka	osada leśna
Gać	kolonia
Grabiny	wieś
Klin	kolonia
Kocielnik	kolonia
Kołodział	wieś
Kołodział-Rybie	wieś
Kolonia Złotki	wieś
Krupińskie	wieś
Majdan Kielczewski	wieś
Morzyczyn Włociański	wieś
Morzyczyn-Włoki	wieś
Ocięte	wieś
Orzelek	wieś
Orzelek	osada leśna

Płatkownica	wieś
Podkole	kolonia
Rażny	wieś
Sadoleś	wieś
Sadowne	wieś
Sadowne	osada
Sadowne	osada leśna
Sojkówek	wieś
Sokółka	wieś
Szynkarzyna	wieś
Wilczogęby	wieś
Zabelowa	kolonia
Zachoina	kolonia
Zalesie	wieś
Zarzetka	wieś
Zieleniec	wieś
Zieleniec	osada leśna
Złotki	wieś

Źródło: Krajowym Rejestrze Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT).

W roku 2018 gminę Sadowne zamieszkiwało 5877 osób. Największą liczbą ludności charakteryzowała się miejscowość Sadowne (1319), następnie Sokółka (409), Morzyczyn Włoki (362), Ocięte (338), Zieleniec (337), Szynkarzyna (325), Sadoleś (308). W pozostałych miejscowościach gminy mieszkało od 282 (Złotki) do 75 (Krupińskie) osób.

Ryc. 9.1 Statystyka ludności na terenie gminy Sadowne, stan na dzień 18.01.2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sadowne.

W latach 2011–2020 liczba ludności gminy Sadowne spadła o 339 mieszkańców (z poziomu 6128 w 2011 r. do 5789 w 2020 r.). Od lat następuje systematyczny spadek liczby

ludności na terenie gminy.

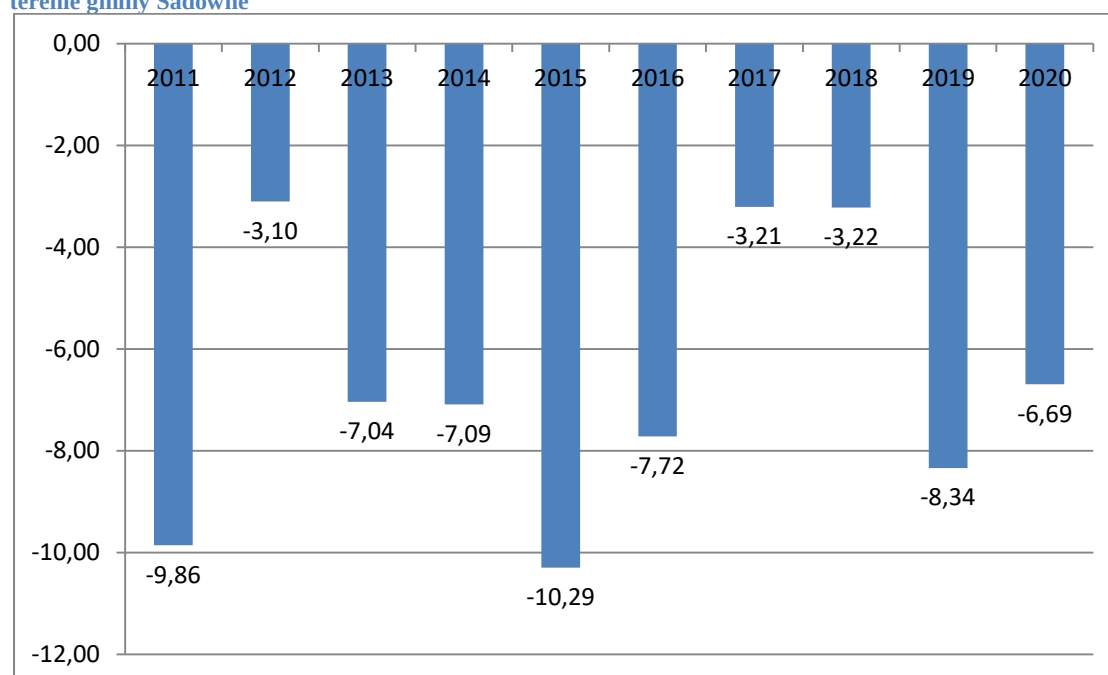
Tab. 9.3 Zmiana liczby ludności na terenie gminy Sadowne w latach 2011 – 2020 według płci

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	6 128	6 109	6 066	6 023	5 961	5 915	5 896	5 877	5 828	5 789
mężczyźni	2 972	2 982	2 961	2 943	2 925	2 893	2 889	2 890	2 863	2 851
kobiety	3 156	3 127	3 105	3 080	3 036	3 022	3 007	2 987	2 965	2 938

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Dane zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania wg podziału administracyjnego na dzień 31 XII).

W latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne liczba ludności systematycznie spada z większym lub mniejszym natężeniem.

Ryc. 9.2 Zmiana liczby ludności w stosunku do roku poprzedniego na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gęstość zaludnienia na obszarze gminy Sadowne w 2020 r. wynosiła 40 osób na km², podczas gdy wskaźnik ten na terenie powiatu węgrowskiego wyniósł 54 osoby na km², a na terenie województwa mazowieckiego 153 osób na km². Z powyższych danych wynika, że gęstość zaludnienia omawianego terenu jest niższa niż średnie powiatowe i wojewódzkie.

9.2 Ruch naturalny

Ruchem naturalnym nazywa się zmiany w populacji ludzkiej na skutek zdarzeń naturalnych, do których należą: urodzenia, zgony, zawierane związki małżeńskie i rozwody. Pojęcie to nie obejmuje zagadnień migracyjnych i zmian struktury ludności na skutek wojen i kataklizmów.

Na terenie gminy Sadowne w latach 2011–2020 najwyższą wartość przyrostu naturalnego zanotowano w 2013 r. i wynosiła ona zaledwie 1 (tab.9.4). Najniższy przyrost naturalny wystąpił w 2020 roku i wynosił (-38) osób. Z przedstawionych danych wynika, że na terenie gminy notowany jest ujemny przyrost naturalny. Trudno określić jednolity trend dla analizowanych lat, ponieważ omawiany wskaźnik charakteryzuje się skokową zmianą wartości.

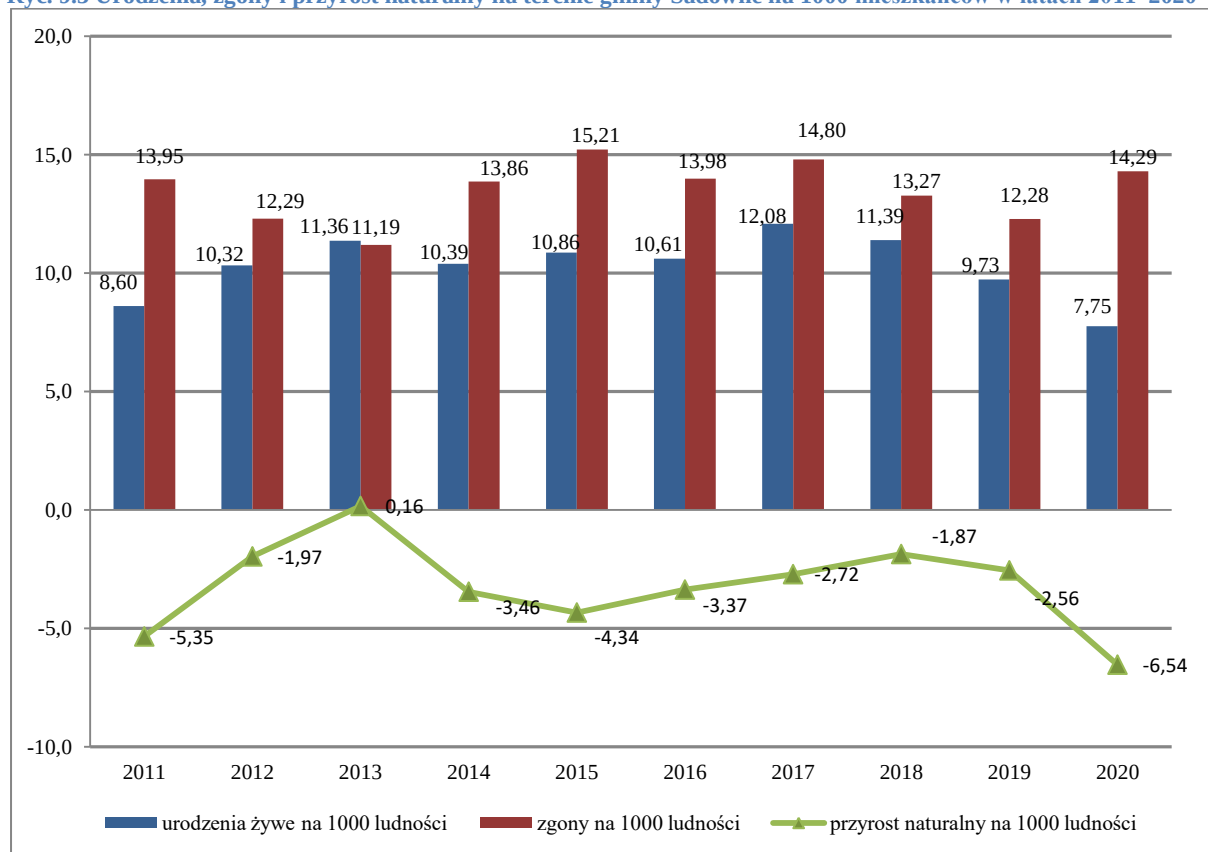
Tab. 9.4 Ruch naturalny gminy Sadowne w latach 2011– 2020

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
urodzenia żywe										
mężczyźni	23	36	28	36	39	37	44	32	25	29
kobiety	30	27	41	27	26	26	27	35	32	16
ogółem	53	63	69	63	65	63	71	67	57	45
zgony ogółem										
mężczyźni	56	35	38	46	47	47	48	37	34	38
kobiety	30	40	30	38	44	36	39	41	38	45
ogółem	86	75	68	84	91	83	87	78	72	83
zgony niemowląt										
mężczyźni	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0
kobiety	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
ogółem	0	3	0	0	1	0	1	0	0	1
przyrost naturalny										
mężczyźni	-33	1	-10	-10	-8	-10	-4	-5	-9	-9
kobiety	0	-13	11	-11	-18	-10	-12	-6	-6	-29
ogółem	-33	-12	1	-21	-26	-20	-16	-11	-15	-38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szerszym spojrzeniem będzie porównanie wskaźników urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego. W latach 2011–2020 wskaźnik przyrostu naturalnego jedynie w 2013 r. był dodatni (0,16‰), natomiast w pozostałych latach liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że od 2015 r. do 2019 r. wskaźnik przyrostu naturalnego, pomimo że był nadal na poziomie poniżej zera, to wzrastał i jest to bardzo pozytywne zjawisko, dające pespektywę na poprawę sytuacji demograficznej gminy (ryc. 9.3).

Ryc. 9.3 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Sadowne na 1000 mieszkańców w latach 2011–2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

9.3 Migracje

Położenie w dużej odległości od większych miast a co za tym idzie brak miejsc pracy na miejscu oraz znaczna część terenów objętych formami ochrony przyrody skutkują wyludnianiem się gminy.

W latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne zanotowano ujemne saldo migracji (tab. 9.5). Najmniej korzystny dla gminy okazał się rok 2013, kiedy to zameldowały się 20 osób, a wymeldowało się aż 73 osób. W 2020 r. saldo migracji wyniosło ostatecznie -3.

Tab. 9.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2011–2020

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
zameldowania w ruchu wewnętrznym										
mężczyźni	15	22	8	15	21	14	18	25	13	20
kobiety	17	20	12	29	14	26	24	28	11	27
ogółem	32	42	20	44	35	40	42	53	24	47
zameldowania z zagranicy										
mężczyźni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kobiety	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
ogółem	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym										
mężczyźni	21	32	26	23	33	19	25	26	25	24
kobiety	37	37	47	41	39	31	26	42	29	26
ogółem	58	69	73	64	72	50	51	68	54	50
wymeldowania za granicę										
mężczyźni	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kobiety	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ogółem	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
saldo migracji wewnętrznych ogółem	-26	-27	-53	-20	-37	-10	-9	-15	-30	-3
saldo migracji zagranicznych ogółem	-2	1	0	0	0	1	0	0	0	0
saldo migracji ogółem	-28	-26	-53	-20	-37	-9	-9	-15	-30	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

9.4 Przyrost rzeczywisty

Według definicji GUS, przyrost rzeczywisty oznacza sumę przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Daje on pełny obraz zmiany liczby mieszkańców.

W latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne zanotowano ujemny przyrost rzeczywisty. Najniższym poziomem przyrostu naturalnego cechował się rok 2015 i wyniósł wtedy -10,55‰ natomiast najwyższym rok 2017 z wartością -4,25‰ (tab. 9.6).

Tab. 9.6 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Sadowne w latach 2011–2020

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-5,35	-1,97	0,16	-3,46	-4,34	-3,37	-2,72	-1,87	-2,56	-6,54
saldo migracji na 1000 mieszkańców	-4,57	-4,26	-8,74	-3,32	-6,21	-1,52	-1,53	-2,55	-5,15	-0,52
przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców	-9,92	-6,23	-8,58	-6,78	-10,55	-4,89	-4,25	-4,42	-7,71	-7,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

9.5 Struktura wieku i płci

Wszystkie omówione powyżej składowe ruchu naturalnego tworzą strukturę płci i wieku mieszkańców. Piramida wieku ilustrująca liczbę osób w poszczególnych przedziałach wiekowych prezentuje następujące zależności (tab.9.7 i ryc.9.4):

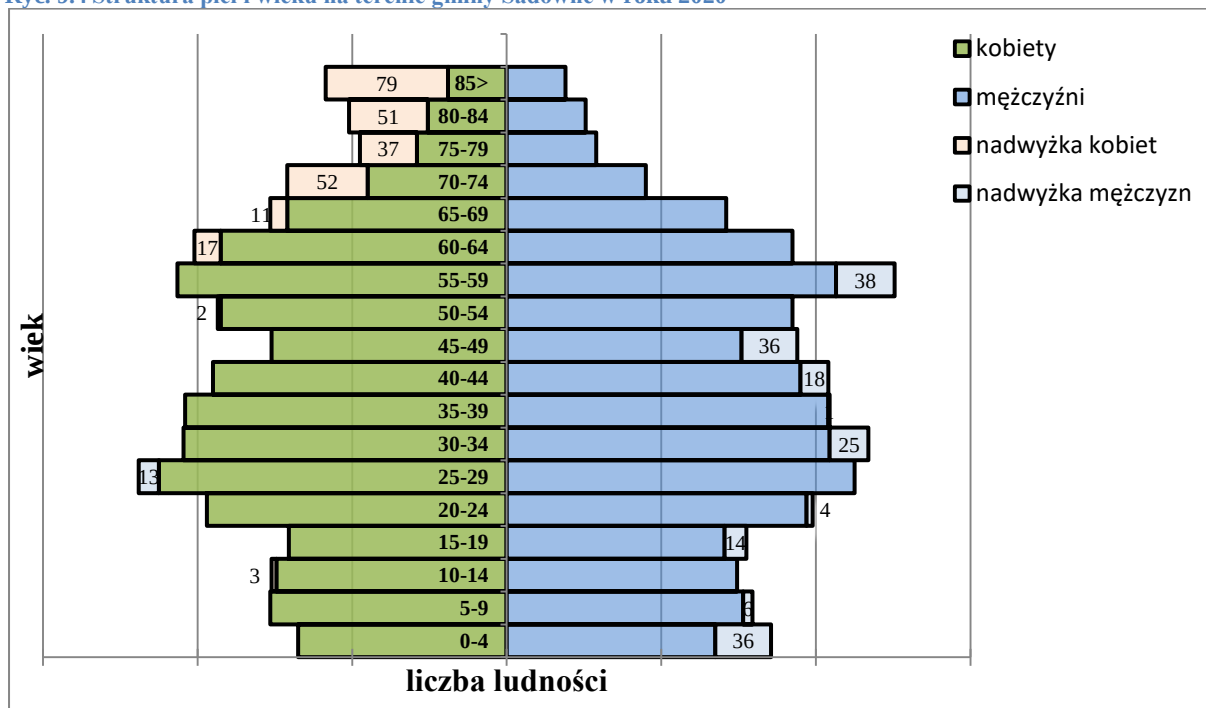
- najliczniejszą grupą wiekową jest ludność w wieku od 25 do 44 lat,
- znacząca dominacja liczby kobiet nad liczbą mężczyzn jest w wieku powyżej 60 lat.

Tab. 9.7 Struktura płci i wieku na terenie gminy Sadowne w 2020 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
0-4	168	132
5-9	150	144
10-14	154	157
15-19	161	147
20-24	167	163
25-29	216	229
30-34	220	195
35-39	210	209
40-44	223	205
45-49	192	156
50-54	185	187
55-59	218	180
60-64	177	194
65-69	165	176
70-74	93	145
75-79	67	104
80-84	43	94
85 i więcej	42	121

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 9.4 Struktura płci i wieku na terenie gminy Sadowne w roku 2020

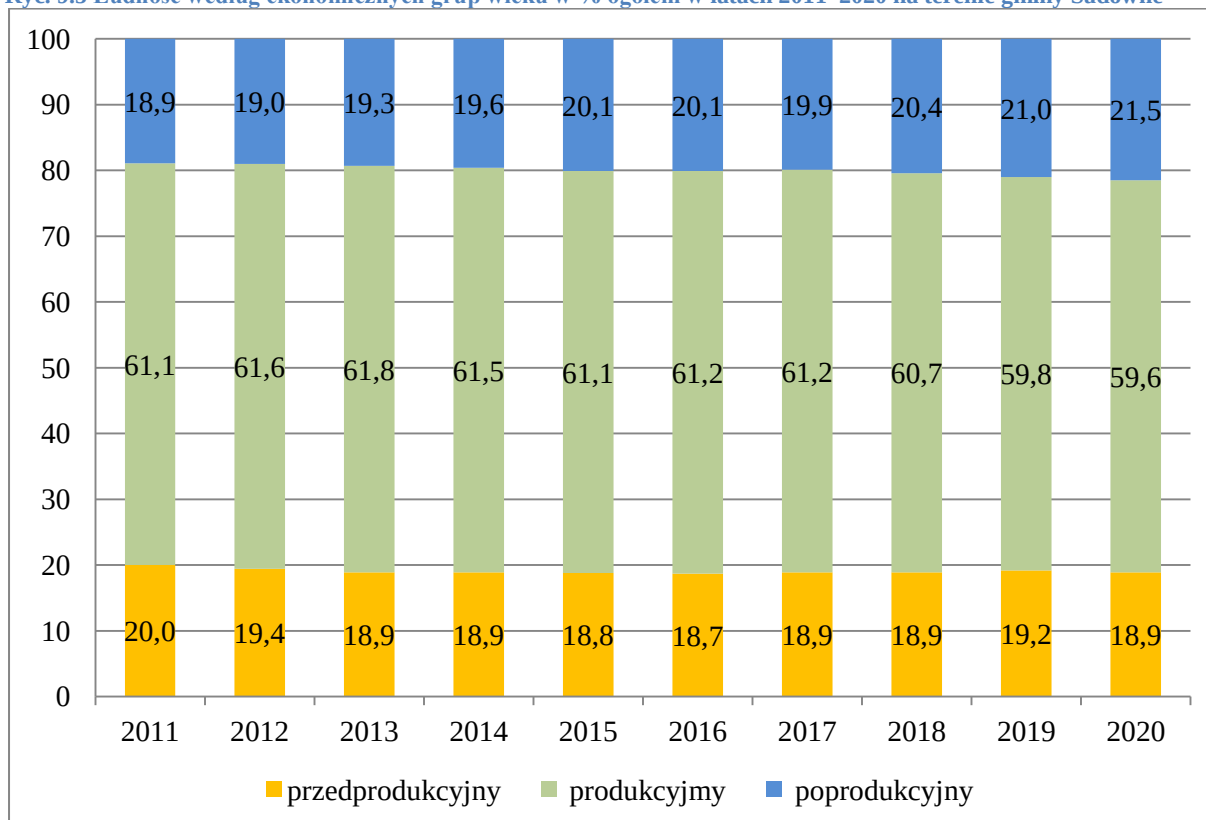

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę wieku i płci w latach 2011-2020 można zauważyć, że stopniowo wzrasta procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym. W 2020 r. wyniósł 21,5%.

W latach 2011-2020 spadkowi ulega udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Ryc. 9.5 Ludność według ekonomicznych grup wieku w % ogółem w latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio szereg takich czynników jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom opieki społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma, więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Ze strony gminy wymusza to działania w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

9.6 Prognoza demograficzna

Analiza wszystkich wyżej wymienionych danych oraz wskaźników prezentuje całościowy obraz sytuacji demograficznej gminy Sadowne. Długoterminowa prognoza demograficzna odnosząca się do obszaru w skali gminy wymaga przyjęcia uogólnionych założeń. Uproszczenia te wynikają głównie z faktu, iż struktura ludnościowa społeczeństwa

w gminach, zwłaszcza wiejskich, determinowana jest dużą losowością i wrażliwością małej zbiorowości na trendy w poszczególnych latach.

Mając na uwadze dotychczasowe tendencje w strukturze demograficznej gminy Sadowne, przedstawienie prognozy liczby ludności dla omawianego obszaru jest utrudnione. W tym zakresie brakuje również danych i analiz statystycznych sporządzonych przez Główny Urząd Statystyczny „*Prognoza ludności na lata 2014- 2050*” zawiera prognozy liczby ludności opracowane na podstawie zmian ruchu naturalnego, migracji zewnętrznych i wewnętrznych. Główny Urząd Statystyczny opracował prognozę liczby ludności na poziomie powiatów, która pozwala zaobserwować niepokojące tendencje powiatu węgrowskiego. Według niej liczba ludności powiatu w 2020 roku wynosi jedynie 66,1 tys. a w roku 2050 – 55 826 tys. osób.

Tab. 9.8 Prognoza ludności dla powiatu węgrowskiego na lata 2020–2050

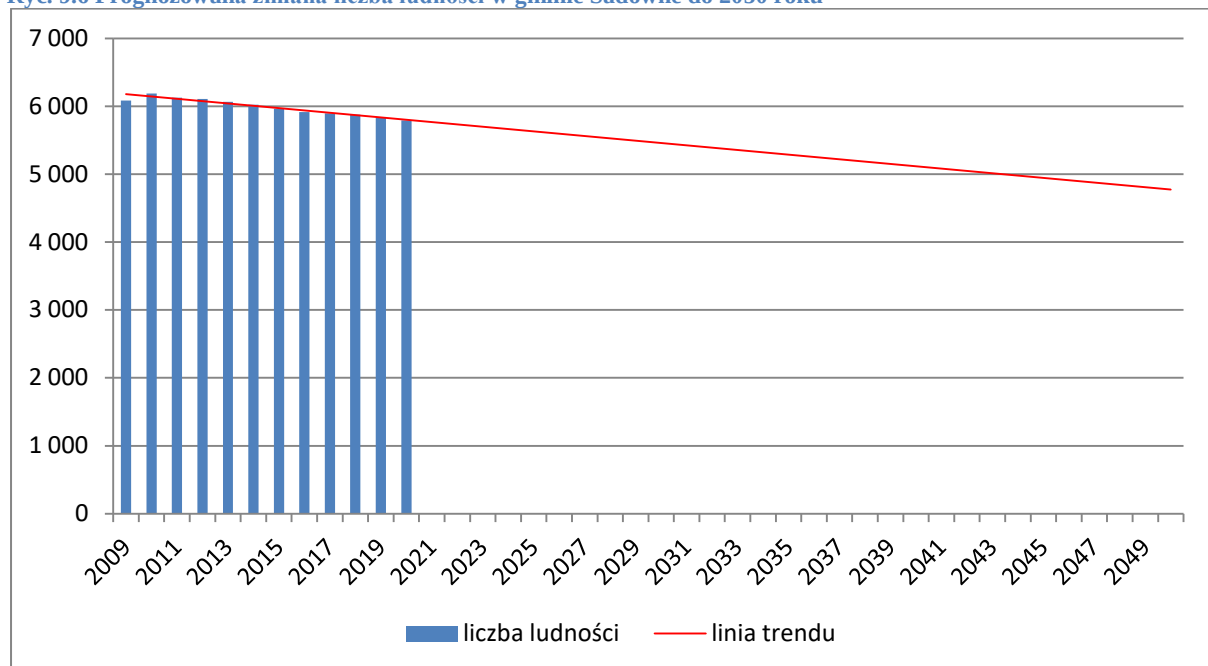
Rok	Ogółem	Miasto	Wieś
2020	66 131	19 642	46 489
2025	65 020	19 553	45 467
2030	63 677	19 352	44 325
2035	62 019	19 062	42 957
2040	60 085	18 702	41 383
2045	57 995	57 995	18 296
2050	55 826	39 699	55 826

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

W odniesieniu do innych przyjętych do analizy gmin powiatu węgrowskiego, Gmina Sadowne notuje niekorzystne wskaźniki w aspekcie urodzeń żywych, przyrostu naturalnego czy ujemnego salda migracji. Należy podkreślić, że procesy demograficzne, jakie zachodzą na terenie całego powiatu węgrowskiego spowodowały ujemny przyrost naturalny w większości gmin, szczególnie wiejskich, ponadto wyzwoliły stopniowe starzenie się społeczeństwa oraz odpływ młodej wykształconej kadry, głównie w obszar aglomeracji warszawskiej.

Zaprezentowany poniżej wykres przedstawia prognozę zmian liczby ludności na terenie gminy Sadowne. Na podstawie linii trendu można spodziewać się dalszego spadku liczby ludności, a w roku 2050 liczba ludności będzie oscylowała wokół 5 000 osób.

Ryc. 9.6 Prognozowana zmiana liczba ludności w gminie Sadowne do 2050 roku

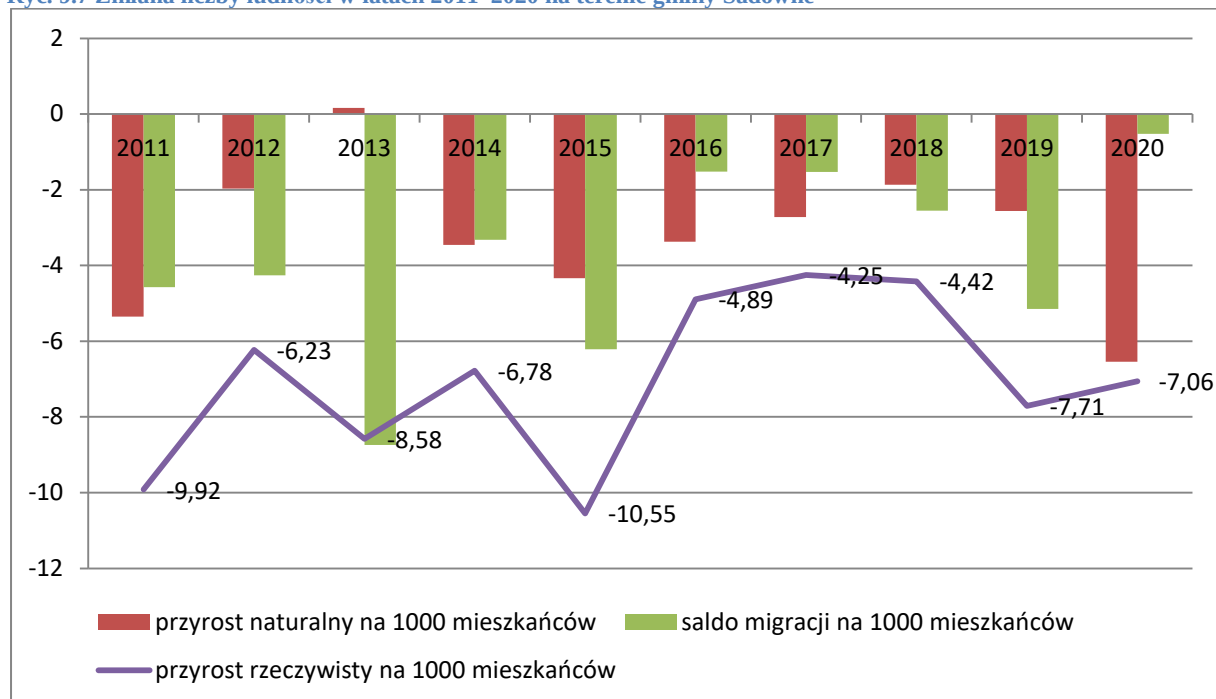

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Korygując powyżej przedstawioną zmianę liczby ludności, do analizy należałoby dodać inne zmienne. Po pierwsze - pomimo, iż zauważa się proces starzenia się społeczeństwa, to pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że od 2015 r. do 2018 r. włącznie wskaźnik przyrostu naturalnego wzrastał (pomimo, że jest nadal na poziomie poniżej zera). Świadczyć to może o stabilizacji sytuacji demograficznej. Jest to bardzo budujące zjawisko, dające pespektywę na poprawę sytuacji demograficznej gminy. Po drugie - jak wskazuje zaprezentowany poniżej wykres, wskaźnik przyrostu rzeczywistego od 2015 r. cechuje się znaczącą dynamiką. Od 2015 r. do 2018 r., tj. na przełomie jedynie 4 lat, wskaźnik ten wzrósł o 6,13 punktu promilowego.

Ostatecznie przyjmuje się, że w roku 2050 zarejestruje się stan liczby ludności na poziomie około 5000 osób.

Ryc. 9.7 Zmiana liczby ludności w latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Aby poprawić sytuację demograficzną, a w konsekwencji także sytuację społeczno-gospodarczą, gmina Sadowne powinna podjąć działania mające na celu zachęcanie ludzi młodych do osiedlania się oraz pozostania na terenie gminy. Istotne jest zapewnienie odpowiednio atrakcyjnych warunków życia, w tym zapewnienie pracy i klimatu przedsiębiorczości. Należałoby zastanowić się również nad utworzeniem atrakcyjnych warunków potencjalnym przedsiębiorcom, którzy zdecydowaliby się założyć działalność gospodarczą na terenie gminy.

10 Gospodarka

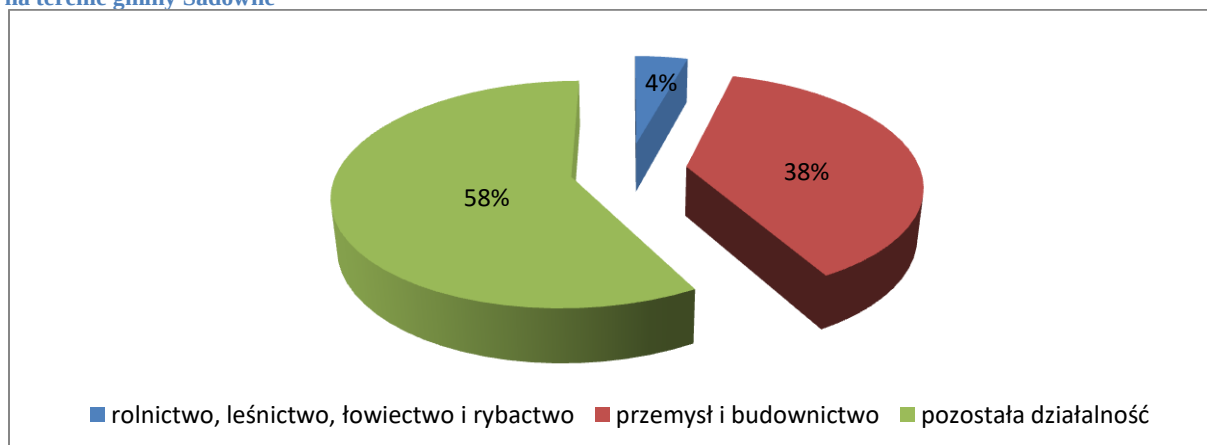
10.1 Działalność gospodarcza

Gmina Sadowne, podobnie jak cały powiat węgrowski jest gminą typowo rolniczą, stąd też głównym zajęciem ludności jest rolnictwo. Kondycja rolnictwa indywidualnego nie jest jednak zadowalająca.

Część ludności gminy Sadowne utrzymuje się również z pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednak firmy prowadzące działalność gospodarczą są niewielkie i zatrudniają małą liczbę osób. Potwierdzeniem na to są dane statystyczne, które dowodzą, że w 2020 r. firmy zarejestrowane na terenie gminy należały głównie do sektora mikro i małych przedsiębiorstw. Wśród wszystkich 372 przedsiębiorstw, jedynie 9 zatrudniało 10–49 pracowników (tzw. małe przedsiębiorstwo). Reszta firm należała do mikroprzedsiębiorstw, zatrudniających mniej niż 10 osób (363 przedsiębiorstwa). Ważnym zadaniem władz gminy jest utrzymanie obecnych, a także przeprowadzenie nowych działań zmierzających do zachęcenia ludzi do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Sadowne.

Na koniec 2020 r. w granicach administracyjnych gminy Sadowne w ewidencji działalności gospodarczej zarejestrowanych było 372 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie), z czego 58% (216) stanowiła pozostała działalność, 38% (140) - przemysł i budownictwo, a resztę rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (16 podmiotów).

Ryc. 10.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON - wg rodzajów działalności w 2020 r. na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2014-2020 na terenie gminy Sadowne liczba przedsiębiorstw wzrosła

o 15,59% (z 314 w 2014 r. do 372 w 2020 r.), w tym o 16,52% w sektorze prywatnym (z 293 w 2014 r. do 351 w 2020 r.). W sektorze publicznym sytuacja jest nieco gorsza, liczba przedsiębiorstw w stosunku do roku 2014 zmalała o 14,29%. Należy podkreślić, iż wartości te lokują gminę Sadowne na dość korzystnym miejscu na tle całego województwa i powiatu węgrowskiego. Jak pokazuje statystyka, przedsiębiorstwa prywatne są podstawą gospodarki gminy Sadowne, a co za tym idzie, tym istotniejsze okazuje się zjawisko wzrostu przedsiębiorstw z sektora prywatnego w okresie ostatnich 7 latach.

Tab. 10.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych

Wyszczególnienie	Rok	Ogółem	Zmiana	Sektor publiczny	Zmiana	Sektor prywatny	Zmiana
		Liczba	w %	Liczba	w %	Liczba	w %
województwo mazowieckie	2014	742 172	16,36%	12 832	-5,35%	728 806	13,28%
	2020	887 329		12 180		840 461	
powiat węgrowski	2014	4 694	10,76%	177	-7,27%	4 517	10,75%
	2020	5 260		165		5 061	
gmina Sadowne	2014	314	15,59%	21	-16,67%	293	16,52%
	2020	372		18		351	

Źródło: Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem, Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 r. największy udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Sadowne stanowiła sekcja F - budownictwo (24,5%), kolejna była sekcja G- handel hurtowy i detaliczny (19,6%) i sekcja C- przetwórstwo przemysłowe (12,6%). Pozostałe podmioty z poszczególnych sekcji stanowiły mniejszy udział w ogóle podmiotów.

Tab. 10.2 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Wyszczególnienie wg sekcji PKD 2007	2014		2020		Zmiana w %
	Liczba	Udział w %	Liczba	Udział w %	
sekcja A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	5,1	16	4,3	0
sekcja B - górnictwo i wydobywanie	1	0,3	1	0,27	-0,03
sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	48	15,3	47	12,63	-2,13
sekcja D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	0
sekcja E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0,3	1	0,27	-0,03
sekcja F – budownictwo	56	17,8	91	24,5	38,5
sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	76	24,2	73	19,6	-4,1
sekcja H - transport i gospodarka magazynowa	10	3,2	9	2,4	-11,1
sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	1,3	5	1,3	20

sekcja J - informacja i komunikacja	0	0	3	0,8	100
sekcja K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	1,3	5	1,4	20
sekcja L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0,3	2	0,6	50
sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10	3,2	12	3	16,7
sekcja N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	14	4,4	12	3,2	-16,7
sekcja O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	2,9	11	3,0	18,2
sekcja P – edukacja	15	4,8	15	4,0	0
Sekcja Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9	2,9	12	3,2	25
sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13	4,1	17	4,6	23,5
sekcja S i T - pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	27	8,6	40	10,8	32,5
sekcja U - organizacje i zespoły eksterytorialne	0	-	0	-	0
Ogółem	314	100	372	100	15,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

10.1.1 Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

W granicach administracyjnych gminy Sadowne zarejestrowanych jest 16 podmiotów gospodarczych z sekcji A¹, z czego 9 to podmioty zajmujące się uprawą rolną, chowem i hodowlą zwierząt oraz łowiectwem, a 7 zajmuje się leśnictwem i pozyskiwaniem drewna. Wszystkie zaliczone zostały do sektora prywatnego.

Tab. 10.3 Podmioty gospodarcze w 2020 r. w sekcji A - PKD 2007 na terenie gminy Sadowne

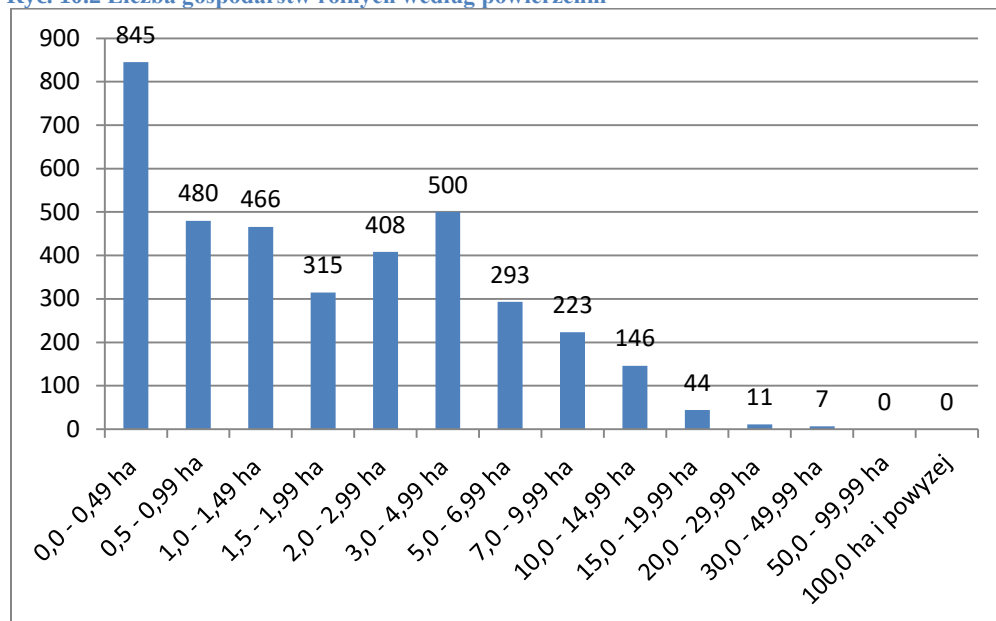
Lp.	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Gmina Sadowne
1	uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	9
2	leśnictwo i pozyskiwanie drewna	7
3	rybactwo	0
RAZEM		16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rolnictwo na terenie gminy jest w większości ekstensywne, tj. mające na celu zaspokojenie tylko własnych potrzeb. W 2018 r. na terenie gminy Sadowne funkcjonowało 3738 gospodarstw rolnych. Znacząca większość z nich stanowią gospodarstwa o powierzchni do 0,49 ha (845 sztuk). Na terenie gminy nie ma gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha.

¹ Dane o liczbie podmiotów prezentowane są bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Ryc. 10.2 Liczba gospodarstw rolnych według powierzchni

Źródło: Urząd Gminy Sadowne.

10.1.2 Budownictwo

W ogólnym udziale gospodarki narodowej w gminie znaczący udział stanowią podmioty z sekcji F (budownictwo) – 91, z czego 23 - roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków, 4 - roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej i 64 - roboty budowlane specjalistyczne.

10.1.3 Przemysł

Gmina Sadowne jest słabo uprzemysłowiona. W 2020 r. najwięcej podmiotów z sekcji C – przetwórstwo przemysłowe specjalizowało się w produkcji wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli oraz produkcji wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (15). Następna w kolejności jest „produkcja metalowych wyrobów gotowych z wyłączeniem maszyn i urządzeń” (tab. 10.4).

Tab. 10.4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru region – sekcja C PKD 2007 w 2020 r.

Dział sekcji C	Podmioty
PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA	16
POLIGRAFIA I REPRODUKCJA ZAPISANYCH NOŚNIKÓW INFORMACJI	0
PRODUKCJA WYROBÓW Z GUMY I TWORZYW SZTUCZNYCH	1
PRODUKCJA WYROBÓW Z POZOSTAŁYCH MINERALNYCH SUROWCÓW NIEMETALICZNYCH	6
PRODUKCJA METALOWYCH WYROBÓW GOTOWYCH, Z WYŁĄCZENIEM MASZYN I URZĄDZEŃ	11
PRODUKCJA KOMPUTERÓW, WYROBÓW ELEKTRONICZNYCH I OPTYCZNYCH	1

PRODUKCJA MASZYN I URZĄDZEŃ, GDZIE INDEKS NIESKLASYFIKOWANA	4
PRODUKCJA POZOSTAŁEGO SPRZĘTU TRANSPORTOWEGO	0
PRODUKCJA MEBLI	2
POZOSTAŁA PRODUKCJA WYROBÓW	1
NAPRAWA, KONSERWACJA I INSTALOWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ	5
RAZEM	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

10.1.4 Pozostała działalność gospodarcza

W zakresie pozostałej działalności gospodarczej², dominują podmioty sekcji G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, które stanowią 73 podmioty gospodarcze, w tym:

- handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi, naprawa pojazdów samochodowych – 19 podmiotów,
- handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi – 7 podmiotów,
- handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi – 47 podmiotów.

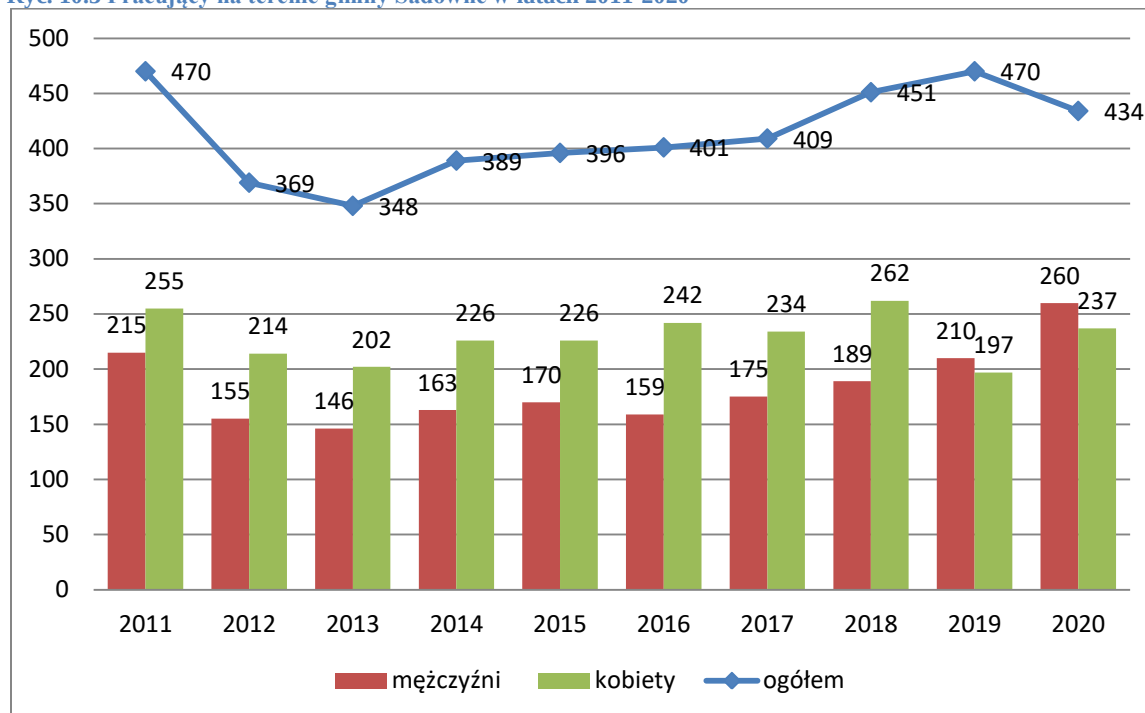
10.2 Rynek pracy

10.2.1 Struktura zatrudnienia

W latach 2011-2020 liczba osób zatrudnionych według faktycznego miejsca zatrudnienia i rodzaju działalności (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie) na terenie gminy Sadowne zmalała o 36 osób. W ciągu tych lat zanotowano zarówno tendencję spadkową, jak i wzrostową, ale ogólna tendencja jest pozytywna. W ciągu 10 lat liczba pracujących mężczyzn była niższa niż liczba pracujących kobiet. Analizując ryc. 10.3 zauważa się, iż najwięcej osób pracowało w 2011 i 2019 roku (470 osób).

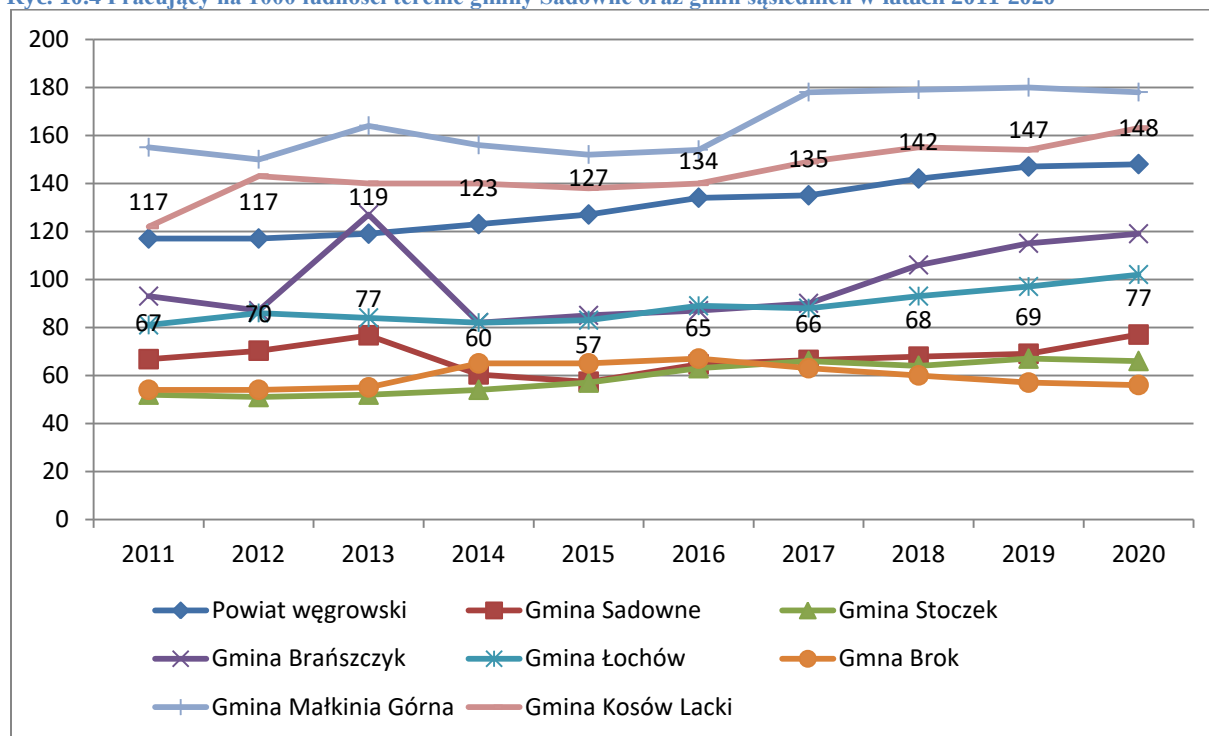
² Pod pojęciem „pozostała działalność gospodarcza” należy rozumieć następujące sekcje PKD 2007: G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U.

Ryc. 10.3 Pracujący na terenie gminy Sadowne w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 10.4 Pracujący na 1000 ludności terenie gminy Sadowne oraz gmin sąsiednich w latach 2011-2020

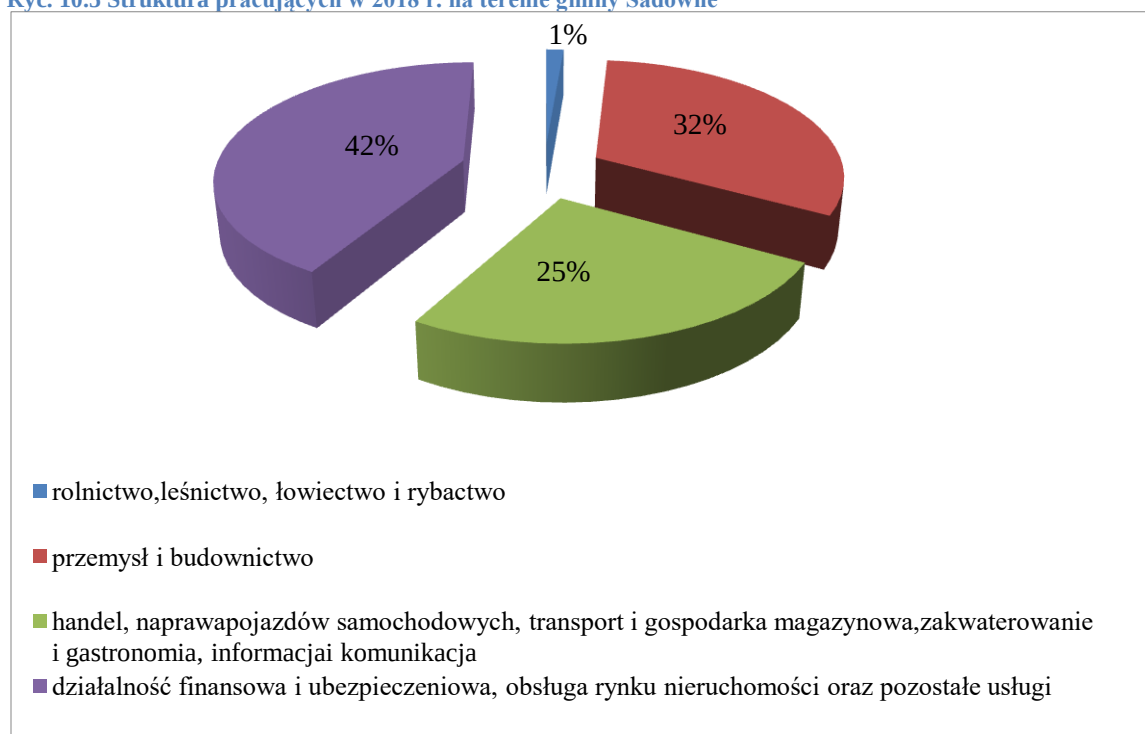

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując wskaźnik osób pracujących z terenu gminy Sadowne oraz gmin ościennych można zauważyć dość wysoki odsetek pracujących na terenie całego powiatu (2020 r. – 148 osób/1000 ludności), przy dość niskim na terenie gminy Sadowne (2020 r. – 75 osób pracujących/1000 ludności), co stawia gminę na 5 miejscu wśród 7 analizowanych gmin.

Analizując liczbę **osób zatrudnionych według faktycznego miejsca zatrudnienia** i rodzaju działalności (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie), należy podkreślić iż w 2018 r. mieszkańcy gminy Sadowne zatrudnienie znaleźli głównie w „**działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsłudze rynku nieruchomości oraz pozostałych usługach**”³ (188 osoby). Drugim w kolejności sektorem, również rozwijającym się prężnie jest „przemysł i budownictwo”, w których zatrudnienie znalazło 143 osób. Kolejno „handlem, naprawą pojazdów samochodowych, transportem i gospodarką magazynową (...)” zajmowało się zawodowo 114 osób, a w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (z pominięciem osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych) pracowało zaledwie 6 osób. GUS nie udostępnił nowszych danych niż te przedstawione dla roku 2018.

Ryc. 10.5 Struktura pracujących w 2018 r. na terenie gminy Sadowne

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

10.2.2 Bezrobocie

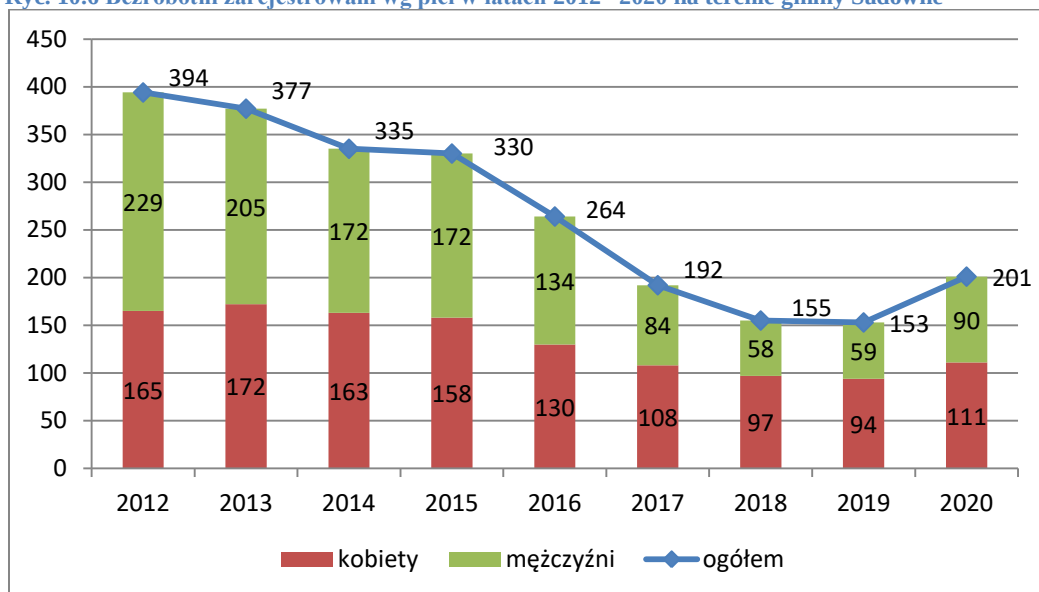
Analizując poziom bezrobocia, należy stwierdzić systematyczny spadek omawianego wskaźnika – od 2012 r. liczba osób pozostających bez pracy zmniejszyła się o 61%. W latach 2012-2016 liczba bezrobotnych kobiet była niższa od liczby bezrobotnych mężczyzn, zaś

³

Pod pojęciem „pozostałe usługi” należy rozumieć następujące sekcje PKD: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Administrowanie i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją” oraz „Pozostała działalność usługowa”.

w latach 2017-2020 sytuacja była odwrotna.

Ryc. 10.6 Bezrobotni zarejestrowani wg płci w latach 2012 –2020 na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie również publikuje dane dotyczące bezrobocia. Jednak ze względu na przyjętą metodykę dane te różnią się nieco od statystyk podanych przez GUS. Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych zdecydowaną większość stanowiły osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, które wymagają szczególnego wsparcia. Zalicza się do nich bezrobotnych, którzy ze względu na określone uwarunkowania mają znaczne problemy z wyjściem z bezrobocia, w tym m. in. osoby do 25 roku życia, długotrwale bezrobotni, bezrobotni powyżej 50 roku życia, bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego czy wykształcenia średniego, bezrobotni wychowujący co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia, niepełnosprawni, czy bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia. Należą oni do grupy osób, którym bez pomocy ze strony urzędu pracy trudno samodzielnie powrócić do aktywnego życia zawodowego.

Tab. 10.5 Bezrobotni według gmin powiatu węgrowskiego, stan na koniec 2 półrocza 2020 roku

Lp.	jednostka	razem	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 30 roku życia	w tym do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
1	Węgrów	393	188	320	120	53	105	160
2	Grębków	86	43	74	35	19	14	34

3	Korytnica	127	67	107	55	32	22	60
4	Liw	227	123	196	82	47	52	104
5	Łochów - miasto	207	98	162	64	31	42	76
6	Łochów - obszar wiejski	348	169	294	95	46	76	161
7	Miedzna	82	46	68	37	22	18	25
8	Sadowne	191	103	156	63	39	38	85
9	Stoczek	142	71	122	45	17	39	73
10	Wierzbno	58	29	49	21	10	13	26
Ogółem		1861	937	1548	617	316	419	804

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie.

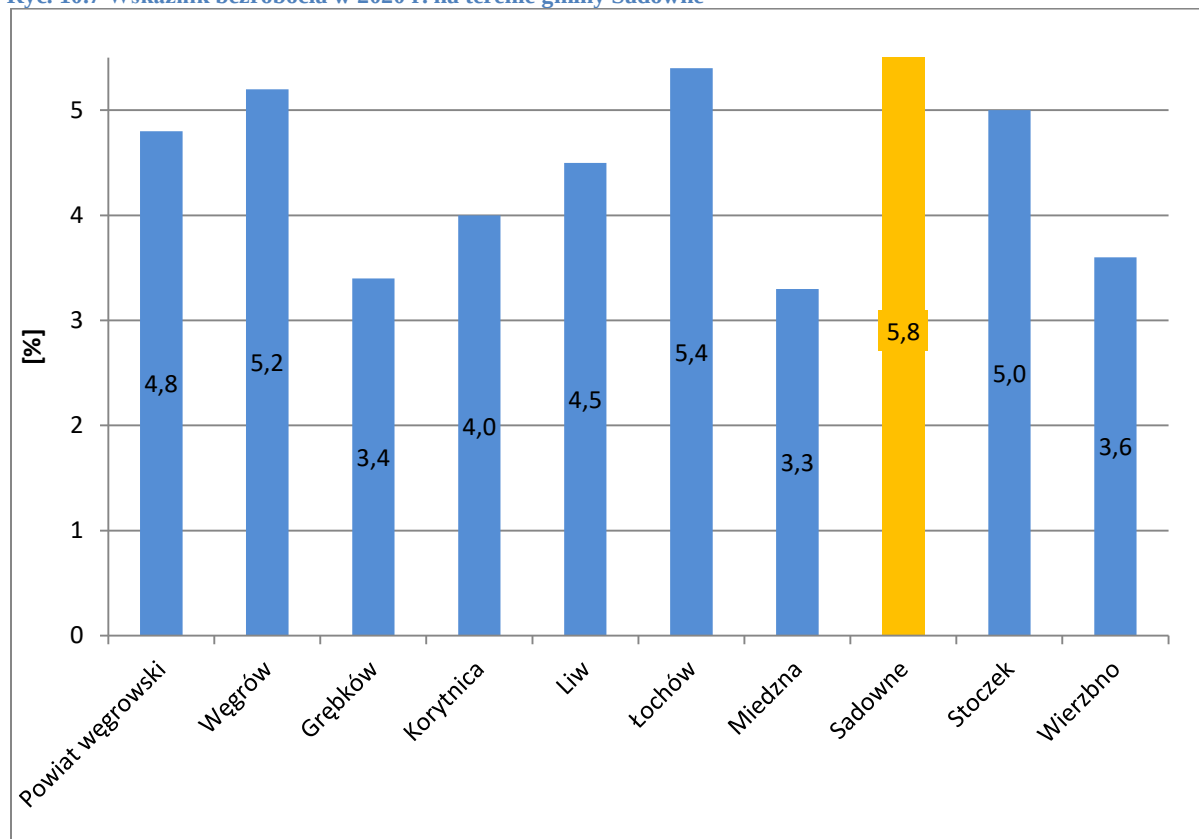
Wskaźnikiem poziomu bezrobocia w gminie może być stosunek liczby bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety 18–60, mężczyźni 18–65). Porównując obszar całego powiatu węgrowskiego, zauważa się tendencję spadkową omawianego wskaźnika na terenie wszystkich gmin. Jak wynika z analizy poniższych danych, sytuacja na rynku pracy w gminie Sadowne w latach 2011-2020 była niezadawalająca. Jednak rok 2018 okazał się rekordowo dobry pod względem niskiego wskaźnika bezrobocia w porównaniu do lat poprzednich i wyniósł ostatecznie 4,3%. Na tle średniej powiatowej gmina Sadowne wypadła stosunkowo dobrze, ponieważ bezrobocie jest wyższe jedynie o 0,2 punktu procentowego.

Tab. 10.6 Wskaźnik bezrobocia w latach 2011 – 2020 na terenie gmin powiatu węgrowskiego

Nazwa	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[%]									
Powiat węgrowski	8,6	9,6	9,7	8,6	7,0	6,1	4,5	4,1	3,7	4,8
Węgrów	10,1	10,6	10,8	9,2	7,3	6,0	4,6	4,4	4,0	5,2
Grębków	6,4	6,6	6,7	6,0	4,7	4,3	3,2	2,7	2,5	3,4
Korytnica	7,5	9,8	8,8	7,9	6,6	5,4	4,1	3,7	3,0	4,0
Liw	10,4	10,3	10,0	9,1	7,3	6,8	5,1	4,0	4,0	4,5
Łochów	8,5	9,9	10,6	9,4	7,5	7,0	5,0	4,7	3,8	5,4
Miedzna	6,7	6,9	7,4	6,0	4,1	3,9	2,7	2,6	2,8	3,3
Sadowne	8,4	10,5	10,1	9,0	9,1	7,3	5,3	4,3	4,4	5,8
Stoczek	8,4	10,2	10,4	9,5	7,8	6,1	4,3	4,5	4,0	5,0
Wierzbno	6,7	5,9	6,9	5,7	4,8	4,2	3,4	2,6	3,3	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 10.7 Wskaźnik bezrobocia w 2020 r. na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w gminie Sadowne ma tendencję spadkową z niewielkim wzrostem spowodowanym okresem pandemii. Największy problem stanowią jednak osoby długotrwale bezrobotne, które nie wróciły na rynek pracy i mało prawdopodobne jest, by znów się na nim znalazły. Długotrwale bezrobocie wpływa negatywnie nie tylko na samych bezrobotnych, ale również na ich rodziny. Do najczęściej spotykanych barier społecznych związanych z wejściem na rynek pracy zarówno w gminie Sadowne, jak i w całym kraju są brak wyuczonego zawodu, niskie kwalifikacje, niedopasowanie posiadanego wykształcenia i przygotowania zawodowego do potrzeb lokalnych pracodawców, brak gruntownego doświadczenia zawodowego, co wynika z częstej zmiany pracy i podejmowania jakichkolwiek prac w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Aby poprawić niekorzystną pozycję Gminy Sadowne pod względem poziomu bezrobocia, niezbędne stają się inicjatywy zmierzające do stworzenia korzystnych zachęt inwestycyjnych dla przedsiębiorców. Napływ kapitału inwestycyjnego spowoduje powstawanie nowych podmiotów gospodarczych, a także zwiększenie liczby miejsc pracy. W rezultacie powyższe działania wpłyną na zmniejszenie poziomu bezrobocia i wzrost stopy życiowej mieszkańców gminy.

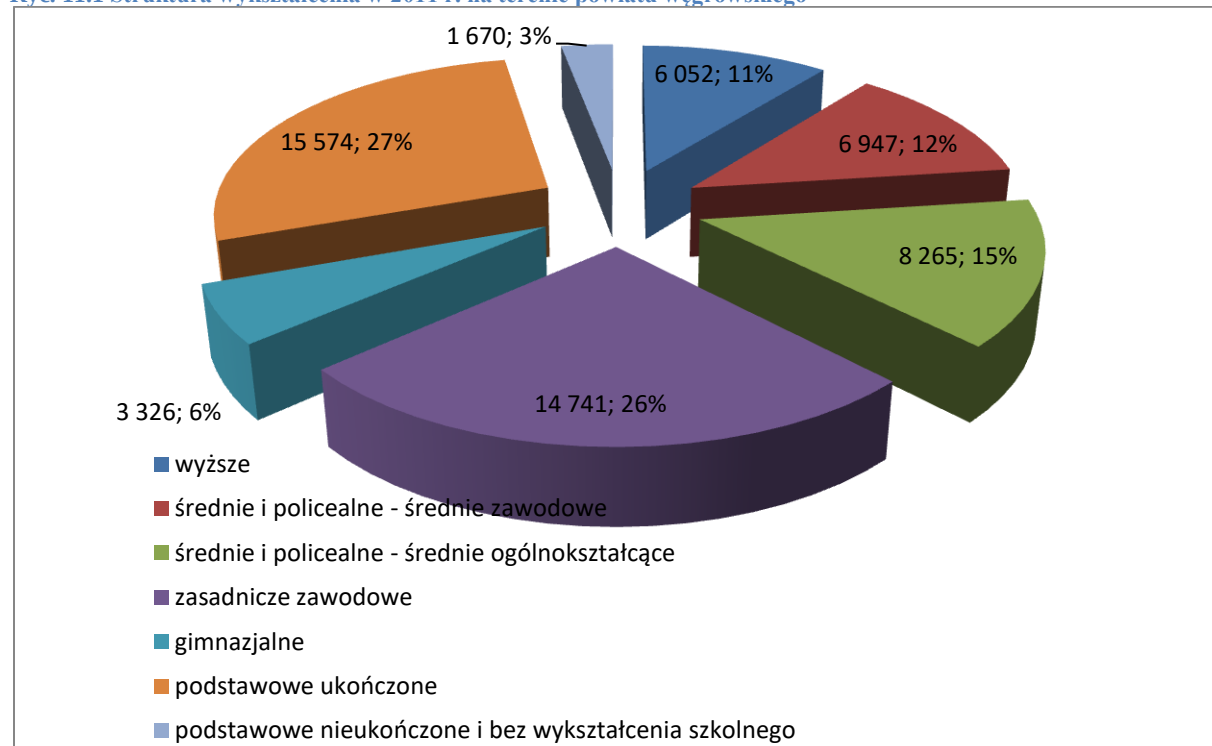
11 Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

11.1 Struktura wykształcenia

Główny Urząd Statystyczny nie dysponuje badaniami dotyczącymi struktury wykształcenia na poziomie gmin. Jedynymi danymi, które przedstawiają obraz gminy Sadowne mogą być statystyki przedstawiające strukturę powiatu węgrowskiego.

W 2011 r. na terenie powiatu węgrowskiego zdecydowana większość osób posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe (26%). Na drugim miejscu znalazły się osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (27%), zaś na trzeciej pozycji z wynikiem 15% znalazły się osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Liczba osób z wykształceniem wyższym, średnim zawodowym i gimnazjalnym jest do siebie zbliżona i odpowiednio wynosi 11%, 12% i 6%. Osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym lub całkiem bez wykształcenia jest niewiele – wskaźnik ten wynosi 3%.

Ryc. 11.1 Struktura wykształcenia w 2011 r. na terenie powiatu węgrowskiego

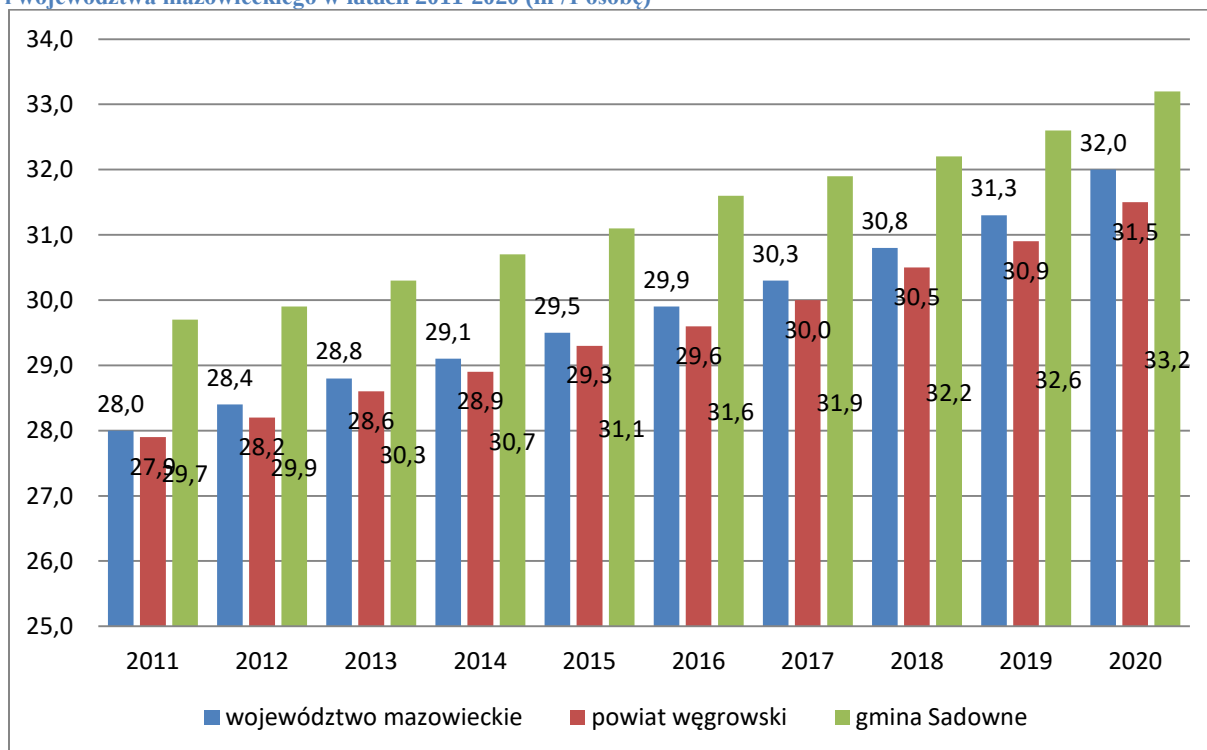

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

11.2 Sytuacja mieszkaniowa

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Sadowne niewątpliwie ulega systematycznej poprawie. Od roku 2011 r. średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminie Sadowne wzrosła o 3,5 m² i ostatecznie w 2020 r. wartość ta wyniosła 33,2 m². Na terenie powiatu i województwa wskaźnik ten jest na nieco niższym poziomie – powiat węgrowski – 31,5 m², natomiast województwo mazowieckie – 32,0 m².

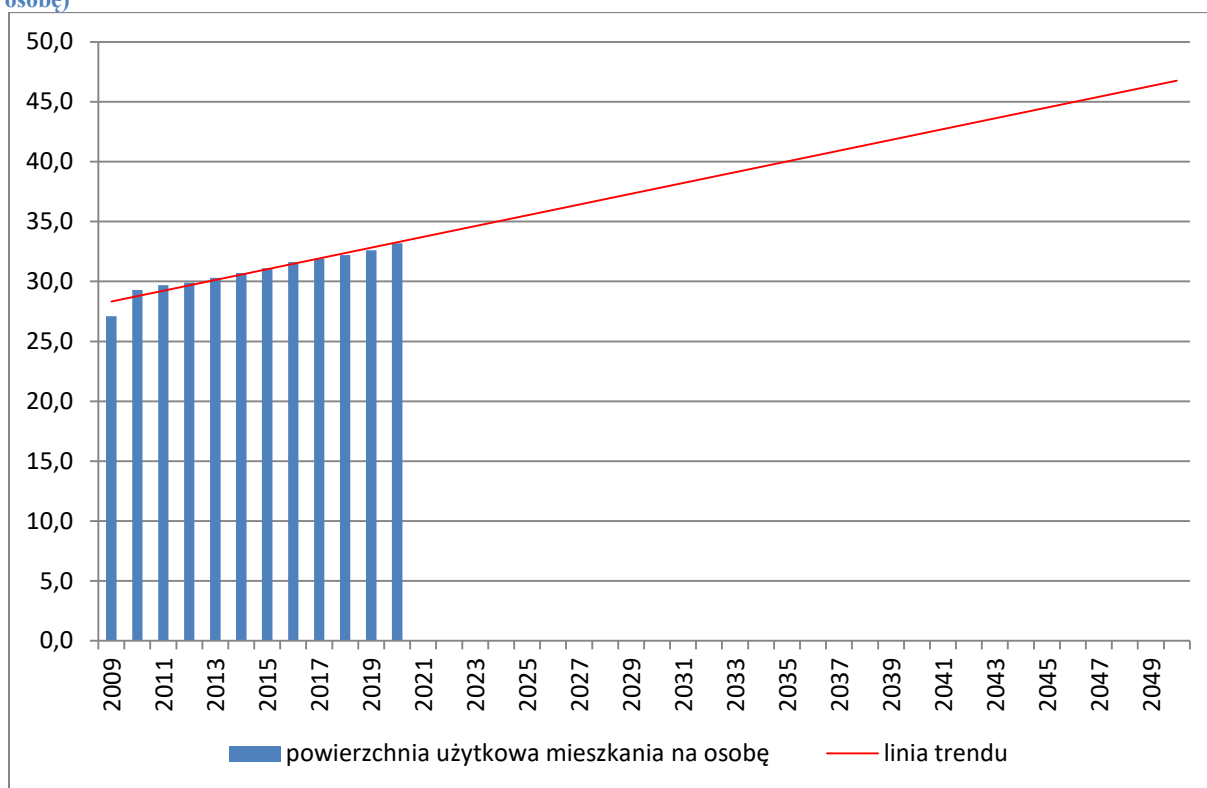
Ryc. 11.2 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2020 (m²/1 osobę)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przy założeniu, że powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę będzie stale wzrastała, prognozuje się, że około 2050 roku, wartość ta osiągnie poziom około 48 m².

Ryc. 11.3 Prognozowana powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę na terenie gminy Sadowne do roku 2050 (m²/1 osobę)

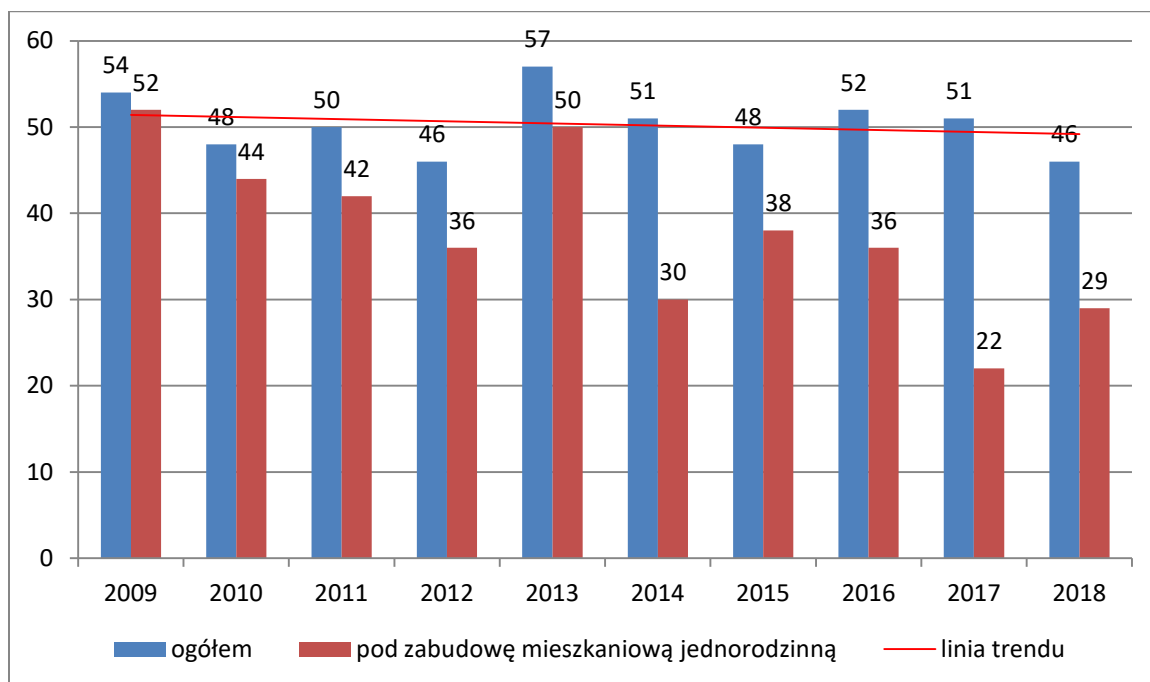

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analogicznie, na podstawie danych z poprzednich lat udostępnionych przez GUS oraz tempa wzrostu (stosunkowo wolne tempo wzrostu), szacuje się, że do 2050 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniesie 80 m² (w 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła 74,3 m²).

Sytuację dotyczącą wydawanych decyzji o warunkach zabudowy w latach 2009-2018 na terenie gminy Sadowne przedstawia poniższy wykres. Przewiduje się, że na terenie gminy Sadowne ruch budowlany utrzymany będzie na dotychczasowym poziomie – około 50 decyzji o warunkach zabudowy rocznie.

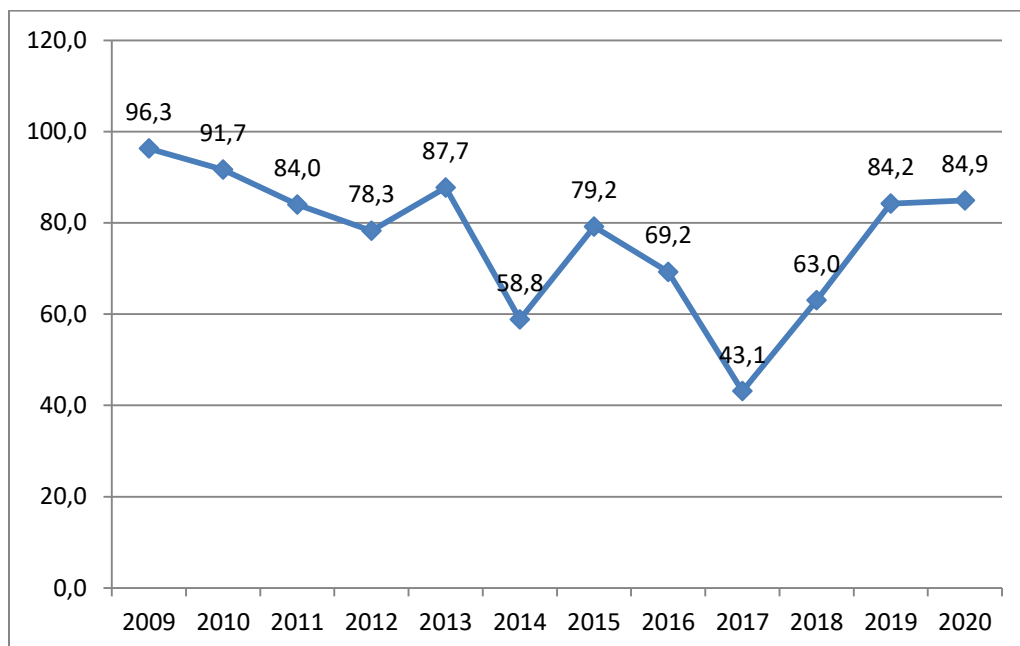
Ryc. 11.4 Wykaz decyzji o warunkach zabudowy w latach 2009-2018 na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Procentowy udział decyzji o warunkach zabudowy pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną przedstawia poniższy wykres, z którego wynika, że są to decyzje, których wystawia się najwięcej.

Ryc. 11.5 Procentowy udział decyzji o warunkach zabudowy pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

11.3 Oświata

Zgodnie z wykazem szkół i placówek oświatowych wg Kuratorium Oświaty w Warszawie w roku szkolnym 2019/2020 na terenie gminy Sadowne funkcjonowały następujące gminne placówki oświatowe:

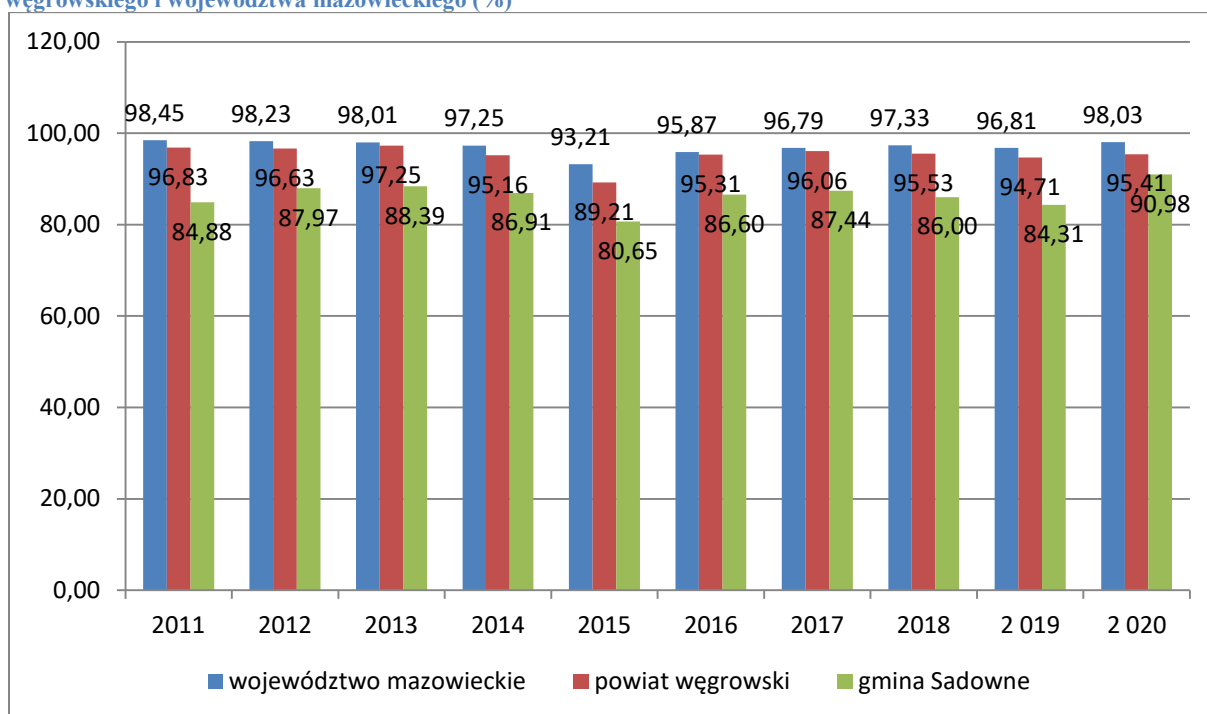
- Przedszkola:
 - ✓ Przedszkole w Sadownem,
 - ✓ Przedszkole w Grabinach.
- Szkoły podstawowe:
 - ✓ Szkoła Podstawowa w Grabinach im. ks. Jana Twardowskiego w Grabinach,
 - ✓ Szkoła Podstawowa im. Czesława Wycecha w Sadownem,
 - ✓ Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Kołodziązu,
 - ✓ Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Orzełku.
- Szkoły ponadpodstawowe:
 - ✓ Liceum Ogólnokształcące im. Wł. Orkana w Sadownem,
 - ✓ Technikum w Sadownem,
 - ✓ Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Sadownem.
- Branżowa szkoła I stopnia w Sadownem.
- Szkoła policealna w Sadownem.

Zgodnie z danymi GUS w 2020 roku, do szkół podstawowych na terenie gminy Sadowne uczęszczało 451 uczniów, natomiast do przedszkoli uczęszczało 99 dzieci.

Współczynnik skolaryzacji netto, będący miarą powszechności kształcenia, obrazuje relację liczby osób uczących się (według stanu na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia w danej grupie wieku do liczby ludności (według stanu na dzień 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

W latach 2011–2020 wskaźnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych na terenie gminy Sadowne wzrósł o 6,10 punkty procentowe (z 84,88% w 2009 r. do 90,98% w 2020 r.). Wartość współczynnika poniżej 100% oznacza, że pozostałe dzieci uczęszczały do szkół zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi gminy. Na terenie powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego we wspomnianym okresie zanotowano również tendencje spadkowe.

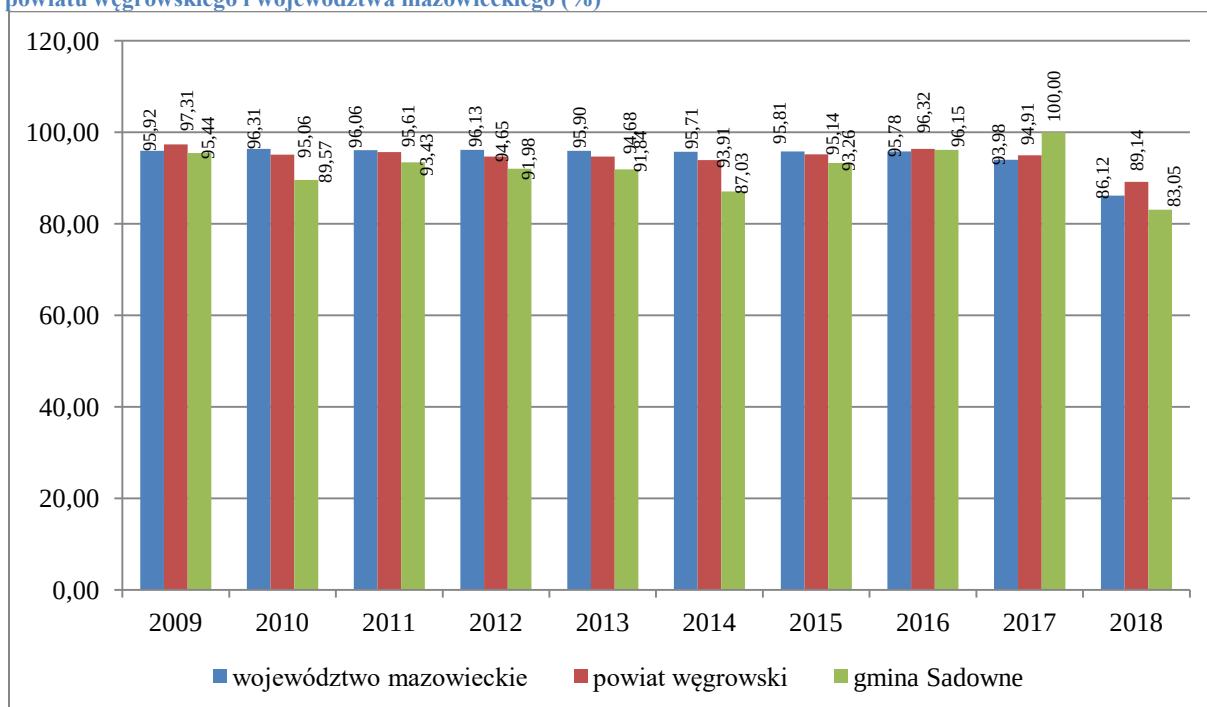
Ryc. 11.6 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe) w latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik skolaryzacji netto na poziomie gimnazjalnym w latach 2009–2018 na terenie gminy Sadowne wykazuje trend spadkowy. W wyniku tych zmian w ciągu 10 lat wartość omawianego wskaźnika spadł o 12,39 punktu procentowego (ryc. 11.7).

Ryc. 11.7 Współczynnik skolaryzacji netto (szkoły gimnazjalne) w latach 2009–2018 na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ze względu na likwidację gimnazjów, GUS nie prezentuje nowszych danych dla gimnazjów niż podane powyżej (*Od 1 września 2019 r. zmienił się ustrój szkolny w Polsce a tym samym struktura szkół. W miejsce 6-letnich szkół podstawowych wprowadzono szkoły 8-letnie, w miejsce 3-letnich liceów ogólnokształcących - 4-letnie licea, w miejsce 4-letnich techników - 5-letnie technika, a w miejsce zasadniczych szkół zawodowych - szkoły branżowe. Gimnazja zostały docelowo zlikwidowane.*).

11.4 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gminy Sadowne opiekę zdrowotną zapewniają następujące poradnie/gabinety podstawowej opieki zdrowotnej (POZ): NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ PRZYCHODNIA RODZINNA z siedzibą przy ul. Kościuszki 82 w miejscowości gminnej Sadowne.

Ponadto na terenie gminy znajdują się dwie 2 apteki: na ul. Kościuszki 82 i na ul. Plac Kościelny 10.

11.5 Administracja publiczna

Centrum administracyjno-usługowym dla gminy jest wieś gminna Sadowne, w którym mieszczą się:

- Urząd Gminy Sadowne,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Zakład Gospodarki Komunalnej.

11.6 Działalność kulturalna, sport i rekreacja

Działalność kulturalna

Gminny Ośrodek Kultury w Sadownem (GOK)

Podstawowym zadaniem GOK jest zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez:

1. Tworzenie i upowszechnienie różnych dziedzin kultury i sztuki profesjonalnej i amatorskiej.
2. Inicjowanie określonych zadań z zakresu kultury.
3. Udzielanie pomocy programowej i organizacyjnej społecznemu ruchowi kulturalno - oświatowemu.
4. Organizowanie czynnego uczestnictwa mieszkańców gminy w różnorodnych formach

działalności kulturalno - wychowawczej, rozrywkowej.

5. Wspomaganie organizacji, stowarzyszeń i instytucji upowszechniających kulturę.

GOK prowadzi i koordynuje działalność w zakresie organizowania imprez kulturalnych i sportowych w gminie oraz opracowuje gminny kalendarz imprez kulturalnych i sportowych w gminie na każdy rok.

Muzeum Ziemi Sadowieńskiej

Sadowne jest znane m.in. z bogatego w eksponaty Samorządowego Muzeum Ziemi Sadowieńskiej. Pierwszego wpisu do Księgi Honorowej Muzeum założonej w 1978 roku dokonał ówczesny Kurator Oświaty i Wychowania w Siedlcach A. Świątek w dniu 11 czerwca 1978 roku.

Muzeum powstało dzięki społecznikowskiej pasji grupki zapaleńców, której przewodził ówczesny dyrektor szkoły nieżyjący już Bogusław Kić.

Gromadzone w nim przez dziesiątki lat przedmioty, to wyłącznie dary mieszkańców okolicznych wsi i nie tylko. Nazwiska darczyńców figurują na tabliczkach umieszczonych na eksponatach. Początkowo muzeum mieściło się w starym baraku dawnej bursy, dziś otrzymało przestrzenną salę w budynku szkoły.

Patrząc na eksponaty uświadamiamy sobie, że każdy skrawek naszej ziemi kryje w sobie kawał historii, a historia to nie tylko wielkie wydarzenia, ale także praca zwykłych prostych ludzi tworzących dzieje swojej małej ojczyzny.

Na terenie Gminy Sadowne działają:

- ✓ Sadowieński Klub Rowerowy,
- ✓ Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe Działam,
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy w Sadownem,
- ✓ Uczniowski Ludowy Klub Sportowy,
- ✓ Klub Sportowy "Wicher" Sadowne,
- ✓ Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Sadowieńskiej,
- ✓ Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Orzełek,
- ✓ Przyszkolne Stowarzyszenie „Wszyscy Razem” w Kołodziału,
- ✓ Koło nr 27 PZW w Sadownem,
- ✓ Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Płatkownica,
- ✓ Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Zieleniec,
- ✓ Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sadoles i Morzyczyn-Włóki,

- ✓ Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Szynkarzyna,
- ✓ Zespół śpiewaczy „Sadowianki”,
- ✓ Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy Sadowne.

Gminna Biblioteka Publiczna w Sadownem

Biblioteka swoją siedzibę ma w miejscowości gminnej, natomiast filie w Kołodzianku, Morzyczynie Włosciańskim oraz w Zarzeczce.

Zbiory biblioteki łącznie z filiami na koniec 2019 r. to 49 210 woluminów. W 2019 r. zakupiono 1 608 pozycji za kwotę ponad 32 000 zł (skorzystano z wieloletniego programu „Narodowy rozwój czytelnictwa”, dzięki któremu otrzymano 16 000 zł).

Biblioteka w 2019 r. gościła u siebie 1 711 użytkowników (liczba czytelników - 1306), którzy dokonali 45 573 wypożyczeń pozycji bibliotecznych. Ponadto w wypożyczalni literatura piękna została podzielona na: literaturę polską i obcą oraz wydzielone zostały: kryminały, sensacja, fantastyka, powieści religijne.

W oddziale dla dzieci biblioteka gromadzi książki podzielone na 4 poziomy wiekowe: poziom pierwszy dla dzieci najmłodszych, poziom drugi dla dzieci w wieku 8-11 lat, poziom trzeci dla dzieci w wieku 11-14 lat i poziom czwarty dla młodzieży.

Sport i rekreacja

Jednym z zadań własnych gmin jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie kultury fizycznej. W Gminie Sadowne zadanie to w głównej mierze realizuje Klub Sportowy "Wicher" Sadowne, który został utworzony w 2009 roku. Swoimi tradycjami i nazwą Klub Sportowy nawiązuje do powstałego w 1956 roku w Sadownem KS-u "Wicher". Działalność placówki realizowana jest poprzez organizację turniejów piłkarskich oraz uczestnictwo w Lidze Piłki siatkowej w Ostrowi Mazowieckiej. Obecnie w ramach działalności Klubu prowadzone są dwie sekcje: piłki nożnej i piłki siatkowej. Klub bierze też udział w klasie "A" (seniorzy) rozgrywek OZPN-u Siedlce.

W Gminie Sadowne działają również „Uczniowskie Kluby Sportowe”.

Turystyka

Gmina Sadowne posiada potencjał, aby stać się miejscem atrakcyjnym turystycznie. Charakteryzuje się również cennymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi. Istnieje tu kilka miejsc wartych odwiedzenia przez turystów.

Usytuowanie gminy Sadowne w obszarze Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego

stanowi niezaprzeczalny, atrakcyjny walor regionu. Nadbużański Park Krajobrazowy usytuowany w środkowo-wschodniej części województwa mazowieckiego należy do grupy największych parków krajobrazowych w Polsce, jego powierzchnia wynosi 74 136,50 ha. Obszar parku porastają głównie lasy sosnowe, a tereny nadrzeczne kształtują piaszczyste wydmy i torfowiska. Dolina Bugu obfituje w tereny porośnięte zaroślami łożowymi i łakami zalewowymi. Wśród rzadkich gatunków roślin na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego występują między innymi: wawrzynek wilczczyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna, zimozioł północny, parzydło leśne, pełnik europejski, salwinia pływająca, rosiczka wąskolistna, widłak spłaszczony, storczyki.

Ponadto na obszarze Gminy Sadowne zlokalizowane są dwa obszary Natura 2000: Ostoja Nadbużańska oraz Dolina Dolnego Bugu.

Ostoja Nadbużańska zaliczona została do najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Wśród gatunków chronionych szczególnie cenne są: koza złotawa i kiełb białopłetwy. Obszar stanowi siedlisko dla rzadkich gatunków roślin, bezkręgowców i ptaków.

Dolina Dolnego Bugu – strefa ochrony przyrody w ramach Natura 2000 – jest miejscem występowania 39 gatunków ptaków chronionych, objętych tzw. ptasią dyrektywą oraz miejscem występowania przedstawicieli chronionych gatunków ssaków (np. bobra europejskiego i wydry), płazów, gadów i ryb.

Teren gminy Sadowne posiada doskonale warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.

Ciekawymi obiektami związanymi z kulturą i historią regionu są liczne krzyże, kapliczki i pomniki usytuowane przy drogach, ścieżkach i domostwach. Stanowią one nie tylko widoczny znak historycznej przeszłości, lecz również odnoszą się do tradycji i kultury Gminy, podnosząc jej walory turystyczne.

Na terenie gminy Sadowne obiekty zabytkowe oraz obiekty o wysokiej wartości architektonicznej reprezentują nie tylko budynki sakralne, ale także zespoły dworsko-pałacowe oraz wiejskie budownictwo drewniane.

W miejscowości Rażne znajduje się kapliczka św. Rocha, której początki sięgają XVIII wieku, natomiast w miejscowości Zalesie można podziwiać kapliczkę św. Jana Nepomucena. W Sadownem znajduje się kapliczka Matki Bożej.

Wykopaliska archeologiczne potwierdziły występowanie na obszarze gminy ośrodków kulturowych. W Morzyczynie odnaleziono pozostałości grodziska z okresu średniowiecza, w Płatkownicy – cmentarzysko grobów kloszowych z epoki żelaza, a w miejscowości

Zarzetka – tzw. znalezisko luźne w postaci topora z rogu jelenia z młodszej epoki kamiennej - neolitu.

Gmina posiada także kilka zabytkowych cmentarzy, m.in. cmentarz ewangelicki z I połowy XIX wieku, cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Sadownem z 1843 roku oraz cmentarz ewangelicki w miejscowości Sojkówek z I połowy XIX wieku.

11.7 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy Sadowne zapewniają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej a także Komenda Powiatowa Policji w Węgrowie.

11.8 Podsumowanie

Sytuacja mieszkaniowa gminy Sadowne na przełomie badanych lat ulegała systematycznej poprawie. Na terenie gminy znajdują się przede wszystkim szkoły podstawowe, przedszkola i szkoły ponadpodstawowe. Miejscowość Sadowne, ze względu na zlokalizowane na jej terenie instytucje publiczne, stanowi centrum administracyjno-usługowe dla gminy. Nie przewiduje się raczej radykalnych zmian w tym zakresie, ponieważ hierarchia ta wynika przede wszystkim z układu komunikacyjnego oraz położenia geograficznego. Miejscowość Sadowne położone jest przy drodze krajowej nr 50, co zapewnia dogodną dostępność komunikacyjną.

Działalność kulturalna i sportowa są dość dobrze rozwinięte na terenie gminy Sadowne. Istnieją świetlice wiejskie organizujące zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz stowarzyszenia rozwoju wsi, a także zespoły i kluby sportowe różnych sekcji.

Turystyka na terenie gminy jest słabo rozwinięta ze względu na to, iż jest to gmina o charakterze typowo rolniczym. Jednak istnieje tu potencjał rozwoju turystyki ze względu na walory przyrodnicze. W dokumentach o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym wskazuje się na konieczność optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych, przyrodniczych powiatu węgrowskiego oraz zaangażowanie środków finansowych, by produkt turystyczny był chętniej wybierany na rynku. Wymagana jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystyki kulturowej, przyrodniczej, turystyki aktywnej i rekreacyjnej. W zakresie rozwoju turystyki konieczne jest też wsparcie działań w zakresie poprawy jakości świadczonych usług turystycznych i agroturystycznych.

12 Dziedzictwo kulturowe

12.1 Historia gminy Sadowne

Historia Gminy jest jednym z elementów kształtujących tożsamość kulturową mieszkańców i regionu, a także nośnikiem wpływającym na obecne i przyszłe pokolenia. Teren, na którym powstało Sadowne jest pograniczem kilku obszarów: Mazowsza, Podlasia, Puszczy Kamienieckiej i Białej, ziem książęcych i biskupich.

Pierwsze wzmianki pochodzą z 1514 roku. Osada Sadowne została założona na początku XVI w. na tzw. „surowym korzeniu”, na terenie piaszczystych wydym pokrytych lasami Puszczy Kamienieckiej. Pierwszymi osadnikami byli przeważnie przybysze z ziemi kurpiowskiej. W 1527 roku Sadowne liczyło 115 mieszkańców. Liczba mieszkańców na przestrzeni kolejnych stuleci powiększała się sukcesywnie, chociaż epidemie i rozprzestrzeniające się wówczas zarazy często dziesiątkowały liczbę mieszkańców osady i regionu.

W 1525 r. poświęcono pierwszy drewniany kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Mikołaja Biskupa, zbudowany na niewielkim pagórku, gdzie nie dochodziła woda i mieszkańcy mogli się tu bezpiecznie „usadowić” i stąd prawdopodobnie nazwa wsi „Sadowne”. Z każdym rokiem powstawały nowe wsie i osady. Na miejscu pierwszej świątyni w roku 1748 powstała nowa, drewniana budowla na podmurówce z dwiema wieżami pw. św. Jana Chrzciciela i św. Kazimierza. W 1898 roku staraniem ówczesnego proboszcza ks. Adama Sadowskiego rozpoczęto budowę nowego obiektu kościoła, który finalnie zaczął funkcjonować w 1909 roku.

W XVIII wieku po III rozbiorze Polski region sadowieński wcielony został do zaboru austriackiego, natomiast obszary znajdujące się po drugiej stronie rzeki Bug objęte zostały przez zabór pruski. Zmiana tego stanu rzeczy nastąpiła dopiero po wojnie Napoleona i Księstwa Warszawskiego z Austrią w roku 1809. Uwolniono wówczas region sadowieński spod kurateli Austrii. Mieszkańcy regionu sadowieńskiego zaznali więc w bardzo krótkim czasie kilka kolejno zmieniających się rządów: od 1795 do 1809 r. rządów austriackich, od 1809 do 1812 r. rządów Księstwa Warszawskiego, w latach 1813 i 1814 tymczasowego zarządu pod nadzorem rosyjskim, wreszcie od 1815 r. - rządów Królestwa Polskiego.

Od roku 1821 region sadowieński należał do Stanisława Zamojskiego, który w roku 1824 przekazał dobra swojemu synowi Andrzejowi Zamojskiemu. Nowy właściciel chcąc rozwijać otrzymane w posiadanie ziemie podjął decyzję intensywnego karczowania

rozległych na tym obszarze lasów oraz osuszania mokradeł, sprowadzając w tym celu kolonistów niemieckich wyznania ewangelickiego. W roku 1829 liczba osadników niemieckich dynamicznie wzrastała, co wpływało na rozwój regionu, tworzenie nowych wsi i osad. Obszar znajdujący się w regionie osady Sadowne w XIX wieku zamieszkiwała przybywająca na te tereny społeczność żydowska. W roku 1810 historyczne kroniki podają liczbę 74 Żydów zamieszkujących parafię Sadowne. Znaczącą datą w historii regionu była data uwłaszczenia przez rząd carski w roku 1864 wszystkich włościan zamieszkujących region. Na dowód wdzięczności mieszkańcy osady Sadowne i Płatkownicy wystawili pomnik wdzięczności za uwłaszczenie ze stosowną inskrypcją, której treść po I wojnie światowej zmieniono, składając wyrazy szacunku i dowody wdzięczności Tadeuszowi Kościuszce.

Istotnym dla miejscowości Sadowne wydarzeniem o historycznym znaczeniu była budowa w roku 1891 linii kolejowej relacji Warszawa - Petersburg, a także drogi relacji Ostrów Maz. - Mińsk Maz. Inwestycje te znacznie wpłynęły na rozwój społeczny i gospodarczy regionu. Wybuch I wojny światowej w 1914 roku spowodował wiele zniszczeń i degradacji rejonu sadowieńskiego w odniesieniu nie tylko do budynków mieszkalnych, lecz również do najważniejszych obiektów funkcjonalnych osady. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości region próbował przezwyciężyć powstałe zniszczenia, ale ogólno-światowy kryzys gospodarczy z roku 1929 wpłynął destabilizująco na rozwijającą się gospodarkę i zahamował rozwój regionu.

Okres II wojny światowej stał się dla mieszkańców Sadownego i okolicznych miejscowości okresem walki i oporu przeciwko hitlerowskiemu najeźdźcy. Wielu mieszkańców poniosło męczeńską śmierć, będącą wynikiem prowadzonej konspiracji, udziałowi w ruchu oporu, a także działań związanych z pomocą i ukrywaniem ludności żydowskiej. Z informacji archiwalnych – prowadzonego przez ówczesnego wójta zestawienia z 1946 roku – wynika, iż prowadzone na obszarze Sadownego działania wojenne doprowadziły do śmierci ogółem 216 osób. Część z tych osób zginęła bezpośrednio w prowadzonych bitwach na obszarze regionu, ponad połowa została zamordowana, pozostała część utraciła życie w obozach koncentracyjnych. Znaczna część mieszkańców w liczbie 465 osób została przez Niemców wywieziona na obszar Rzeszy do tzw. przymusowych robót. Podczas okupacji niemieckiej zniszczeniu uległo wiele zabudowań i zagród oraz obiektów użyteczności publicznej, prowadząc do rozległych strat gospodarczych i społecznych.

Terroryzowany i rujnowany ekonomicznie region sadowieński wyzwolony został w sierpniu 1944 r. czekał go długi i mozolny okres odbudowy.

12.2 Zabytki na terenie gminy Sadowne objęte ochroną konserwatorską wpisane do rejestru zabytków

W granicach administracyjnych gminy Sadowne znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie.

Wykaz zabytków ujętych w rejestrze zabytków przedstawiono poniżej.

Morzyczyn Włociański:

1. Komora celna, ob. ruina, 1806-1809, nr rej.: A-341 z 30.12.1983.

Sadowne:

1. Kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, 1906-1909, nr rej.: A-230/949 z 10.04.1972.
2. Plebania, drewn., 1828, nr rej.: A-340 z 30.12.1983.
3. Budynek dawnej piekarni Leona i Marianny Lubkiewiczów, Nr rej. A-1539 z 12.11.2019 r.

Na terenie gminy Sadowne zlokalizowany jest jeden zabytek wpisany do rejestru zabytków ruchomych: Kapliczka św. Jana Nepomucena, II poł. XVIII w, nr rej.: B-52/78.

12.3 Zabytki ruchome i nieruchome na terenie gminy Sadowne objęte ochroną konserwatorską, ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Sadowne przedstawia poniższa tabela.

Tab. 12.1 Wykaz obiektów architektury znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Sadowne

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	DATOW.
1.	BOJEWO	Dom (chałupa) nr 3, ob. nr 4	pocz. XX w.
2.	BOJEWO	Dom (chałupa) nr 34	pocz. XX w.
3.	GRABINY	Kapliczka	2 poł. XIX w.
4.	GRABINY	Kapliczka przydrożna – krzyż żelazny	1883 r.
5.	KOŁODZIAŻ	Kapliczka przydrożna – krzyż żelazny	1906 r.
6.	KRUPIŃSKIE	Dom (chałupa) nr 17 ob. nr 14	1 cw. XX w.
7.	KRUPIŃSKIE	Młyn wodno-motorowy	2 poł. XIX w.
8.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	Komora celna ob. ruina	1806-1809
9.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	Dom (chałupa) nr 7	L. 30-te XX w.
10.	PŁATKOWNICA	Cmentarz ewangelicki	1 poł. XIX w.
11.	PŁATKOWNICA	Młyn	pocz. XX w.
12.	RAŻNY	Kapliczka przydrożna – krzyż żelazny	1883 r.
13.	SADOWNE	Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzyciela	1906-1909
14.	SADOWNE	Plebania przy kościele parafialnym p.w. św. Jana Chrzyciela	1828 r.
15.	SADOWNE	Dom	lata 30-te XX w.
16.	SADOWNE	Dom nr 13	lata 20-te XX w.
17.	SADOWNE	Dom	lata 30-te XX w.
18.	SADOWNE	Piekarnia	lata 20-30-te XX w.
19.	SADOWNE	Mogiła „na Draku” poświęcona Żydom i Polakom pomordowanym w 1943 r. przez Niemców	1943 r.
20.	SADOWNE	Kapliczka Matki Boskiej	pocz. XX w.
21.	SADOWNE	Pomnik Tadeusza Kościuszki	1917 r., 2017 r.
22.	SADOWNE	Cmentarz parafialny	pocz. XX w.
23.	SOJKÓWEK	Cmentarz ewangelicki	II poł. XIX w.
24.	SOKÓŁKA	Dom (chałupa) nr 95 ob. nr 98	pocz. XX w.
25.	SOKÓŁKA	Dom (chałupa) nr 116 ob. nr 118	1925 r.
26.	SZYNKARZYŻNA	Kapliczka przydrożna	1904 r.
27.	SZYNKARZYŻNA	Dom (chałupa) nr 83 ob. nr 95	lata 30-te XX w.
28.	WILCZOGĘBY	Kapliczka przydrożna – krzyż żelazny	1937 r.

29.	ZALESIE	Kapliczka św. Jana Nepomucena	II poł. XVIII w.
30.	ZALESIE	Dom (chałupa) nr 8	lata 30-te XX w.
31.	ZARZETKA	Dom (chałupa) nr 19 ob. nr 18	lata 30-te XX w.

Źródło: Gminna ewidencja zabytków gminy Sadowne.

12.4 Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Sadowne znajduje się jedno stanowisko ujęte w rejestrze zabytków: A985 z 1973-01-10 Morzyczyn Włosciański – nr obszaru AZP:47-74.

Ponadto na terenie gminy Sadowne zlokalizowane są stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tab. 12.2 Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Sadowne

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ NAZWA OBOWIĄZUJĄCA	MIEJSCOWOŚĆ NAZWA W EWIDENCJI WOJEWÓDZKIEJ	NR ST.W MIEJ.	NR OB. AZP	NR ST. NA OBSZ.
1.	KOŁODZIAŻ	<i>KOŁODZIAŻ</i>	1	49-75	2
2.	KOŁODZIAŻ	<i>MLECZAKI</i>	1	49-75	1
3.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>		47-74	Wpis do rejestru zabytków
4.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	1	47-74	41
5.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	2	47-74	43
6.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	3	47-74	44
7.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	4	47-74	45
8.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	5	47-74	46
9.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	6	47-74	47
10.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	7	47-74	48
11.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	8	47-74	49
12.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	9	47-74	50
13.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	10	47-74	51
14.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	11	47-74	52
15.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	12	47-74	53
16.	MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI	<i>MORZYCZYN WŁOŚCIAŃSKI</i>	13	47-74	56
17.	MORZYCZYNWŁÓKI	<i>MAJDAN KIEŁCZEWSKI</i>	1	48-75	1
18.	OCIĘTE	<i>ODCIĘTE</i>	1	48-74	3
19.	OCIĘTE	<i>ODCIĘTE</i>	2	48-74	4
20.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	1	47-74	27
21.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	2	47-74	29
22.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	3	47-74	30
23.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	4	47-74	31
24.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	5	47-74	32
25.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	6	47-74	33
26.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	7	47-74	34
27.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	8	47-74	35
28.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	9	47-74	36
29.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	10	47-74	37

30.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	11	47-74	38
31.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	12	47-74	39
32.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	13	47-74	40
33.	PLATKOWNICA	<i>PLATKOWNICA</i>	14	47-74	42
34.	RAŻNY	<i>RAŻNY</i>	5	48-73	10
35.	RAŻNY	<i>RAŻNY</i>	6	48-73	11
36.	SADOLEŚ	<i>SADOLEŚ</i>	2	48-74	10
37.	SADOLEŚ	<i>SADOLEŚ</i>	3	48-74	11
38.	SADOLEŚ	<i>SADOLEŚ</i>	4	48-74	12
39.	SADOWNE	<i>SADOWNE</i>	1	48-74	6
40.	SADOWNE	<i>SADOWNE</i>	2	48-74	7
41.	SOJKÓWEK	<i>SOJKÓWEK</i>	1	48-74	5
42.	SOJKÓWEK	<i>SOJKÓWEK</i>	2	48-74	8
43.	SOJKÓWEK	<i>SOJKÓWEK</i>	3	48-74	9
44.	SOKÓŁKA	<i>SOKÓŁKA</i>	2	49-74	29
45.	SOKÓŁKA	<i>SOKÓŁKA</i>	3	49-74	30
46.	SOKÓŁKA	<i>SOKÓŁKA</i>	4	49-74	31
47.	SZYNKARZYŻNA	<i>SZYNKARZYŻNA / BRZÓZA</i>	I/15 XXIII/15	49-73	15
48.	SZYNKARZYŻNA	<i>SZYNKARZYŻNA</i>	1	49-73	23
49.	SZYNKARZYŻNA	<i>SZYNKARZYŻNA</i>	2	48-73	24
50.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	1	47-73	6
51.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	2	47-73	7
52.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	1	48-73	25
53.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	2	48-73	26
54.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	3	48-73	27
55.	WILCZOGĘBY	<i>WILCZOGĘBY</i>	3	47-74	28
56.	ZALESIE	<i>SOJKÓWEK</i>	1	48-74	5
57.	ZALESIE	<i>ZALESIE</i>	3	48-73	14
58.	ZALESIE	<i>ZALESIE</i>	4	48-73	21
59.	ZALESIE	<i>ZALESIE</i>	5	48-73	22
60.	ZALESIE	<i>ZALESIE</i>	6	48-73	23
61.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	2	48-73	12
62.	ZARZETKA/RAŻNY	<i>ZARZETKA</i>	3	48-73	13
63.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	4	48-73	15
64.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	5	48-73	16
65.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	6	48-73	17
66.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	7	48-73	18
67.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	8	48-73	19
68.	ZARZETKA	<i>ZARZETKA</i>	9	48-73	20
69.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	1	49-74	1
70.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	2	49-74	2
71.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	3	49-74	3
72.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	4	49-74	4
73.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	5	49-74	5
74.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	6	49-74	6
75.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	7	49-74	7

76.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	8	49-74	8
77.	ZIELENIEC	<i>ZIELENIEC</i>	9	49-74	9

Źródło: Gminna ewidencja zabytków gminy Sadowne.

12.5 Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym, granice krajobrazów priorytetowych

Na terenie województwa mazowieckiego a tym samym na terenie gminy Sadowne nie był prowadzony audyt krajobrazowy, w związku z powyższym nie zostały również określone granice krajobrazów priorytetowych.

13 Infrastruktura techniczna

13.1 Gospodarka wodno-ściekowa

13.1.1 Aglomeracja wodno-ściekowa

Obecnie na terenie gminy Sadowne nie ma aglomeracji wodno-ściekowej. Aglomeracja Sadowne o równoważnej liczbie mieszkańców 8 580, została wyznaczona Uchwałą Nr 221/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Sadowne. W granicach aglomeracji znalazły się miejscowości: Bojewo, Grabiny, Kołodziej Rybie, Krupińskie, Morzyczyn Włosciański, Morzyczyn Włoki, Płatkownica, Ocięte, Orzełek, Sadoles, Sadowne, Sojkówek, Sokółka, Szynkarzyna, Wilczogęby, Zalesie, Zarzетка i Zieleniec. W związku z tym, że gmina przestała spełniać warunek minimalnej realnej wielkości równoważnej liczby mieszkańców aglomeracji wyznaczonej w ramach Krajowego Programu Oczyszczenia Ścieków Komunalnych, Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął uchwałę nr 54/16 z dnia 18 kwietnia 2016 r., uchylającą uchwałę w sprawie wyznaczenia aglomeracji Sadowne.

13.1.2 Zaopatrzenie w wodę

Gmina Sadowne na koniec 2020 r. posiadała sieć wodociągową o łącznej długości 157,6 km, posiadała 2244 szt. przyłączy do budynków, a stopień jej zwodociągowania wynosił 85%. Gospodarstwa nieprzyłączone do gminnej sieci wodociągowej zaopatrywane są w wodę z ujęć własnych (studni kopanych – przydomowych).

Poniższa tabela obrazuje zmiany zachodzące w zwodociągowaniu gminy w ciągu ostatnich lat. Można zaobserwować, iż długość czynnej sieci rozdzielczej zwiększyła się wartość z poziomu 137 km w 2009 r. do 157,6 km w 2020 r., zaś liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej zmieniła się z 3 932 osób w 2009 roku do 4921 w roku 2020.

Tab. 13.1 Podstawowe dane o sieci wodociągowej gminy Sadowne w latach 2009-2020

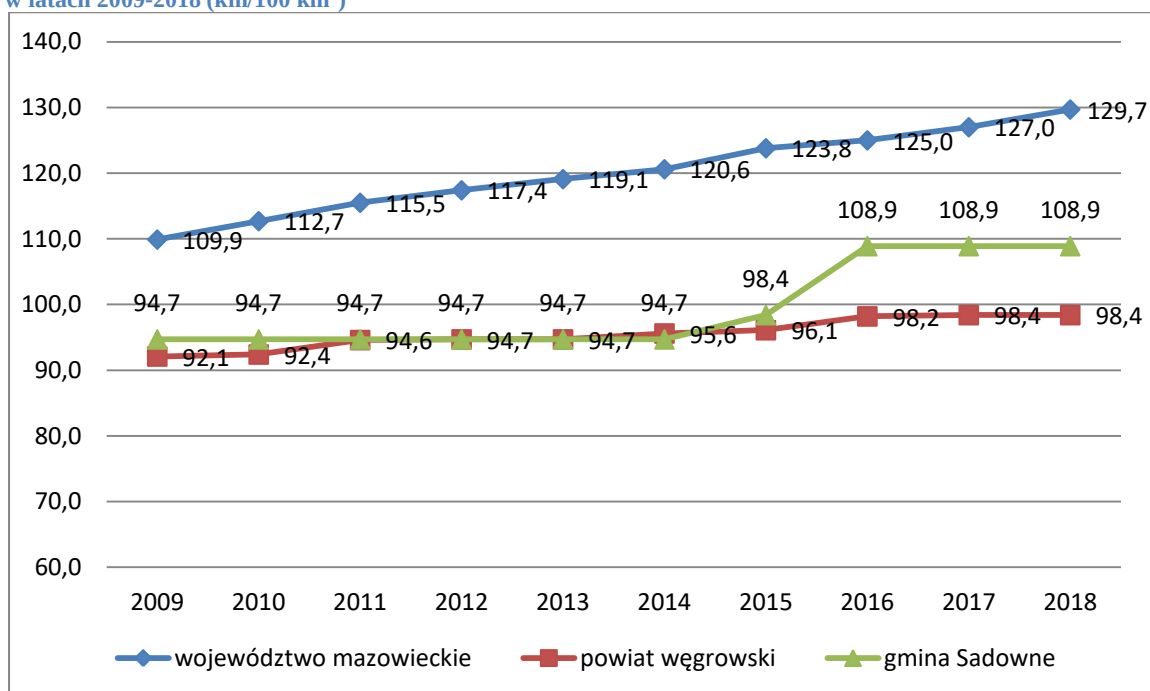
	jednostka	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
długość czynnej sieci rozdzielczej	[km]	137,0	137,0	137,0	137,0	137,0	137,0	142,4	157,6	157,6	157,6	157,6	157,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	[szt.]	1 859	1 893	1 915	1 932	1 867	1 924	2 022	2 132	2151	2202	2228	2244

ludność korzystająca z sieci wodociągowej	[osoba]	3 932	4 033	4 013	4 016	3 935	4 995	4 983	4 988	4979	4982	4949	4921
---	---------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pełniejszy obraz długości sieci wodociągowej ukazuje wskaźnik zagęszczenia sieci wodociągowej, wyrażony w km na 100 km². Na podstawie wykresu można stwierdzić, iż wskaźnik zagęszczenia sieci wodociągowej na terenie gminy jest niższy niż na terenie województwa mazowieckiego i wyższy niż na terenie powiatu węgrowskiego.

Ryc. 13.1 Sieć wodociągowa na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2009-2018 (km/100 km²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zakład Gospodarki Komunalnej w Sadownem obsługuje dwie Stacje Uzdatniania Wody zlokalizowane na terenie gminy Sadowne oraz jedną w gminie Stoczek:

1. Stacja Uzdatniania Wody we wsi Ocięte (Sadowne).
2. Stacja Uzdatniania Wody we wsi Złotki (Sadowne).
3. Stacja uzdatniania Wody w Starych Lipkach (Stoczek).

Stacja Uzdatniania Wody we wsi Ocięte jest zlokalizowana przy drodze krajowej nr 50. Zasila w wodę północną i zachodnią część Gminy Sadowne w tym miejscowości tj.: Sadowne, Ocięte, Grabiny, Wilczogęby, Sojkówek, Rażny, Zalesie, Krupińskie, Płatkownica, Sadolesz, Szynkarzyna, Zarzетка, Morzyczyn Włociański i Morzyczyn Włoki. Źródłem wody dla tej części wodociągu jest ujęcie wody podziemnej składające się z trzech

studni głębinowych położonych na terenie stacji wodociągowej. Wydajność studni przy przewidywanym poborze nie pokrywa zapotrzebowania na wodę, dlatego też na terenie stacji wykonano dwa zbiorniki wyrównawcze wody czystej o pojemności 150 m³ każdy. Zapewniają one odpowiednią ilość wody w okresie maksymalnego jej zapotrzebowania. Pobór wody ze studni odbywa się za pomocą pomp głębinowych.

Stacja Uzdatniania Wody we wsi Złotki zasila w wodę poszczególne miejscowości: Złotki, Kołodziej Rybie, Kołodziej, Bojewo, Sokółkę, Orzełek. Źródłem wody dla tego wodociągu jest ujęcie wody podziemnej składające się z dwóch studni głębinowych zlokalizowanych na terenie stacji uzdatniania. Pobierana woda jest pompowana za pomocą pomp głębinowych.

Nadzór nad jakością wody podawanej do sieci dystrybucyjnej z tych dwóch stacji sprawuje Sanepid w Węgrowie. Badania wykonywane są cztery razy w roku (dwie kontrole z nadzoru i dwie na zlecenie Zakładu).

Zakład eksploatuje również sieć wodociągową, która zasila w wodę miejscowość Zieleniec. Wodociąg ten zasilany jest ze Stacji Uzdatniania Wody w Starych Lipkach, której współwłaścicielami są gmina Sadowne i gmina Stoczek.

13.1.3 System odprowadzania i oczyszczania ścieków

Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Sadowne wynosi zaledwie 13,9 km (na koniec 2020 r.). Na pozostałym obszarze gminy nie ma zorganizowanej gospodarki ściekowej. Ścieki sanitarne z gospodarstw domowych odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych. Ponadto niektóre gospodarstwa domowe posiadają przydomowe oczyszczalnie ścieków, które umożliwiają bezpieczne odprowadzanie ścieków oczyszczonych z nieruchomości.

Miejszem zrzutu nieczystości ciekłych pochodzących z przydomowych zbiorników bezodpływowych jest stacja zlewna, a zrzut tych ścieków odbywa się na zasadach określonych przez zarządcę stacji zlewnej w odrębnej umowie zawartej pomiędzy dostawcą, a odbiorcą ścieków.

Tab. 13.2 Kanalizacja – długość czynnej sieci rozdzielczej, przyłącza do budynków oraz ludność korzystająca z sieci w latach 2009-2020 na terenie gminy Sadowne

długość czynnej sieci rozdzielczej	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	0,0	0,0	10,0	10,0	6,6	11,7	11,7	11,7	11,7	13,9	13,9	13,9
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	0	0	162	167	156	282	282	282	282	390	392	393

ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	0	0	415	425	384	813	805	799	796	1015	1011	1006
---	---	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z tabeli przedstawionej poniżej zaledwie 17,4% ogółu ludności gminy Sadowne korzysta z sieci kanalizacyjnej. Jedynie na terenie gmin Korytnica i Wierzbno odsetek ten jest niższy. Stawia to gminę na niskim – 7 miejscu wśród 9 gmin powiatu węgrowskiego.

Tab. 13.3 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności

Lp.	jednostka	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Powiat węgrowski	23,2	24,0	27,5	29,2	31,6	33,9	34,4	35,2	35,4	36,1	36,7	37,6
2	Węgrów	71,5	73,2	75,0	75,4	76,6	77,1	77,4	77,6	77,7	78,1	77,6	78
3	Korytnica	5,3	5,4	12,2	12,6	12,7	12,7	12,8	12,7	12,7	12,2	12,2	12,6
4	Liw	0,0	0,0	4,9	7,9	17,2	19,0	19,8	26,1	26,3	26,4	26	31,1
5	Łochów	26,1	26,6	26,6	31,1	35,7	38,2	39,2	39,3	39,5	41,0	43,4	44,0
6	Miedzna	21,1	21,3	28,7	29,2	29,2	37,2	37,4	36,6	36,8	36,9	37,1	37,2
7	Sadowne	0,0	0,0	6,8	7,0	6,3	13,5	13,5	13,5	13,5	17,3	17,3	17,4
8	Stoczek	15,1	19,2	29,8	29,8	28,4	30,3	30,4	30,5	30,5	30,8	30,8	31,0
9	Wierzbno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Oczyszczalnia ścieków

Na terenie gminy Sadowne znajduje się oczyszczalnia ścieków. Obiekt ten, położony na terenach rolnych miejscowości Sadowne, został oddany do eksploatacji dnia 1 września 2011 r. Oczyszczalnia jest oczyszczalnią mechaniczno – biologiczną o wydajności 320 m³/d, w tym 45 m³/d to ilość ścieków dowożonych. Ciąg technologiczny oczyszczalni składa się ze stacji przyjmowania ścieków dowożonych, zbiornika uśredniającego ścieki dowożone, pompowni głównej, stacji mechanicznego oczyszczania ścieków (automatyczne sito skratkowe, piaskownik pionowy), stacji biologicznego oczyszczania ścieków (dwukomorowy selektor, komora denitryfikacji/nitryfikacji, osadnik wtórny pionowy), stacji dmuchaw w budynku technicznym oczyszczalni, zbiornika magazynowego nadmiernego osadu oraz stacji mechanicznego odwadniania osadu. Głównym problemem dotyczącym gospodarki wodno-ściekowej jest rozproszona zabudowa podnosząca cenę budowy kanalizacji sanitarnej.

Stan sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Sadowne jest niezadowalający pod kątem sieci kanalizacyjnej. Przede wszystkim za mało rozwinięta jest sieć kanalizacyjna. W związku z tym, że rozwój sieci wodociągowej jest znacznie zaawansowany, sieć kanalizacyjna jest stanowczo zbyt mała, co prowadzi do wzrostu ilości ścieków odprowadzanych do środowiska bez poddania ich procesom oczyszczania. Ścieki

te są gromadzone w zbiornikach bezodpływowych (szambach), które nie zawsze są szczelne, co prowadzi do przedostawania się zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby.

13.2 Zaopatrzenie w gaz

Gmina Sadowne nie jest podłączona do sieci gazowej. Mieszkańcy korzystają z usług lokalnych dostawców butli gazowych, wykorzystując do celów ogrzewania mieszkań i podgrzewania wody inne źródła ciepła: bojler elektryczne czy piece węglowe.

Podsumowaniem tematu urządzeń sieciowych będzie tabela przedstawiająca odsetek korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w % ogółu ludności.

Tab. 13.4 Korzystający z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w % ogółu ludności

urządzenia sieciowe	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
wodociąg	64,6	65,2	65,5	65,7	64,9	82,9	83,6	84,3	84,4	84,8	84,9	85,0
kanalizacja	0,0	0,0	6,8	7,0	6,3	13,5	13,5	13,5	13,5	17,3	17,3	17,4
gaz	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

13.3 Gospodarka odpadami

Ze względu na charakter gminy Sadowne, głównym źródłem odpadów na jej obszarze są gospodarstwa domowe. Zgodnie z aktualnie obowiązującym prawem, za gospodarkę odpadami komunalnymi na swoim obszarze odpowiada gmina i to ona wybiera firmę świadczącą usługi na jej terenie (do czasu zmiany właścicieli nieruchomości zobowiązani byli do samodzielnego zawarcia umowy na odbiór i transport odpadów komunalnych z firmami świadczącymi tego typu usługi).

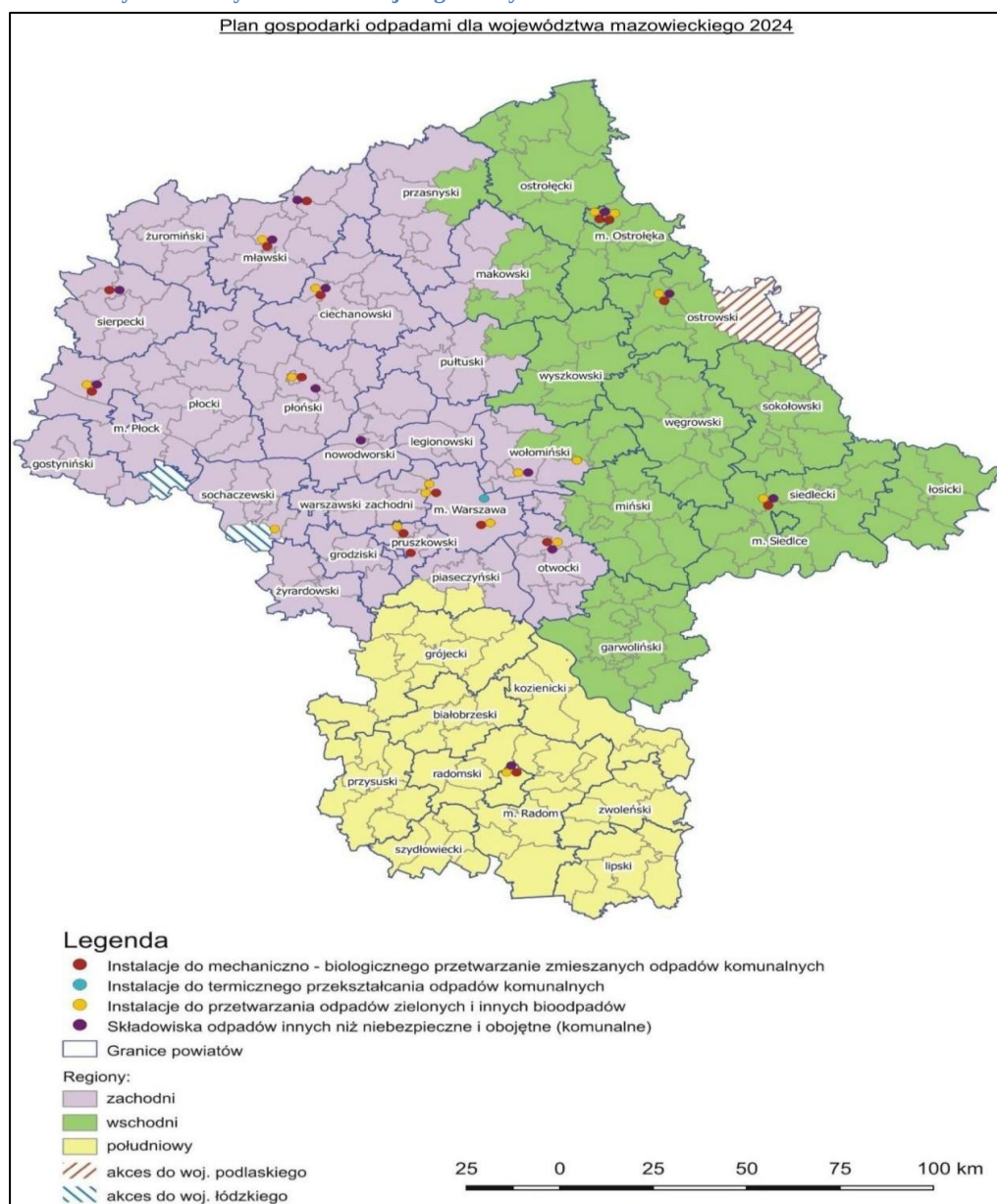
Szczegółowe informacje dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy ujęte są w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie. Regulamin ten różnicuje obowiązki właścicieli nieruchomości dotyczące częstotliwości pozbywania się odpadów komunalnych ze względu na to czy nieruchomość jest zamieszкана, czy niezamieszкана, oraz ze względu na to, czy jest w niej prowadzona gastronomiczna lub hotelarska działalność.

Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym gospodarki odpadami na terenie województwa mazowieckiego jest „Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024” przyjęty „Uchwałą nr 3/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024 wraz z załącznikami” (PGO WM 2024).

PGO WM 2024 określa podział województwa mazowieckiego na 5 regionów gospodarki odpadami komunalnymi, 3 – wyznaczone w ramach województwa mazowieckiego oraz 2 regiony tworzone z województwem łódzkim i podlaskim.

Gmina Sadowne została przyporządkowana do regionu wschodniego. W skład tego obszaru zaliczono 98 gmin z powiatów: garwolińskiego, łosickiego, m. Ostrołęki, m. Siedlce, makowskiego, mińskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, pułtuskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego, wołomińskiego, wyszkowskiego.

Ryc. 13.2 Mapa województwa mazowieckiego z podziałem na regiony gospodarki odpadami komunalnymi oraz wykazem instalacji regionalnych

Źródło: „Uchwała nr 3/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024 wraz z załącznikami.”

Na terenie regionu wschodniego istnieją obecnie: 3 instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (na terenie gmin: Ostrow

Mazowiecka i Suchożebry oraz w mieście Ostrołęka), 3 kompostownie (na terenie gmin: Ostrów Mazowiecka i Suchożebry oraz w mieście Ostrołęka) oraz 2 składowiska odpadów komunalnych, które spełniają warunki definicji dla regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.

Tab. 13.5 Składowiska odpadów komunalnych w regionie wschodnim

Lp.	Adres składowiska	Podmiot eksploatujący	Pojemność całkowita [m ³]	Pojemność pozostała [m ³] ¹⁶³	Masa odpadów dopuszczona do składowania w roku kalendarzowym, ogółem [Mg/rok]	Masa stabilizatu [19 05 99] dopuszczona do składowania [Mg/rok]	Status instalacji, planowane inwestycje i kierunek rozwoju
1	Wola Suchożebrska, ul. Sokolowska 2, 08-125 Suchożebry	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., ul. Blonie 3, 08-110 Siedlce	998 000,00	400 459,00	40 000	20 000	1. Status RIPOK 2. Zmniejszenie limitu składowanych odpadów w celu wydłużenia funkcjonowania składowiska 3. Zwiększenie limitu składowania stabilizatu maksymalnie do 30 000 Mg/rok
2	Stare Lubiejewo, ul. Łomżyńska 11, 07-300 Ostrów Mazowiecka ¹⁶⁴	Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o., ul. B. Prusa 66, 07-300 Ostrów Mazowiecka	784 728,50	374 291,05	42 700,00 – kwatera 2 24 300,00 – kwatera 3	15 000,00 – kwatera 2 20 000,00 – kwatera 3	1. Status RIPOK 2. Uzyskanie pozwolenia zintegrowanego oraz instrukcji prowadzenia składowiska dla nowo wybudowanej kwatery o poj. 364 540,5 m ³
3	07-401 Ostrołęka, ul. Turskiego 4 (daw. Goworki/Ławy, gm. Rzekun) ¹⁶⁵¹⁶⁶	Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o., ul. Joselewicza 1, 07-410 Ostrołęka	550 000,00 – kwatera eksploatowana ok. 200 000,00 – kwatera planowana Po rozbudowie łącznie ok. 750 000 m ³	39 881,00 – kwatera nr 1 eksploatowana ok. 200 000,00 – kwatera planowana Łącznie ok. 239 881 m ³	75 140,00 – kwatera eksploatowana 24 000,00 ¹⁶⁷ – kwatera planowana	3 000,00	1. Po rozbudowie planowany status RIPOK 2. Rozbudowa składowiska odpadów o kwaterę o pojemności ok. 200 000,00 m ³ , na której będą mogły być składowane również inne odpady niż wymienione w definicji RIPOK 3. Zwiększenie limitu składowania stabilizatu

Źródło: „Uchwała nr 3/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024 wraz z załącznikami”.

Na podstawie liczby ludności oraz przyjętych wskaźników wytwarzania odpadów komunalnych, dokonano obliczeń prognozowanej masy odpadów w podziale na zmieszane odpady komunalne (20 03 01), odpady zielone, pozostałości po przetworzeniu przeznaczone do składowania oraz odpady selektywnie zbierane (w tym 4 frakcje, budowlane i odpady ulegające biodegradacji, w tym odpady zielone). W poniższej tabeli przedstawiono prognozowaną masę odpadów do odebrania w regionie wschodnim w latach 2016–2030.

Tab. 13.6 Prognozowana masa odpadów do zebrania i odebrania w rejonie wschodnim w latach 2016-2030

Rodzaj/grupa odpadów prognozowana w danych latach	2016 ¹⁰⁰ [Mg]	2018 [Mg]	2019 [Mg]	2020 [Mg]	2021 [Mg]	2022 [Mg]	2023 [Mg]	2024 [Mg]	2025 [Mg]	2030 [Mg]
Zmieszane odpady komunalne (20 03 01)	1 252 410,06	1 119 741,45	1 031 608,52	925 610,00	798 684,42	697 814,04	638 908,25	631 168,48	630 363,73	647 842,64
4 frakcje (papier, tworzywa sztuczne, szkło i metale) ¹⁰¹	237 591,26	321 920,68	374 608,97	435 813,94	506 881,05	563 940,44	598 959,33	605 946,15	611 214,31	636 386,29
Odpady zielone ¹⁰²	89 589,52	118 196,77	135 707,42	155 762,52	178 724,69	196 025,91	205 084,38	207 163,02	209 202,27	219 020,95
Bioodpady komunalne inne niż zielone ¹⁰³	5 638,99	10 069,22	13 451,48	17 965,33	23 987,15	30 819,72	38 043,71	45 046,20	51 072,01	58 188,10
Odpady budowlane ¹⁰⁴	67 712,99	69 074,54	69 744,72	70 404,19	71 049,87	71 683,61	72 301,53	72 905,52	73 495,91	76 289,08
Inne odpady komunalne ¹⁰⁵	134 774,23	185 083,24	216 832,58	253 976,72	297 410,01	333 285,45	356 706,22	363 816,55	366 352,87	378 221,37
Suma	1 787 717,05	1 824 085,90	1 841 953,69	1 859 532,70	1 876 737,19	1 893 569,17	1 910 003,42	1 926 045,92	1 941 701,10	2 015 948,43
Pozostałość po przetworzeniu, przeznaczona do składowania ¹⁰⁶	536 315,11	547 226,07	521 273,38	494 636,41	467 308,53	439 309,26	410 652,14	381 358,60	351 449,28	201 595,61

Źródło: „Uchwała nr 3/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024 wraz z załącznikami.”

Od czerwca 2019 r. w miejscowości Sadowne na dz. nr ew. 609/1, 609/6 i 609/9 funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (**PSZOK**) czynny 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy. PSZOK obsługuje gminę, jest wydolny i nie przewiduje się budowy drugiego.

13.4 Elektroenergetyka

Przez obszar gminy Sadowne przebiegają ważne linie energetyczne wysokiego, średniego i niskiego napięcia o charakterze tranzytowym:

- Linia przesyłowa wysokiego napięcia 110 kV, która prowadzi prąd z rozdzielni w Węgrowie przez Tchórzową i Ugoszcz, a następnie przez wschodnią część gminy Sadowne, aż do Małkinii (długość na terenie gminy Sadowne to około 4 km);
- Linie średniego (15 kV) i niskiego (0,4 kV) napięcia.

13.5 Zaopatrzenie w energię ciepłą

Gmina Sadowne nie posiada ciepłowni dostarczającej energię ciepłą do mieszkańców. Mieszkańcy gminy korzystają z własnych indywidualnych systemów grzewczych.

W większości są to proste kotły opalane węglem. Na drugim miejscu znajduje się drewno. Najmniej popularne jest ogrzewanie z wykorzystaniem energii elektrycznej i koks. Ponadto część mieszkańców wykorzystuje w celach opałowych odpady komunalne, emitując w ten sposób znaczne ilości zanieczyszczeń co jest istotnym problemem w skali

gminy.

Z punktu widzenia ochrony środowiska, najlepszym rozwiązaniem jest ogrzewanie gazowe oraz ciepło pochodzące z odnawialnych źródeł energii. Oba sposoby w gminie do tej pory nie znalazły jednak szerszego zastosowania.

13.6 Telekomunikacja

Wykaz masztów zlokalizowanych na terenie gminy Sadowne przedstawia poniższa tabela.

Tab. 13.7 Maszty telekomunikacyjne na terenie gminy Sadowne

Sieć	miejsowość	adres	Id stacji
T-Mobile (26002)	Zieleniec - gm. Sadowne	maszt T-Mobile - dz. nr 901	25222
Orange (26003)	Zieleniec - gm. Sadowne	maszt T-Mobile - dz. nr 901	82018
Plus (26001)	Zieleniec - gm. Sadowne	wieża Plusa - dz. nr 901	BT11604
Aero 2 (26017)	Zieleniec - gm. Sadowne	wieża Plusa - dz. nr 901	BT11604
Play (26006)	Kołodział - gm. Sadowne	własna wieża - dz. nr 686	WEG4440
T-Mobile (26002)	Orzełek - gm. Sadowne	własna wieża - dz. nr 403	26782
Orange (26003)	Orzełek - gm. Sadowne	własna wieża - dz. nr 403	82252
Play (26006)	Sadowne	pl. Kościelny 1 (wieża kościoła pw. Jana Chrzciciela)	WEG4410
Orange (26003)	Sadowne	ul. Łochowska - dz. nr 247 (wieża Orange koło DK50)	540
T-Mobile (26002)	Sadowne	ul. Łochowska - dz. nr 247 (wieża Orange koło DK50)	22325

Źródło: <http://beta.btsearch.pl/>

14 Układ komunikacyjny

Położenie komunikacyjne gminy Sadowne w aspekcie połączeń regionalnych jest stosunkowo korzystne. Głównym elementem układu komunikacyjnego w gminie jest droga krajowa nr 50, stanowiąca otwartą od północy obwodnicę aglomeracji warszawskiej, kończąca swój bieg w Ostrowi Mazowieckiej. Drogi publiczne na terenie gminy można podzielić na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi powiatowe, drogi gminne. Na terenie gminy Sadowne nie występują drogi wojewódzkie.

14.1 Drogi krajowe

Położenie komunikacyjne gminy Sadowne w aspekcie połączeń regionalnych jest stosunkowo korzystne. Głównym elementem układu komunikacyjnego w gminie jest droga krajowa nr 50, stanowiąca otwartą od północy obwodnicę aglomeracji warszawskiej, kończąca swój bieg w Ostrowi Mazowieckiej.

Droga krajowa nr 50 w gminie Sadowne przechodzi w znacznej mierze przez tereny zagospodarowane rolniczo, zabudowa średnio zwarta występuje na terenie miejscowości Sadowne. Na pozostałym obszarze znajduje się zabudowa o charakterze rozproszonym wśród bogato występujących zadrzewień.

Drogi publiczne na terenie gminy można podzielić na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi powiatowe, drogi gminne. Na terenie gminy Sadowne nie występują drogi wojewódzkie.

14.2 Drogi powiatowe

Na terenie gminy Sadowne zlokalizowanych jest 7 dróg powiatowych.

Tab. 14.1 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Sadowne

Lp.	Nr drogi	przebieg	klasa
1	4202W	Jasiorówka – Brzuza- Sadowne	Z
2	4203W	Sadowne-Wilczogęby	Z
3	4204W	Płatkownica-Morzyczyn-granica powiatu	Z
4	4205W	Sadowne-Morzyczyn	Z
5	4206W	Sadowne-Kołodziej-Złotki-granica powiatu	Z
6	4207W	Paplin-Stoczek-Sadowne	G
7	4212W	Stoczek-Kołodziej	Z

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Węgrowie.

14.3 Drogi gminne

W granicach administracyjnych gminy Sadowne sieć komunikacyjną, będącą uzupełnieniem drogi krajowej i dróg powiatowych, stanowią drogi gminne. Następujące ulice położone na terenie gminy Sadowne zalicza się do kategorii dróg gminnych:

Tab. 14.2 Drogi gminne

Nr drogi	Lokalizacja drogi
420601W	Zarzetka-Raźny Nowe
420602W	Zarzetka-Raźny Stare
420603W	Wilczogęby-dr.gminna nr420602W (Raźny Stare)
420604W	Zarzetka-dr.gminna nr420603W (Wilczogęby)
420605W	Wilczogęby-dr.powiatowa nr4202W
420606W	Platkownica-Sojkówek
420607W	Krupińskie-Zieleniec-gr.gminy Stoczek-Mrozowa Wola
420608W	Kołodział-gr.gminy Stoczek
420609W	dr.powiatowa nr4206W-Sadowne-Rybie
420610W	Maliszewa Stara-gr.gminy Stoczek-Kołodział
420611W	dr.powiatowa nr4206W-Ukazy-Złotki-gr.pow.węgrowskiego-Kielczew
420612W	dr powiatowa nr4205W-Morzyczyn Kocielnik-gr.pow.węgrowskiego-Prostyń
420613W	Ukazy-Morzyczyn Kocielnik
420614W	Morzyczyn Włociański-Morzyczyn Włoki
420615W	Sojkówek-Sadoles
420616W	dr.wojewódzka nr628-Sadowne-Ocięte Grabiny-Szynkarzyzna
420617W	dr.wojewódzka nr628-Sadowne-Krupińskie-Szynkarzyzna
420618W	dr.powiatowa nr4212W-Bojewo
420619W	Krupińskie-Ocięte
420620W	Orzełek-Kursak-Złotki
420621W	Złotki-Majdan Kosowski-gr.gminy Kosów Lacki
420622W	Grabiny-Krupińskie
420623W	Morzyczyn Włoki-Morzyczyn Kocielnik
420624W	dr.gminna nr420611W-Orzełek-dr.gminna nr420613W
420625W	Zieleniec Wieś
420626W	Sokołka-Stacja Kol. Sadowne
420627W	Sadowne ul.Pl.Kościelny
420628W	Sadowne ul.Strażacka
420629W	Sadowne ul.Sosnowa
420630W	Sadowne ul.Mazowiecka
420631W	Sadowne ul.Czesława Wycecha
420632W	Sadowne ul.Grunwaldzka

Źródło: Urząd Gminy Sadowne.

Ponadto następujące drogi i ulice zostały zaliczone do kategorii dróg publicznych (nie mają numerów):

- droga relacji Sadoleś – Płatkownica – Morzyczyn Włosciański (od drogi powiatowej nr 4205W Sadowne – Sadoleś - Morzyczyn do drogi powiatowej nr 4204 W Płatkownica – Morzyczyn Włosciański) na działkach nr ewidencyjny 108 i 109 obręb Sadoleś oraz na działkach nr ewidencyjny 2, 24/1, 25/1, 28/1, 29/1, część działki nr 65 i część działki nr 198 obręb Morzyczyn Włosciański do kategorii dróg gminnych;
- ul. Kazimierza Stefanowicza – od ul. Kościuszki (DP 4206W) do ul. Strażackiej (DG 420628W) – działka ew. nr 527/2, część działek ew. nr 528 i 533/5;
- ul. Armii Krajowej – od ul. Kościuszki (DP 4206W) do ul. Strażackiej (DG 420628W) – działki ew. nr 514, 515/1 i część działki ew. nr 512/9;
- ul. Polna – od ul. Armii Krajowej do ul. Kazimierza Stefanowicza – część działek ew. nr 512/9 i 528;
- ul. 11 Listopada – od ul. Armii Krajowej do ul. Kazimierza Stefanowicza – część działki ew. nr 512/9, działki ew. nr 529/14, 530/14, 530/5, 531/4, 532/7 i część działki ew. nr 533/5;
- ul. Bohaterów 1939r. – od ul. Łochowskiej (DK-50) do ul. Grunwaldzkiej (DG 420632W) – działka ew. nr 746;
- ul. Leśna – od ul. Łochowskiej (DK-50) do ul. Grunwaldzkiej (DG 420632W) – działka ew. nr 845;
- ul. Kuźnica – od ul. Kościuszki (DP 4206W) do ul. Grunwaldzkiej (DG 420632W) – działka ew. nr 550;
- ulica Pl. Kościelny w Sadownem na odcinku od ulicy Kościuszki do działki nr 356 stanowiącej drogę powiatową Sadowne-Sadoleś – działka nr 381 o pow. 0,23 ha;
- ulica Strażacka w Sadownem na odcinku od ulicy Pl. Kościelny do ulicy Czesława Wycecha – działka nr 407 o pow. 0,6898 ha;
- ulica Sosnowa w Sadownem na odcinku od ulicy Kościuszki do ulicy Łochowskiej – działka nr 400/1 o pow. 0,1917 ha łącznie z działką nr 416 o pow. 0,0814 ha;
- ulica Mazowiecka w Sadownem na odcinku od ulicy Sosnowej do ulicy Łochowskiej – działka nr 460 o pow. 0,1893 ha;
- ulica Czesława Wycecha w Sadownem na odcinku od ulicy Kościuszki do działki nr 627 – działka nr 626 o pow. 1,4787 ha;

- ulica Grunwaldzka w Sadownem na odcinku od ulicy Kościuszki do działki nr 1137 – działka nr 852 o pow. 06926 ha.

Na terenie gminy układ komunikacyjny tworzą również drogi o nawierzchni asfaltowej nieposiadające statusu dróg publicznych, które w przyszłości, na podstawie uchwały Rady Gminy, mogą być zaliczone do kategorii dróg publicznych.

Ocena stanu sieci drogowej

Istotnym problemem z zakresu infrastruktury drogowej jest duży odsetek dróg o nawierzchni gruntowej. Istnieje duża potrzeba rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i ścieżek drogowych na terenie gminy.

Na przeszkodzie stoją olbrzymie koszty robót budowlanych. Nawet w przypadku pozyskania środków finansowych, poważnym ograniczeniem jest duży zakres spraw formalno– prawnych związanych z inwestycjami drogowo – mostowymi. W związku z powyższym przebudowa i modernizacja zarówno dróg gminnych jak i powiatowych powinna być planowana długofalowo, w taki sposób, aby móc zaplanować całą procedurę.

Ponadto dużym utrudnieniem jest brak dogodnych tras dla systematycznie rosnącego ruchu samochodów ciężarowych o dużej ładowności po drogach nieprzystosowanych do dużych obciążeń, co w efekcie prowadzi do szybko postępującej dewastacji nawierzchni przy niewystarczających środkach na utrzymanie i remonty kapitalne dróg.

14.4 Układ kolejowy

Przez teren gminy przebiega międzynarodowa linia kolejowa E75 Rail Baltica Warszawa-Białystok-Trakiszki w ramach paneuropejskiego korytarza transportowego K1.

Omawiana linia kolejowa posiada stację w m. Sadowne. Dzięki temu połączeniu mieszkańcy gminy mogą podróżować bezpośrednio do Warszawy czy Małkinii.

14.5 Szlaki turystyczne

Teren gminy Sadowne posiada doskonałe warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej. Poniżej przedstawiono szlaki występujące na terenie gminy.

SZLAKI ROWEROWE

Nadbużański Szlak Rowerowy (niebieski) usytuowany wzdłuż doliny rzeki Bug – szlak daje możliwość podziwiania cennych i różnorodnych przyrodniczo terenów: rozległych łąk, terenów leśnych oraz pomników przyrody.

SZLAKI PIESZE

1. Szlak MZ-262-c (czerwony) Kamieńczyk – Sadowne Węgrowskie, PKP; będący częścią szlaku Puszczy Kamienieckiej, a przebiegający przez obszar Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, rezerwatu „Czaplowizna”, rezerwatu „Jagiel”, a także „Torfowiska Kules”.
2. Szlak zielony - Topór, PKP- Czaplowizna;
3. Szlak żółty - Topór, PKP- Czaplowizna;
4. Szlak MZ-5042n „Doliną Bugu” (niebieski) – Łochów , PKP- Knichówek.

SZLAKI WODNE

„Szlak żeglarski Bug”

Rzeka Bug – jest największą rzeką występującą na terenie powiatu węgrowskiego, stanowiąc jego północno – zachodnią granicę. Jest to ciek III rzędu. Jak na rzekę nizinną silnie meandrującą ma dość szybki nurt. Średni przepływ w dolnym biegu – 158 m³/s, co czyni go piątą co do wielkości rzeką Polski. Bug jest jedną z ostatnich w Europie dużych rzek o praktycznie nie zmienionej przez człowieka dolinie o naturalnym charakterze, z licznymi zakolami, starorzeczami, łąkami zalewowymi i lasami łęgowymi. Ingerencja ludzi w bieg rzeki ograniczyła się tu właściwie tylko do umacniania brzegów, na niektórych odcinkach, przy pomocy opasek faszynowych. Zachodzące spontanicznie procesy rzeczne są nadal głównym czynnikiem kształtującym i różnicującym siedliska w obrębie łóżyska rzeki oraz niektórych krawędziach jej doliny.

ŚCIEŻKI PRZYRODNICZE

Ścieżka przyrodnicza wokół „Torfowiska Kules” przebiega wokół "Torfowiska Kules" na terenie gminy Sadowne w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym. Torfowisko położone jest w polodowcowej niecce otoczonej zwymieniami morenowymi. Długość ścieżki wynosi około 1600 metrów. Na jej trasie znajduje się 8 przystanków z bogato ilustrowanymi tablicami tematycznymi. Torfowisko o powierzchni 27,60 ha posiada status użytku ekologicznego.

Szata roślinna torfowiska jest zróżnicowana. Centralnie położone, małe jezioro porastają zbiorowiska roślinności wodnej. Na jego obrzeżach wykształciły się szuwały.

Zasadniczą część tworzy roślinność torfowiskowa. Torfowisko otoczone jest przez bagienny, bór świeży i bór suchy. W lasach licznie reprezentowany świat grzybów. Można spotkać tu ssaki, gady, płazy i owady oraz bogaty zespół ptaków.

INNE SZLAKI

Droga Świętego Jakuba trasa Via Libertatis – droga do wolności i niepodległości o długości na odcinku ok. 156 km . Szlak zaczyna swój bieg w południowo wschodniej części gminy Sadowne przy granicy z gminą Stoczek. Następnie biegnie przez miejscowość Kołodział przy kaplicy pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, dalej przez miejscowość Sokółka do miejscowości Sadowne, gdzie znajduje się kościół pw. Św. Jana Chrzciciela. Następnie drogą krajową nr 50 w kierunku miejscowości Grabiny, następnie do miejscowości Zarzетка, skąd biegnie w stronę miejscowości Szynkarzyna i dalej do gminy Łochów i Wyszaków, mija po drodze sanktuarium w Loretto i poprzez Urle kieruje się dalej do Jadowa. Drugi odcinek szlaku rozpoczyna się w Długosiodle następnie poprzez Porządzie i Rząśnik do Wyszkowa, stamtąd szlak przebiega poprzez Sulejów, Postoliska i Ossów kieruje się do Katedry św. Floriana na Pradze.

15 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

15.1 Stan prawny gruntów

Stan prawny gruntów zlokalizowanych na terenie gminy Sadowne został opracowany w oparciu o dane Starostwa Powiatowego w Węgrowie. Struktura władania gruntami na terenie gminy została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tab. 15.1 Studium władania gruntami gminy Sadowne

Wyszczególnienie	Powierzchnia ewidencyjna (ha)	Udział (%)
Grunty SP z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	2431	16,8
Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	89	0,61
Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0
Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	313	2,16
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	8	0,06
Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	0	0
Grunty osób fizycznych	11445	79,08
Grunty spółdzielni	0	0
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	10	0,07
Wspólnoty gruntowe	82	0,57
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	57	0,39
Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty województw z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie	0	0
Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty będące przedmiotem własności i władania osób niewymienionych w grupach 1	37	0,26
RAZEM	14 472 (powierzchnia ewidencyjna) 14 473 (powierzchnia geodezyjna)	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów, stan na dzień 31.01.2020 r.

15.2 Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne

Gmina Sadowne obejmuje 23 sołectwa i liczy około 5789 mieszkańców (2020 r.), siedzibą organów i Urzędu Gminy jest miejscowość Sadowne. Położona jest w powiecie węgrowskim, województwo mazowieckie. Północną granicę stanowi rzeka Bug.

Szata roślinna gminy, podobnie jak innych gmin nadbużańskich, determinowana jest obecnością Bugu oraz szerokością jego doliny. Gmina Sadowne położona jest w granicach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

Położenie komunikacyjne gminy Sadowne w aspekcie połączeń regionalnych jest stosunkowo korzystne. Głównym elementem układu komunikacyjnego w gminie jest droga krajowa nr 50, stanowiąca otwartą od północy obwodnicę aglomeracji warszawskiej, kończąca swój bieg w Ostrowi Mazowieckiej. Drogi publiczne na terenie gminy można podzielić na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi powiatowe, drogi gminne. Na terenie gminy Sadowne nie występują drogi wojewódzkie.

Analiza stanu istniejącego gminy w oparciu o wizję terenową oraz analizę opracowanych dla gminy dokumentów strategicznych pozwala stwierdzić, że dominującą funkcją gminy jest rolnictwo. Ze względu na walory turystyczne teren gminy Sadowne, jako położony w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym jest atrakcyjnym miejscem dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki.

W rolnictwie funkcjonują produkcje roślinne i hodowle zwierzęce. Uwarunkowania gminy wpływają jednak na to, że gmina Sadowne jest obszarem trudnym i kosztownym do zagospodarowania i pełnego wykorzystania rolniczego. Słabe, kwaśne, ubogie o zmiennym stopniu uwilgotnienia gleby oraz obszary prawnie chronione to tylko niektóre powody niskiego wykorzystania potencjału rolnego.

Wieś Sadowne stanowi podstawowy ośrodek obsługi gminy o charakterze administracyjnym, koncentruje usługi podstawowe oraz usługi o charakterze ponadgminnym.

Miejscowość Sadowne pełni rolę gminnej jednostki usług podstawowych. W miejscowości gminnej skoncentrowana jest głównie zabudowa usługowa o charakterze administracyjnym (urząd gminy, bank, posterunek policji, oświata, itp.).

Na terenie gminy rozwijają się różnorodne formy budownictwa mieszkaniowego. Przemiany zachodzące w rolnictwie zmierzają w kierunku zmniejszania się liczby siedlisk typowo rolniczych oraz ich przekształcania połączonego ze zmianą funkcji – z typowo rolniczych na jednorodzinną lub rekreacji indywidualnej (tzw. letniskową). W związku z tym większość mieszkań na terenie gminy Sadowne wznoszona jest w zabudowie jednorodzinnej (lokale indywidualne) w trzech strefach: budownictwo skoncentrowane, rozproszone

i pobytowe (zabudowa letniskowa). Zasoby mieszkaniowe utrzymane są w dobrym stanie technicznym.

Charakterystyka stref funkcjonalno-przestrzennych

Wyszczególnione strefy obejmują różnej wielkości fragmenty gminy wyróżnione głównie ze względu na formę dotychczasowego użytkowania gruntów, funkcje gospodarcze, walory przyrodnicze, krajobrazowe i historyczne lub podlegające ochronie z innych względów. Wyróżniono strefy o zróżnicowanej strukturze przestrzennej i funkcjach gospodarczych.

1. Strefa centralnej części wsi - ośrodka gminnego

Obejmuje zwartą zabudowę miejscowości Sadowne

2. Strefa zabudowy wielofunkcyjnej

Strefa charakteryzuje się bardziej lub mniej zwartą zabudową zagrodową oraz mieszaną (zagrodową i jednorodzinną) z udziałem zabudowy i usługowej. Na terenie gminy strefa ta obejmuje pozostałe miejscowości gminne (bez miejscowości Sadowne) wraz z rozproszoną zabudową wokół nich.

3. Strefa terenów rolniczych

Strefa obejmuje głównie pola uprawne z udziałem łąk i pastwisk oraz zwartą lub rozproszoną zabudowę rolniczą. Jest to obszar bardzo zróżnicowany pod względem krajobrazu – tj. z dużym udziałem (oprócz pól uprawnych) łąk, pastwisk, gęstą siecią rowów melioracyjnych, zadrzewień, kęp, szpalerów drzew, oczek wodnych, pojedynczych zabudowań itp. elementów krajobrazu rolniczego.

W granicach gminy strefa ta obejmuje obszar północnej i zachodniej części gminy - typowego krajobrazu rolniczego z wysokim udziałem pól uprawnych.

4. Strefa zwartych kompleksów leśnych

Strefa obejmuje wszystkie, różnej wielkości kompleksy leśne i grupy większych zadrzewień z fragmentami krajobrazu rolniczego na obrzeżach lub między lasami (zadrzewieniami). Strefa ta obejmuje głównie południowo-wschodnią część gminy.

5. Strefa doliny Bugu

Strefa obejmuje doliny rzeczne oraz zagłębienia terenu, w których dominują łąki

i pastwiska, często z siecią rowów melioracyjnych, zadrzewień i zakrzewień, z płytko zalegającą wodą gruntową. W granicach tej strefy występują głównie gleby organiczne. Na terenie gminy strefa dolin rzecznych obejmuje starorzecze Bugu łącznie z obszarem zalewowym do wałów przeciwpowodziowych.

Ponadto zagospodarowanie gminy determinują obszary o walorach przyrodniczych, objęte ochroną. W gminie Sadowne są to m.in.:

- Nadbużański Park Krajobrazowy,
- Rezerwat przyrody – Mokry Jegiel,
- Obszary Natura 2000 – Ostoja Nadbużańska oraz Dolina Dolnego Bugu,
- Pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne,
- Jeziorko Bużysko i Kotło w starorzeczu Bugu.

15.3 Bilans terenów

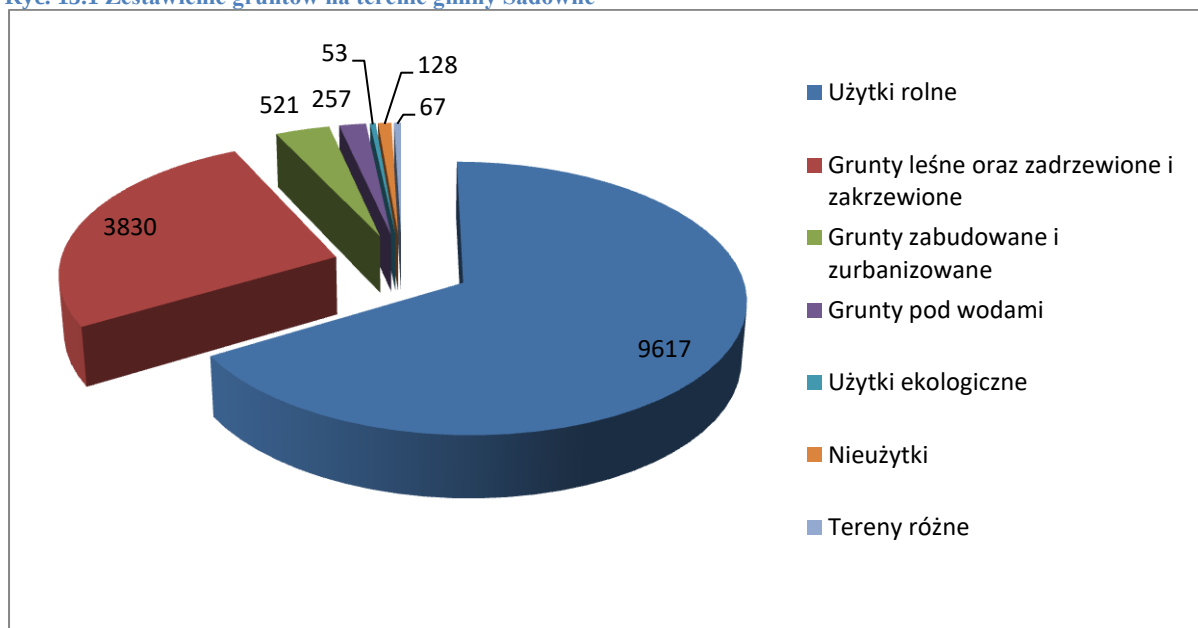
Powierzchnia gruntów na terenie gminy Sadowne zgodnie ze zbiorczym zestawieniem gruntów sporządzonym przez Starostwo Powiatowe w Węgrowie wynosi 14 473 ha. Na tle całej powierzchni gruntów, użytki rolne zajmują największy areał (66,45%), drugie pod względem wielkości są grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowiące ponad 26% ogólnej powierzchni gminy. Pozostałe grunty stanowią niewielki odsetek całego obszaru gminy. Zestawienie gruntów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno-przestrzennego w gminie, przedstawia się następująco:

Tab. 15.2 Zestawienie gruntów na terenie gminy Sadowne

Rodzaj gruntu			Powierzchnia geodezyjna w ha	Udział w % powierzchni gminy
Użytki rolne	Grunty orne		3962	27,38
	Sady		22	0,15
	Łąki trwałe		3097	21,40
	Pastwiska trwałe		2114	14,61
	Grunty rolne zabudowane		312	2,16
	Grunty pod stawami		0	0,00
	Grunty pod rowami		73	0,50
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach		37	0,26
	Razem		9617	66,45
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy		3828	26,45
	Grunty zadrzewione i zakrzewione		2	0,01
	Razem		3830	26,46
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe		75	0,52
	Tereny przemysłowe		12	0,08
	Inne tereny zabudowane		33	0,23
	Zurbanizowane tereny niezabudowane		2	0,01
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe		1	0,01
	Tereny komunikacyjne	drogi	308	2,13
		tereny kolejowe	89	0,61
		inne	0	0,00
		grunty przezn. pod bud. dróg pub. lub linii kolej.	1	0,01
	Użytki kopalne		0	0,00
Razem		521	3,60	
Grunty pod wodami	Powierzchniowymi płynącymi		235	1,62
	Powierzchniowymi stojącymi		22	0,15
	Grunty pod wodamiorskimi wewnętrznymi		0	0,00
	Razem		257	1,78
Użytki ekologiczne			53	0,37
Nieużytki			128	0,88
Tereny różne			67	0,46
Razem			14473	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów, stan na dzień 31.01.2020 r.

Ryc. 15.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów.

15.4 Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

GMINA SADOWNE – BILANS TERENÓW

W ramach bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę określa się:

- maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy,
- chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej,
- chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących planach miejscowych.

OBSZARY O W PEŁNI WYKSZTAŁCONEJ ZWARTEJ STRUKTURZE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Wyznaczając obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wzięto pod uwagę następujące kryteria (wskaźniki):

1. Tereny zwartej zabudowy wsi (w rozumieniu ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych).

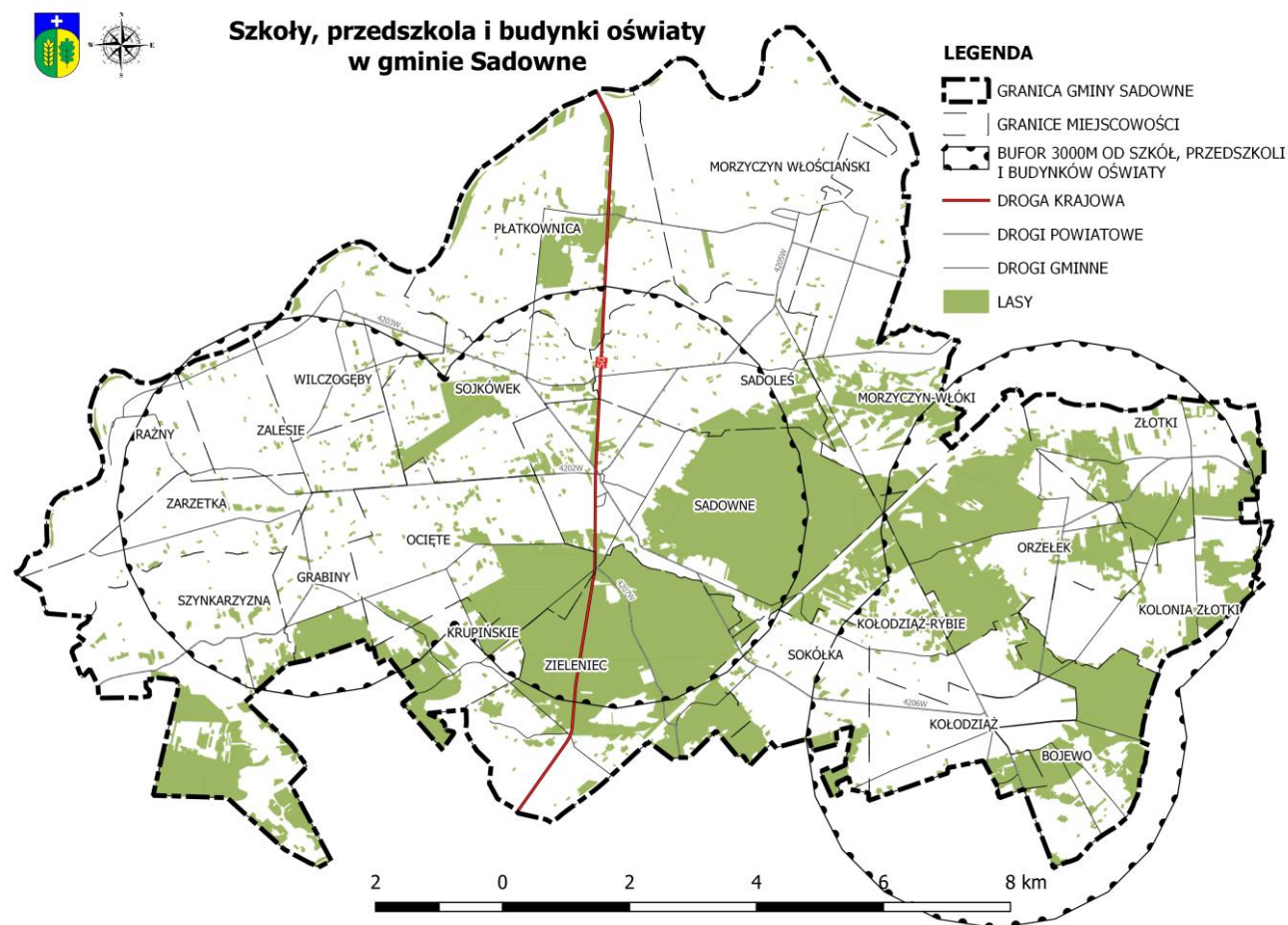
Ryc. 15.2 Tereny zwartej zabudowy

Źródło: Opracowanie własne.

2. Odległość od budynków szkół, przedszkoli, oświaty (bufor 3000 m to odległość wynikająca z Prawa oświatowego. Odległość powyżej 3 km obliuguje samorząd gminny do zapewnienia dojazdu do szkoły uczniom klas I-IV).

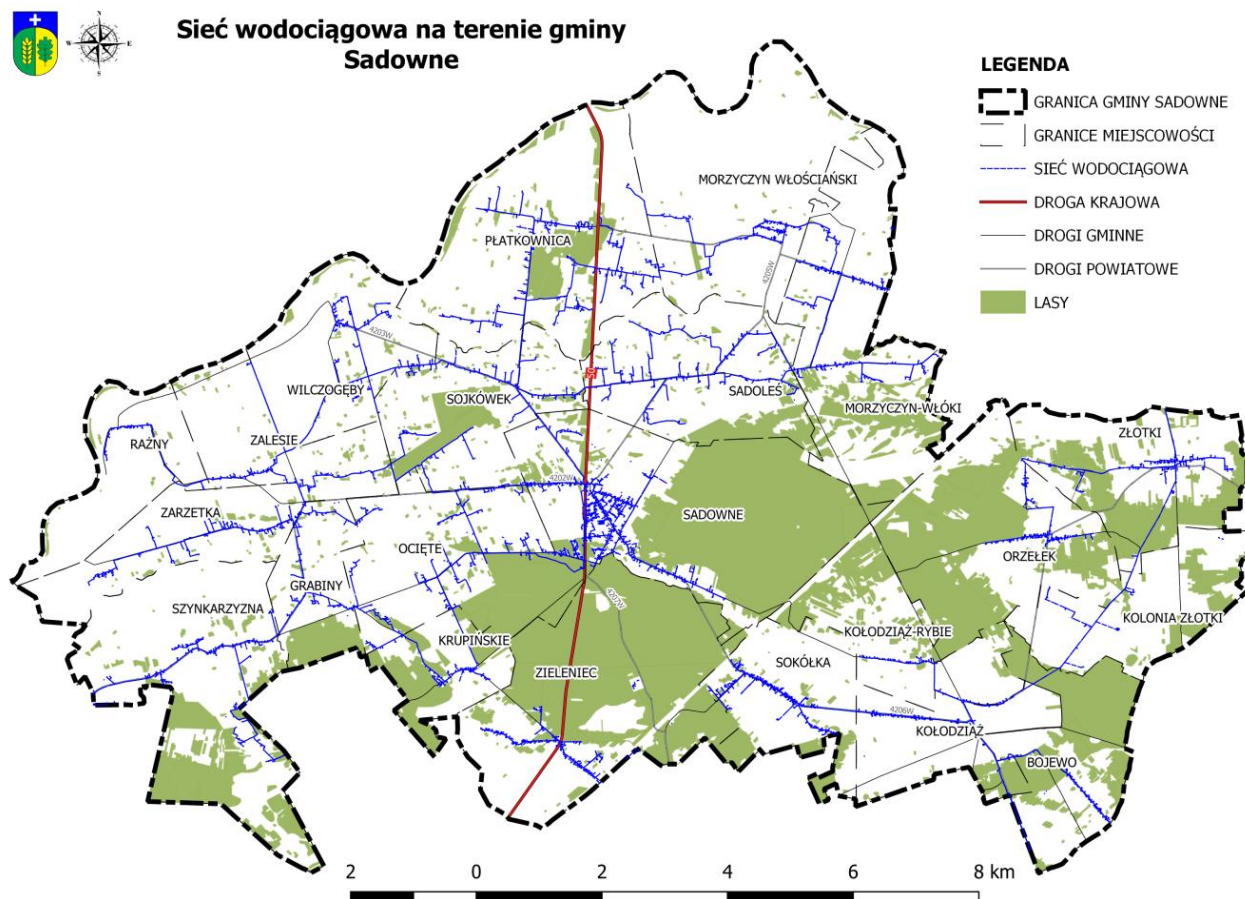
Ryc. 15.3 Szkoły, przedszkola i budynki oświaty w gminie Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

3. Dostęp do sieci infrastruktury technicznej - Sieć wodociągowa.

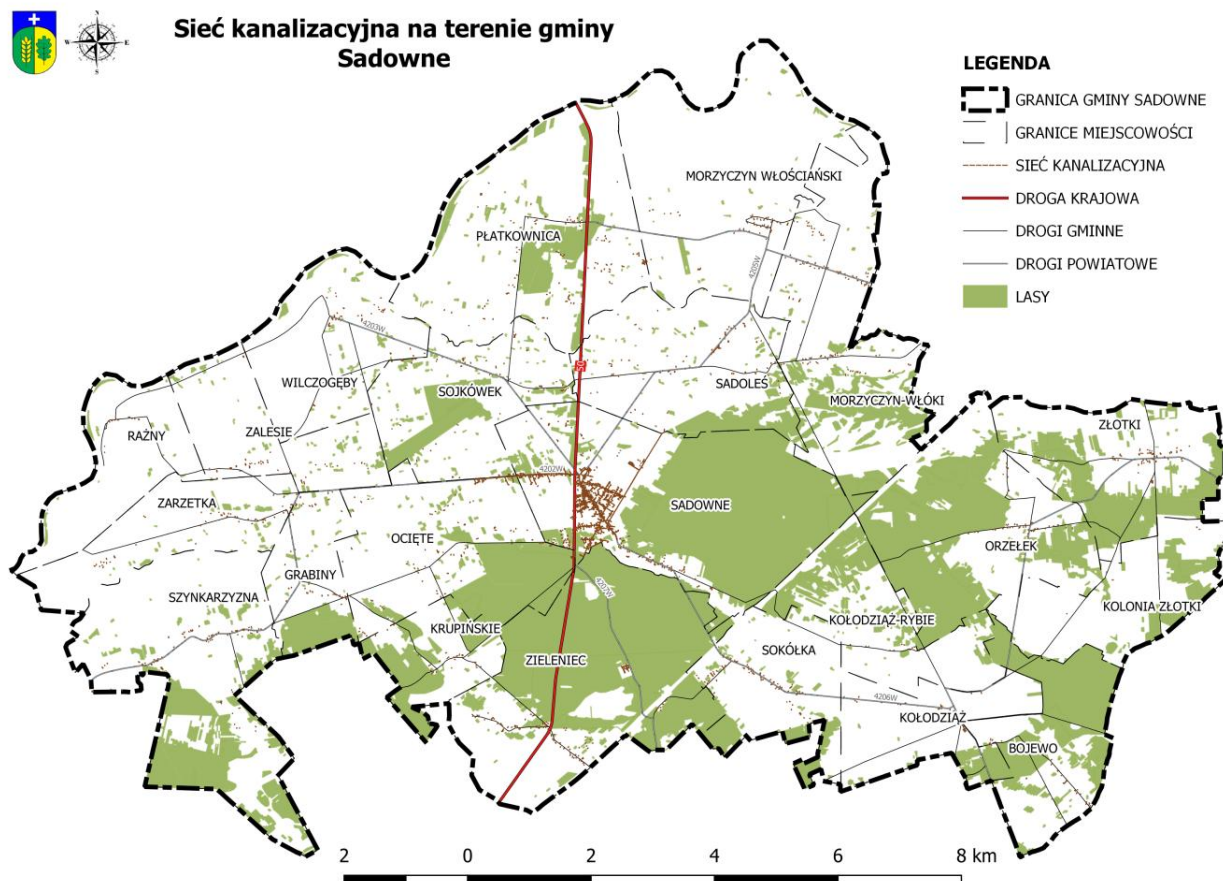
Ryc. 15.4 Sieć wodociągowa na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

4. Dostęp do sieci infrastruktury technicznej- Sieć kanalizacyjna.

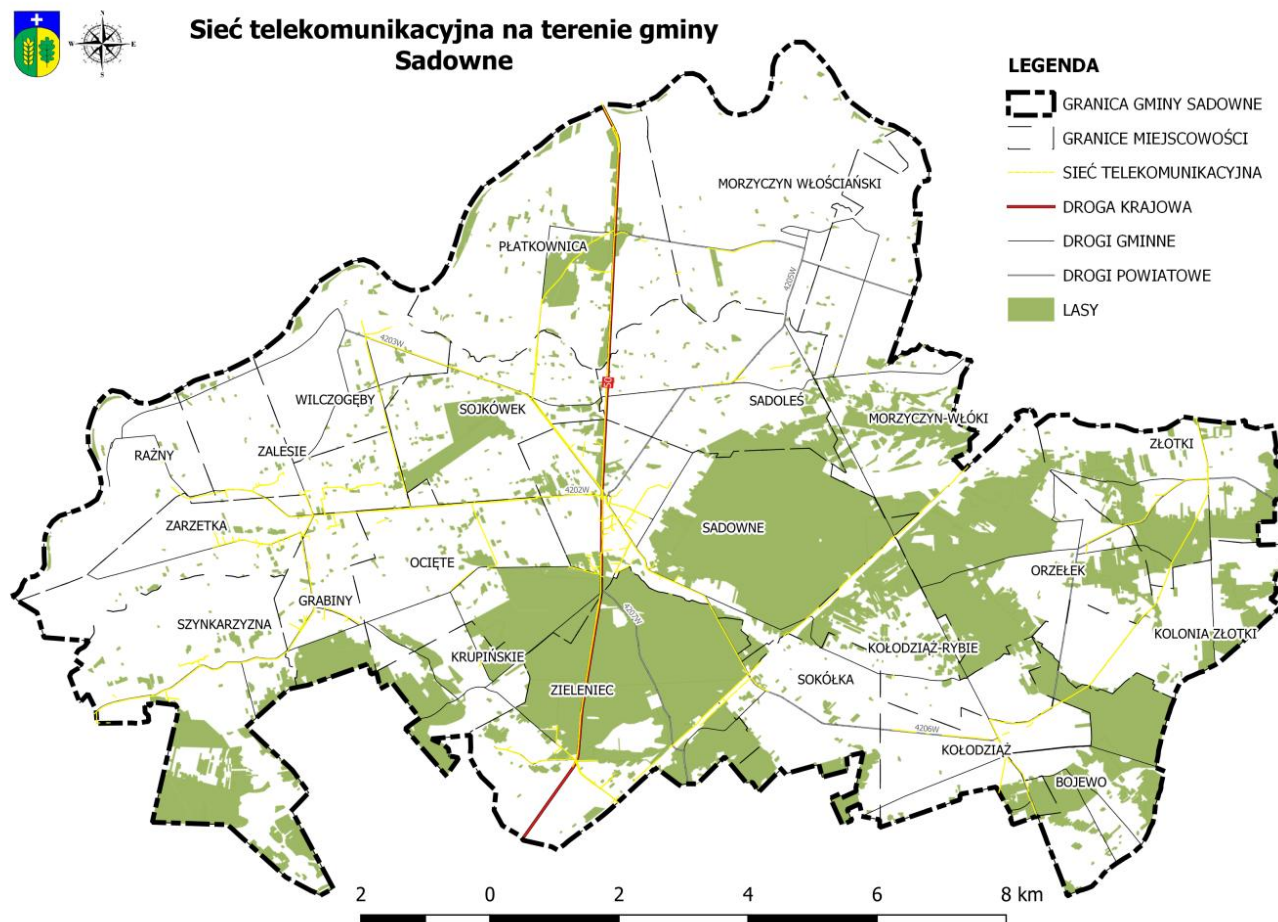
Ryc. 15.5 Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

5. Dostęp do sieci infrastruktury technicznej - Sieć telekomunikacyjna.

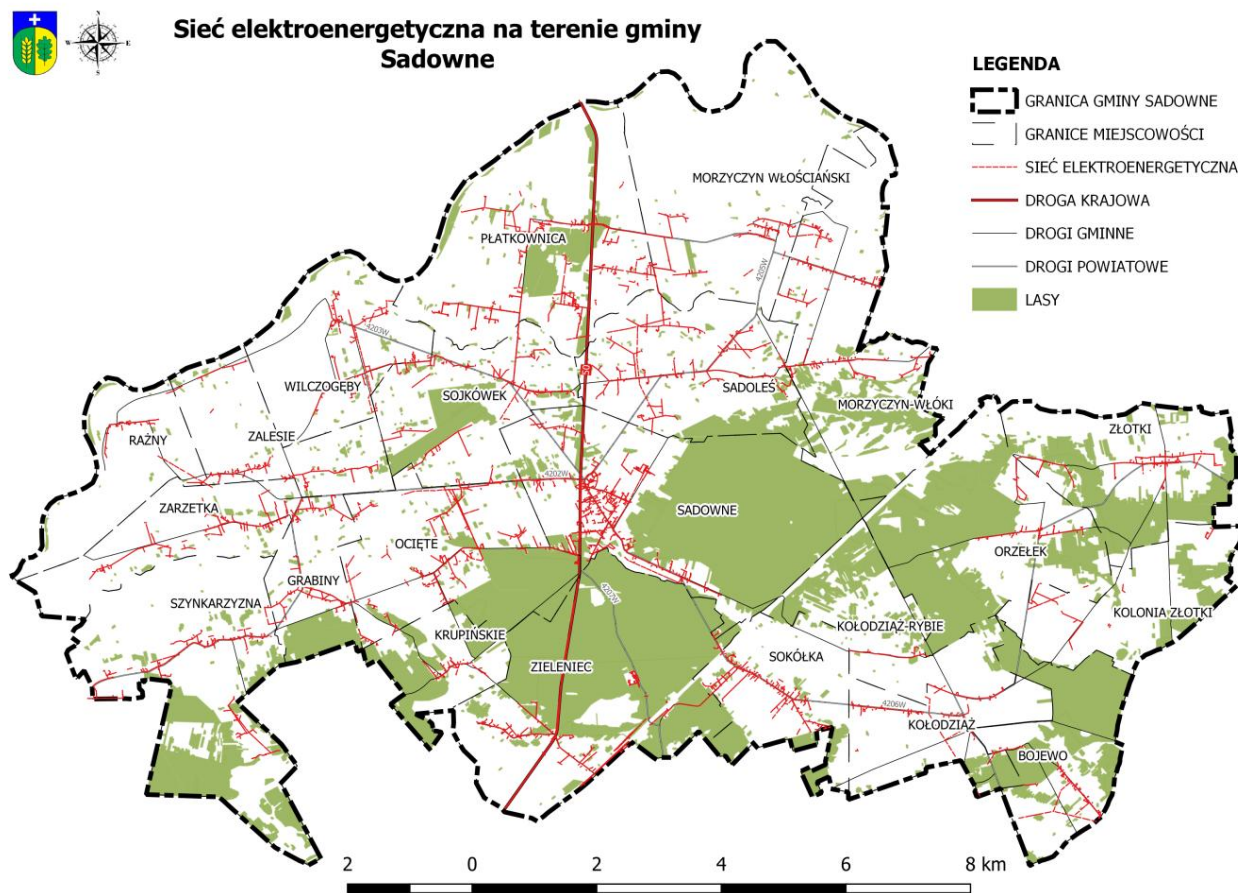
Ryc. 15.6 Sieć telekomunikacyjna na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

6. Dostęp do sieci infrastruktury technicznej - Sieć energetyczna (niskiego i średniego napięcia).

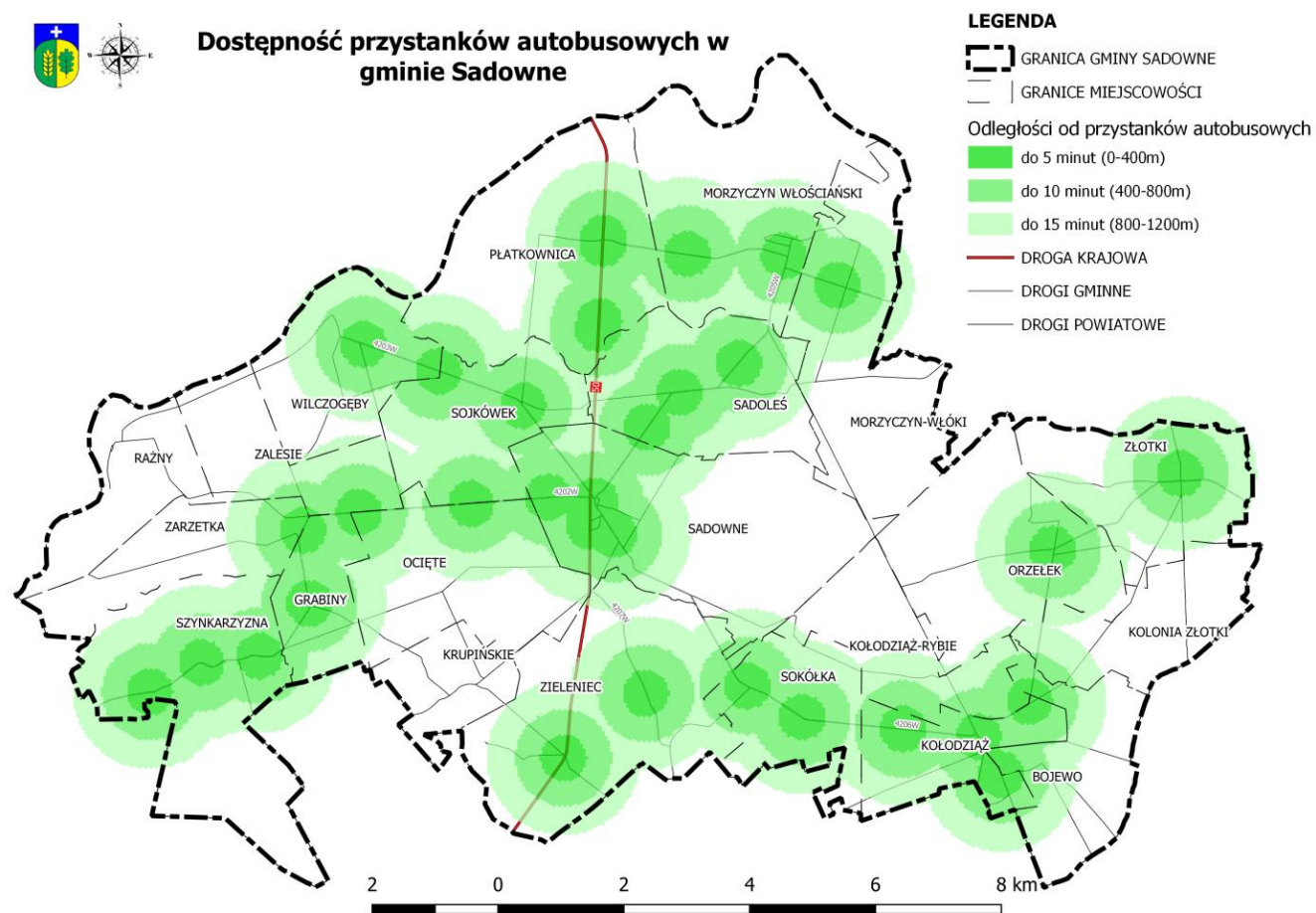
Ryc. 15.7 Sieć elektroenergetyczna na terenie gminy Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

7. Odległość od przystanków autobusowych (do 5 minut, do 10 minut i do 15 minut).

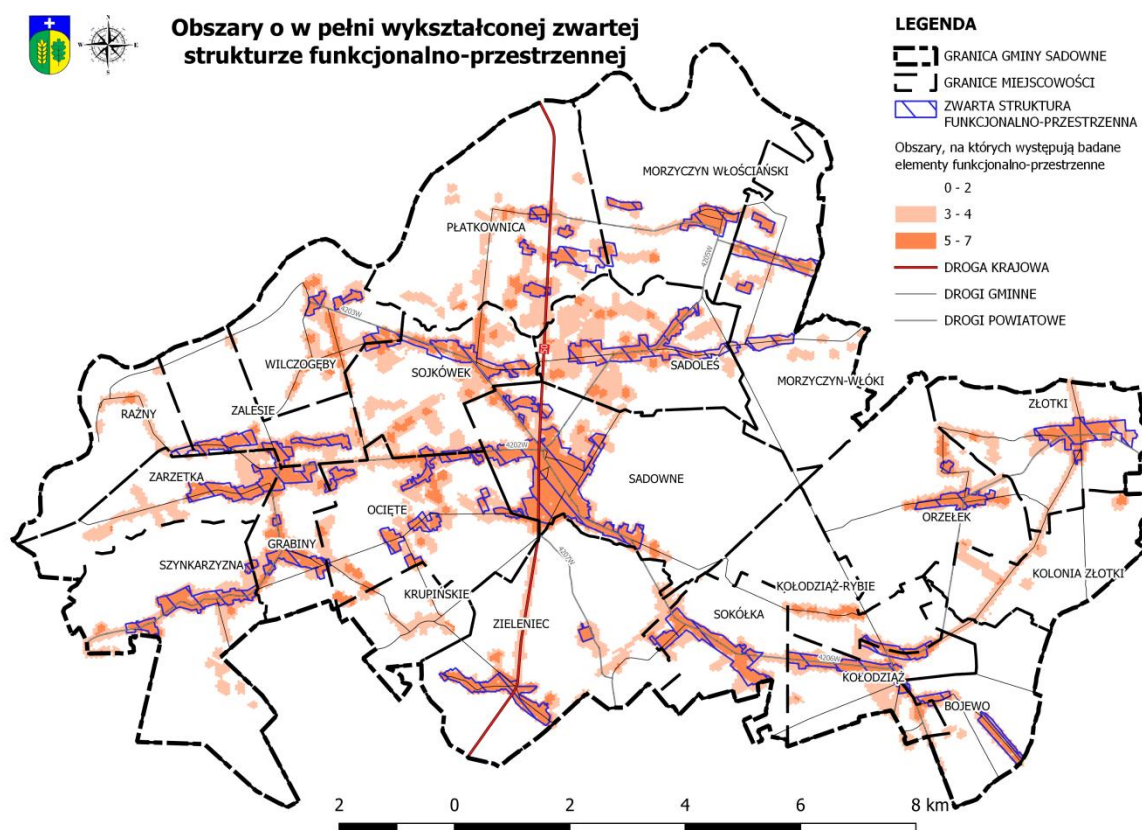
Ryc. 15.8 Dostępność przystanków autobusowych w gminie Sadowne

Źródło: Opracowanie własne.

Następnie przeanalizowano obszary, na których badane elementy występują łącznie. Uzyskano 3 przedziały liczbowe: 0-2, 3-4 i 5-7. Obszary, które spełniły ostatni wariant (5-7 czynników) zostały zakwalifikowane do możliwych „obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej”. Ostateczna delimitacja obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej nastąpiła w wyniku licznych analiz – analiza urbanistyczna i analiza wskaźnikowa (waloryzacja oparta o przyjęte kryteria, wiedzę i doświadczenie urbanistów wspomagana narzędziami GIS). Waloryzacja końcowa dała możliwość wyznaczenia „obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej”.

Ryc. 15.9 Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowując, przez „obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej” rozumieć należy obszary zurbanizowane, w których struktura przestrzenna, ciągi komunikacyjne i wyposażenie w sieci infrastruktury technicznej oraz infrastruktura społeczna zostały zrealizowane w takim zakresie, że zlokalizowanie na tych obszarach nowej zabudowy nie wymaga istotnych nowych inwestycji infrastrukturalnych (np.

budowy nowych dróg czy szkół, zwielokrotnienia przepustowości istniejących sieci infrastruktury technicznej).

W granicach gminy Sadowne wyróżniono około **1048 ha** obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Rozkład przestrzenny ww. obszarów dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych przedstawia poniższa tabela:

Tab. 15.3 Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w podziale na obręby

Lp	obręb	Powierzchnia (ha)
1	Bojewo	27
2	Grabiny	50
3	Kołodział	60
4	Kołodział Rybie	9
5	Kolonia Złotki	-
6	Krupińskie	-
7	Morzyczyn Włociański	40
8	Morzyczyn Włoki	59
9	Ocięte	64
10	Orzełek	29
11	Płatkownica	45
12	Raźny	4
13	Sadoleś	78
14	Sadowne	191
15	Sojkówek	55
16	Sokółka	62
17	Szynkarzyzna	54
18	Wilczogęby	25
19	Zalesie	45
20	Zarzetka	47
21	Zieleniec	49
22	Złotki	54
SUMA		1048

Źródło: Opracowanie własne

MAKSYMALNE W SKALI GMINY ZAPOTRZEBOWANIE NA NOWA ZABUDOWĘ

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę na terenie gminy Sadowne zostało sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy. W efekcie sytuacja przedstawia się

następująco:

- 1) Dotychczas obowiązujące Studium zostało przyjęte 27 czerwca 2001 r., a więc wykonane zostało w trybie nieobowiązującej już ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym.

W trakcie trwania procedury planistycznej tj. w wyznaczonym terminie od 8 grudnia 2017 r. do 5 stycznia 2018 r., do projektu Studium złożono 4 wnioski. Wszystkie dotyczyły przeznaczenia gruntów na cele zabudowy mieszkaniowej.

- 2) Do niniejszego Studium wzięto pod uwagę również wnioski złożone poza procedurą oraz wydane decyzje o warunkach zabudowy. Takie podejście spowodowane jest kilkoma aspektami. Pierwszy z nich to koszty, które gmina ponosi w związku z opracowaniem Studium. Zadanie to jest dość długim i pracochłonnym procesem oraz na tyle obciąża budżet gminy, że dokument tego typu opracowuje się raz na pewien okres czasu, uwzględniając potrzeby mieszkańców i gminy zgłaszane na przestrzeni lat, jednocześnie realizując długookresowe cele rozwoju.

Nie wszystkie jednak decyzje o warunkach zabudowy oraz wnioski, ze względu na „bilans terenów”, będą mogły być uwzględnione.

- 3) Sporządzając niniejszą analizę założono, że właściciele, których nieruchomości są w mpzp przeznaczone pod zabudowę nie wnioskowali o zmianę przeznaczenia terenu lub wnioskowali w mało znaczącym zakresie, a szacuje się, że tereny objęte mpzp nie zagospodarowane do dnia sporządzania Studium wynoszą w sumie około 5,3 ha.

- 4) Na podstawie **analizy ekonomicznej gminy** (przedstawionej m.in. w rozdziale 10. Gospodarka) założono, że w celu aktywizacji społeczno-gospodarczej ludności, przyciągnięcia ludzi młodych oraz zatrzymania emigracji, przy jednoczesnym wzroście imigracji i ograniczeniu bezrobocia, konieczne jest zarezerwowanie nowych terenów inwestycyjnych i aktywności gospodarczej. W tym celu założono wyznaczenie terenów przemysłowo-usługowych w miejscach najbardziej atrakcyjnych dla przedsiębiorców, tj. przede wszystkim w pobliżu terenów dobrze skomunikowanych i jednocześnie wyposażonych w infrastrukturę techniczną. Założono, że powstanie nowych miejsc pracy będzie miało bezpośredni wpływ na wzrost zapotrzebowania na nową zabudowę. Wyznaczając nowe tereny pod zabudowę wzięto pod uwagę głównie mieszkalny, turystyczny i rolniczy charakter gminy, w związku z czym nie projektowano zbyt rozległych obszarów inwestycyjnych w celu uniknięcia konfliktów społecznych.

Jednak ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, tj. położenie gminy na terenie

Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego wykluczono wyznaczanie nowych terenów związanych z zabudową przemysłowo-usługową. Dodatkowo w wyniku przeprowadzonej procedury opinii i uzgodnień została wykluczona lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW tj. elektrowni fotowoltaicznych. Zdaniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, z punktu widzenia ochrony przyrody, w przypadku wyznaczenia takich terenów, ustalenia projektu Studium w części dotyczącej parku krajobrazowego mogłyby naruszać ograniczenia wynikające z utworzenia na danym terenie tej formy ochrony przyrody oraz mogłyby mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

5) Na podstawie **analiz społecznych i prognoz demograficznych** przedstawionych m.in. w rozdziałach 9 i 11 niniejszego Studium, przy obliczaniu maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę wzięto pod uwagę następujące zależności:

- a) zanikanie wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny małej. Jak wynika z wielu badań współcześnie występuje tendencja do zanikania wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny małej, dwupokoleniowej (nuklearnej), która jest niezależną jednostką ekonomiczną i mieszkalną,
- b) pomimo, iż zauważa się proces starzenia się społeczeństwa, to pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że od 2015 r. wskaźnik przyrostu naturalnego wzrastał (pomimo że jest nadal na poziomie poniżej zera). Jest to bardzo budujące zjawisko, dające perspektywę na poprawę sytuacji demograficznej gminy,
- c) pomimo spadku liczby ludności, znaczący wzrost wskaźnika przyrostu rzeczywistego (znacząca dynamika zmian - w latach 2015-2018 wzrost o 6,13 punktu promilowego), na podstawie czego można prognozować poprawę sytuacji demograficznej gminy. Ostatecznie przyjmuje się, że w roku 2050 zarejestruje się stan liczby ludności na poziomie około 5000 osób,
- d) rozwój funkcji mieszkaniowej w formie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej,
- e) poprawę sytuacji materialnej mieszkańców gminy, a w ślad za tym wzrost samodzielności zamieszkania,
- f) wzrost średniej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, w latach 2011- 2020 o ponad 3,5 m²,

- g) poprawę lub utrzymanie obecnego poziomu struktury wielkości mieszkań,
 - h) potencjał wynikający z najliczniejszej grupy wiekowej ludności w wieku od 25 do 29 lat.
- 6) Na podstawie **analiz środowiskowych** wskazano uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania (rozdział 8), które wzięto pod uwagę podczas szacowania zapotrzebowania na nową zabudowę. Jak opisano powyżej, ze względu na warunek postawiony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, zrezygnowano z wyznaczania nowych terenów pod zabudowę przemysłowo-usługową oraz wykluczona została lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW. Położenie gminy w granicach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego było jednym z głównych czynników determinujących kierunki rozwoju gminy.
- 7) Należy mieć na uwadze, że ciągi komunikacyjne przedstawione są w Studium liniowo, stąd w przyszłości z konturów zajmowanych pod zabudowę zostaną wydzielone powierzchnie pod ciągi komunikacyjne, a tym samym powierzchnia zaplanowana pod daną funkcję ulegnie zmniejszeniu.
- 8) Wzięto pod uwagę specyfikę gminy Sadowne, gdzie często siedliska lub zabudowa zagrodowa zajmują powierzchnię 3000 m² lub więcej. Odgrywa to istotne znaczenie w projektowaniu zabudowy, którą planuje się zupełnie inaczej niż w porównaniu np. do ośrodków miejskich.
- 9) Należy mieć na uwadze, że Studium wyznacza powierzchnię biologicznie czynną, co oznacza, że tylko część powierzchni zajmowanych przez daną funkcję terenu będzie przeznaczona pod zabudowę. Reszta terenu będzie z reguły stanowiła obejście gospodarskie lub tereny zielone towarzyszące zabudowie jednorodzinnej.
- 10) Przy wyznaczaniu zabudowy powinno się stosować zasadę etapowania kompleksowego rozwoju jednostek osadniczych dla konkretnej, docelowej liczby mieszkańców, dla której możliwe będzie zaprogramowanie i obsługa, polegająca na koordynacji rozwoju osadnictwa.
- 11) Należy przeciwdziałać amorficznemu i niekontrolowanemu przyrostowi zagospodarowania poprzez uzupełniania istniejących już struktur zwłaszcza w otoczeniu węzłów komunikacyjnych i przystanków, w obszarach o korzystnych uwarunkowaniach środowiskowych i infrastrukturalnych.
- 12) Analizując na przestrzeni lat przyrost obszarów zabudowanych można zauważyć, że tereny, na których zabudowa początkowo była rozproszona, zagęszczają się. Związane

to jest z dostępną już na tym terenie infrastrukturą (drogi, wodociągi, kanalizacja, itp.), a co za tym idzie większą atrakcyjnością inwestycyjną. Warto w związku z tym wyznaczyć w Studium nowe tereny inwestycyjne, aby kontrolować rozwój zabudowy na terenie gminy oraz przeciwdziałać jej rozpraszaniu.

- 13) W zabudowie jednorodzinnej szczególne znaczenie może mieć charakter zamieszkiwania (stali mieszkańcy vs. zamieszkanie sezonowe oraz trudne do oszacowania zjawisko tzw. „drugich domów”, wynajmowanych również turystom).
- 14) Gmina Sadowne posiada obecnie 2 obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego:
 - a) Uchwała nr VIII/66/2003 Rady Gminy w Sadownem z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne w części dot. wsi Płatkownica,
 - b) Uchwała nr XXXII/137/2017 Rady Gminy Sadowne z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów zlokalizowanych w obrębie wsi Zieleniec - Etap I.
- 15) Przyjęto następujące założenia:
 - istniejącą powierzchnię użytkową mieszkań – 192 447 m² przyjęto na podstawie danych statystycznych (GUS BDL 2020 r.),
 - istniejącą powierzchnię użytkową obiektów usługowych (szkoły, remizy, świetlice wiejskie, usługi komercyjne i inne) oraz produkcyjnych przyjęto na podstawie danych Urzędu Gminy.

Istniejąca powierzchnia użytkowa zabudowy według funkcji:

Tab. 15.4 Istniejąca powierzchnia użytkowa zabudowy według funkcji

Lp.	Funkcja zabudowy	Powierzchnia użytkowa (m ²)
1	mieszkaniowa*	192 447
2	usługowa	10 467,46
3	przemysłowa	12 793,55
Suma:		215 708,01

Źródło: Opracowanie własne

**dla potrzeb analizy przyjęto, że w skład „funkcji mieszkaniowej” wchodzi zabudowa mieszkaniowa realizowana w ramach zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i rekreacji indywidualnej.*

Perspektywiczne potrzeby mieszkaniowe są ściśle powiązane z prognozą demograficzną, istniejącym deficytem mieszkań samodzielnie zamieszkiwanych, jakością

zasobów mieszkaniowych (wiek i stopień zużycia technicznego) oraz aspektami ekonomicznymi wynikającymi z polityki społeczno - gospodarczej państwa (zamożność społeczeństwa, dostępność do tanich kredytów hipotecznych, itp.).

Funkcja mieszkaniowa

W celu rzetelnego prognozowania zastosowano 2 sposoby obliczeń i wyciągnięto końcowe wnioski.

I sposób:

Na podstawie przeprowadzonych analiz ekonomicznych i demograficznych, do określenia zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową przyjęto założenie, że wzrost liczby mieszkań wynikać będzie z prognozowanego polepszania się warunków i jakości życia mieszkańców. Przy ustaleniu ostatecznego wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę, uwzględniono obserwowany powszechnie wzrastający z roku na rok standard zamieszkania ludności, wyrażający się wzrostem powierzchni użytkowej na mieszkańca. W związku z tym założono, że w perspektywie 30-tu lat przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w gminie wzrośnie do ok. 48 m² (stan na rok 2020 – 33,2 m²). Zapotrzebowanie w gminie na nową zabudowę mieszkaniową w 2050 r. kształtować się będzie zatem na poziomie: $(5\ 000\ \text{os.} \times 48\ \text{m}^2/\text{os}) - 192\ 447\ \text{m}^2 = 47\ 553\ \text{m}^2$ powierzchni użytkowej.

II sposób:

Algorytm zaproponowany przez Panią Annę Szpura (Instytut Rozwoju Miast i Regionów).

- a) $MI = La / WaO/M$
- b) $LI = MI * WpO/M$
- c) $LN = (La - LI) + (Lp - La)$
- d) $M = LN / WpO/M$
- e) $P = M * PM$

gdzie,

MI – aktualna liczba mieszkań

LI – liczba osób w mieszkaniach po rozgęszczeniu

LN – liczba osób dla których należy przewidzieć nowe mieszkania

M – liczba potrzebnych nowych mieszkań

P – zapotrzebowanie na nową zabudowę [m²]

La – aktualna liczba mieszkańców

Lp - prognozowana liczba mieszkańców

WaO/M – aktualna liczba osób na mieszkanie

WpO/M – prognozowana liczba osób na mieszkanie

PM – przeciętna powierzchnia mieszkania [m²]

Ad.a) Z uwagi na fakt, że wskaźnik „MI” dostępny jest w GUS, skorzystano z tych danych (2020 r. – 2590)

Ad.b) $LI = MI * WpO/M$; $LI = 2590 * 1,6 = 4\,144$

Ad.c) $LN = (La - LI) + (Lp - La)$; $LN = (5789 - 4144) + (5000 - 5789) = 1645 - 789 = 856$

Ad.d) $M = LN / WpO/M$; $M = 856 / 1,6 = 535$

Ad.e) $P = M * PM$; $P = 535 * 80 = 42\,800\,m^2$ powierzchni użytkowej.

Zapotrzebowanie w gminie na nową zabudowę mieszkaniową w 2050 r. kształtować się będzie zatem na poziomie: $42\,800\,m^2$ powierzchni użytkowej.

Należy mieć na uwadze, że algorytm przedstawiony w sposobie nr II uwzględnia poprawę średniego wskaźnika liczby osób/mieszkanie dotyczącego również zabudowy istniejącej – a w związku z tym przewiduje rozgęszczenie tych mieszkań i budowy nowych mieszkań dla części obecnych mieszkańców.

W oparciu o wspomniane wyżej analizy, a także dwa warianty, określa się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę (średnia arytmetyczna dwóch powyższych wartości – $45\,176,5\,m^2$) , które przy uwzględnieniu niepewności procesów rozwojowych (zwiększone o 30%) wyniesie około $58\,730\,m^2$ powierzchni użytkowej.

Funkcja usługowa

Zabudowa usługowa jest funkcją integralnie związaną z funkcją mieszkaniową, tym bardziej, że Gmina Sadowne nie pełni znaczących funkcji obsługi ponadpodstawowej. Do określenia zapotrzebowania na nową zabudowę usługową przyjęto założenie, że poprawa warunków mieszkaniowych generować będzie potrzebę korzystania z różnorodnych usług wpływających na komfort życia mieszkańców. Uwzględniono również zapotrzebowanie na usługi do obsługi klientów zewnętrznych - nowe tereny inwestycyjne zapewnią nowe miejsca pracy. Na podstawie analizy istniejącej struktury zabudowy oraz w oparciu o składane zapotrzebowanie przez mieszkańców i inwestorów, obliczono wskaźnik powierzchni użytkowej zabudowy usługowej.

Na podstawie danych Urzędu Gminy Sadowne dokonano analizy powierzchni użytkowych ze sprawozdań okresowych podatku od nieruchomości. Analizie poddano lata 2013-2020.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że wielkość powierzchni użytkowej zabudowy usługowej i przemysłowo-usługowej na terenie gminy w poszczególnych rodzajach nieruchomości sukcesywnie wzrasta. Wzrost powierzchni użytkowej nieruchomości

na przestrzeni wymienionych powyżej lat wyniósł na obszarze gminy 5 716,06 m².

Tab. 15.5 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Sadowne [m²]

Rodzaj/typ nieruchomości	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Budynki lub ich części przeznaczone na działalność gospodarczą	11 059,66	11 354,66	12 385,66	12 876,30	12 974,30	12 958,30	12 793,54	12 933,45
Pozostałe budynki niemieszkalne*	6 485,29	6 572,29	7 250,79	7 351,29	7 445,29	8 128,29	9 297,16	10 327,56
RAZEM	17 544,95	17 926,95	19 636,45	20 227,59	20 419,59	21 086,59	22 090,70	23 261,01

Źródło: Urząd Gminy Sadowne.

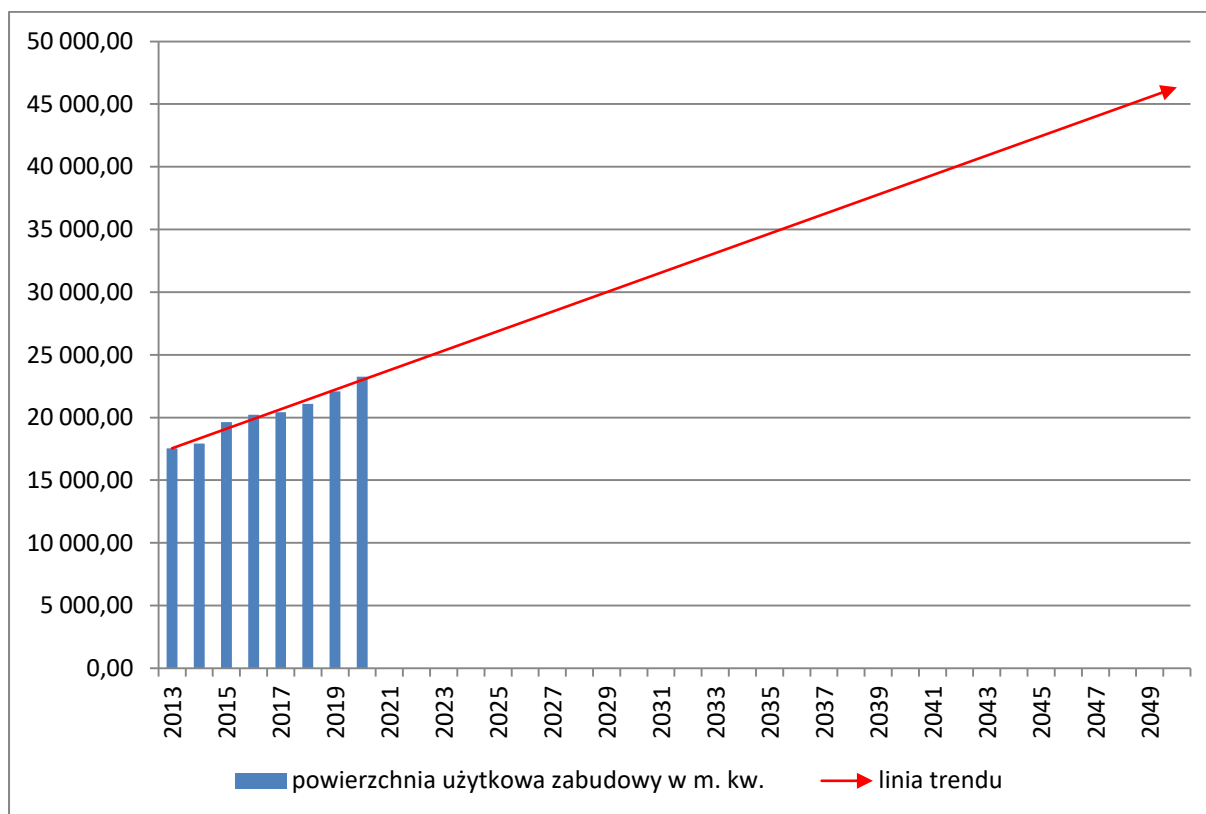
*pozostałe budynki niemieszkalne- zaliczono do nich np. budynki związane z usługami niekomercyjnymi.

Założenia:

1. W 2020 r. powierzchnia użytkowa „budynków lub ich części przeznaczonych na działalność gospodarczą” + powierzchnia użytkowa „pozostałych budynków niemieszkalnych” wyniosła 12 933,45 + 10 327,56 = **23 261,01 m²**.
2. Biorąc pod uwagę powierzchnię zabudowy zajmowaną przez istniejące usługi i przemysł na terenie gminy, posłużono się metodą GIS i na tej podstawie założono, że na terenie gminy zabudowy przemysłowo-usługowej jest 55%, natomiast usługowej 45%, stąd wartość powierzchni użytkowej (pkt .1.) 23 261,01 m² rozdzielono proporcjonalnie:
 - zabudowa usługowa: 10 467,46 m²,
 - zabudowa przemysłowo-usługowa: 12 793,55 m².

W poniższym wykresie linia trendu wyraźnie pokazuje, że powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych stale wzrasta. Wartość R-kwadrat wynosi 0,9684, co oznacza bardzo dobre dopasowanie linii do danych (w tym przypadku wykres logarytmiczny ma najwyższe dopasowanie). Biorąc pod uwagę wszystkie czynniki – zarówno pozytywne jak i negatywnie oddziałujące na rozwój budownictwa, w tym również spadek liczby ludności, ale również perspektywę utworzenia terenów rozwojowych, szacuje się, że w 2050 roku na terenie gminy powierzchnia użytkowa budynków usługowych/przemysłowych/innych, wyniesie 46 000 m².

Ryc. 15.10 Prognoza wzrostu wielkości powierzchni użytkowej zabudowy (budynki lub ich części przeznaczone na działalność gospodarczą+ pozostałe budynki niemieszkalne) na terenie gminy Sadowne do roku 2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sadowne.

Na podstawie wyżej opisanych analiz powstała tabela obrazująca zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy.

Tab. 15.6 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Sadowne

Lp.	funkcja	Istniejąca zabudowa- stan na rok 2020 (Pow. użytkowa (m ²))	Zabudowa prognozowana na 2050 rok	Zapotrzebowanie na nową zabudowę- Pow. użytkowa (m ²)	+30% niepewność procesów rozwojowych
	1	2	3	4	5
1	usługowa	10 467,46	46 000*0,45= 20 700	10 232,54	13 302,30
2	przemysłowo-usługowa	12 793,55	46 000*0,55= 25 300	12 506,45	16 258,39

Źródło: Opracowanie własne.

W sumie zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową kształtować się będzie zatem na poziomie ok. 10 232,54 m² powierzchni użytkowej. Uwzględniając +30% to 13 302,30 m².

Funkcja przemysłowo-usługowa

Działalność produkcyjna na terenie gminy związana jest głównie z rolnictwem tj. gospodarstwa rolnicze, przetwórcie rolno-spożywcze, a także z przemysłem drzewnym. Przy

ustaleniu ostatecznego wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej zabudowy przemysłowej na podmiot gospodarczy, uwzględniono zachodzące zmiany strukturalne w gospodarce, przejawiające się rozwojem działalności logistycznej i magazynowej, wymagającej znacznej powierzchni użytkowej.

W sumie zapotrzebowanie na nową zabudowę przemysłowo-usługową kształtować się będzie zatem na poziomie ok. 12 506,45 m² powierzchni użytkowej. Uwzględniając +30% - 16 258,39 m² (tabela powyżej).

Usługi turystyki nad Bugiem

Rzeka Bug wraz z doliną daje szereg możliwości do rozwoju gminy. Niewykorzystanym walorem jest również sam „szlak żeglowny Bug”. Tereny usług turystyki nad Bugiem uznaje się jako tereny rozwojowe i perspektywiczne – jako narzędzie do pobudzenia aktywności mieszkańców gminy bądź przyciągnięcia inwestorów z zewnątrz. W ramach przeznaczenia możliwa będzie realizacja bazy usługowej i noclegowej związanej z turystyką i wypoczynkiem (ośrodki wypoczynkowe, hotele, pensjonaty, centra konferencyjne, zespoły domków wypoczynkowych, gastronomia, stacje wodne, przystanie, itp.). Z całą pewnością obiekty takie potrzebują również obszarów wolnych od zabudowy – zieleni, wód, skwerów, a w przypadku województwa mazowieckiego, jako jednego z najbardziej zaludnionych miejsc w kraju, takie przestrzenie stanowią wysoce popularne kierunki wypoczynku regionalnego, w tym turystyki weekendowej.

Zakłada się, że zapotrzebowanie na funkcję usługową (turystyczno – rekreacyjną) będzie wzrastać na terenie całej gminy i będzie stanowić 10,0 m² powierzchni użytkowej na każde 100 m² powierzchni użytkowej nowej zabudowy mieszkaniowej. W związku z powyższym będzie wynosić ok. 5 873 m² powierzchni użytkowej (58 730 *10/100).

Zapotrzebowanie na nową zabudowę ogółem

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w perspektywie 30 lat na terenie gminy maksymalne zapotrzebowanie (uwzględniające niepewność procesów rozwojowych) kształtować się będzie na następującym poziomie:

- zabudowy mieszkaniowej o powierzchni użytkowej - ok. 58 730 m²,
- zabudowy usługowej o powierzchni użytkowej - ok. 13 302,30 m²,
- zabudowy przemysłowo-usługowej o powierzchni użytkowej - ok. 16 258,39 m²,
- zabudowy usług turystyki nad Bugiem o powierzchni użytkowej - ok. 5 873 m².

CHŁONNOŚĆ OBSZARÓW

Przez możliwość lokalizowania nowej zabudowy należy rozumieć dopuszczalność zabudowy z uwzględnieniem przepisów odrębnych, a więc maksymalną intensywną. Należy mieć na względzie zasady planowania przestrzennego, określone w art. 1 u.p.z.p., ale również w przepisach odrębnych. W szczególności przywołać należy wymóg zawarty w art. 72 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, zgodnie z którym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu, ustala się proporcje pozwalające na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia oraz pozwalające na uwzględnienie oceny możliwości zabudowy terenów o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, niezbędnych dla funkcjonowania terenów zwartej osadnictwa terenów zieleni. Oznacza to, że w analizie należy również uwzględnić istnienie w obrębie obszarów zwartych również enklaw zieleni i przestrzeni publicznych, które powinny pozostać nie zabudowane. Tak więc nie zawsze identyfikacja „luk” w zabudowie będzie prowadzić do zwiększenia wyżej wymienionego wskaźnika.

W celu określenia chłonności terenów w gminie Sadowne, rozumianej jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy, przyjęto następujące założenia:

- 1) powierzchnia terenów, na których możliwa jest lokalizacja nowej zabudowy została wyznaczona przy zastosowaniu różnych kryteriów, w tym na podstawie map ewidencyjnych i przeprowadzonej wizji w terenie, przy użyciu narzędzi GIS;
- 2) 15% terenów wyznaczonych w pkt. 1 jest niemożliwa pod zabudowę z uwagi na:
 - a) konieczność realizacji na tych terenach dodatkowo dróg wewnętrznych (zmniejszenie powierzchni terenu),
 - b) strefy oddziaływania (ochronne, kontrolowane) od linii energetycznych, ujęć wód, cmentarzy itp. wyłączone z zabudowy,
 - c) kształt i powierzchnię działek, które nie pozwalają na posadowienie budynku lub połączenie działek w jedną nieruchomość,
 - d) inne, niemożliwe do określenia na tym etapie okoliczności;
- 3) dla potrzeb bilansu założono określone wskaźniki zabudowy. Średnie wskaźniki powierzchni użytkowej budynków przypadających na 1 ha obszaru funkcjonalnego wynoszą:
 - a) dla funkcji mieszkaniowej - 0,04,

Wskaźnik określono, uwzględniając następujące składowe:

- średnia wielkość działki budowlanej – 2000 m² (5 działek - budynków mieszkalnych/1 ha).

Założono, że obecny trend panujący w gminie zostanie utrzymany w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, tzn. zabudowa mieszkaniowa będzie realizowana głównie w „zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej” oraz w „zabudowie zagrodowej”. Nowo wydzielane działki będą miały zatem wartość minimalną 1000 m² w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej oraz 3000 m² w zabudowie zagrodowej, co daje średnią arytmetyczną 2000 m².

- średnia powierzchnia użytkowa budynku z jednym mieszkaniem, wynoszącym 80 m² (szacunkowa wartość została opisana w rozdziale 11.2 dotyczącym sytuacji mieszkaniowej),
- przyjmuje się, iż na jedną nową działkę budowlaną, która może powstać na terenach niezainwestowanych w ramach w pełni wykształconych, zwartych struktur funkcjonalno-przestrzennych przypada jedno mieszkanie (tj. 80 m²),

Założenie to wiąże się z charakterem występującej i planowanej zabudowy w gminie Sadowne- gł. zagrodowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej, w których działki zabudowane są domami jednorodzinnymi (1 mieszkanie = 1 dom). Na taki wskaźnik wskazują również statystyki.

W ten sposób obliczono faktyczny współczynnik jedynie dla budynków mieszkalnych (bez zabudowy gospodarczej, garażowej i innej towarzyszącej). Nie będzie to w związku z tym nigdy wskaźnik intensywności zabudowy wszystkich budynków na działkach budowlanych.

b) dla funkcji usługowej - 0,17

Przyjmując, że na jednej działce o powierzchni średnio 1200 m² będą usytuowane budynki o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej średnio 200 m²,

c) dla funkcji produkcyjnej - 0,16.

Przyjmując, że na jednej działce o powierzchni średnio 3000 m² będą usytuowane budynki o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej średnio 480 m².

Powyższe wskaźniki wynikają z istniejącego sposobu zagospodarowania (stosunkowo mała powierzchnia użytkowa budynków, duża powierzchnia biologicznie czynna). W przypadku zabudowy produkcyjno-usługowej założono, iż w ramach tych terenów będą realizowane takie funkcje jak produkcja, składy, magazyny, bazy transportowe, usługi, których funkcjonowanie jest związane z potrzebą realizacji otwartych powierzchni magazynowo-składowych, parkingów dla samochodów osobowych klientów i pracowników oraz

samochodów ciężarowych, placów manewrowych, obiektów zewnętrznej obsługi pojazdów, a także związane jest z potrzebą kształtowania zieleni izolacyjnej w przypadku terenów położonych na styku z terenami mieszkaniowymi. Ponadto budynki realizowane na terenach aktywności gospodarczej to głównie obiekty jednokondygnacyjne – hale produkcyjne, magazyny, obiekty handlowe.

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej obejmują tereny położone w ramach jednostki osadniczej, charakteryzujące się zwartą zabudową (głównie mieszkaniową). Chłonność ww. terenów rozumiana jest jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

Tab. 15.7 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Lp.	funkcja	Powierzchnia terenów możliwych do zagospodarowania (ha)	Skorygowana o 15 % powierzchnia terenów możliwych do zagospodarowania (ha)	Wskaźnik zabudowy	Chłonność - Pow. użytkowa (m ²)
	1	2	3	4	5
1	mieszkaniowa	283	240,55	0,04	96 220
2	usługowa	20	17	0,17	28 900
3	przemysłowo-usługowa	0	0	0,16	0
4	usługi turystyki nad Bugiem	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne.

Chłonność obszarów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej

Na terenie gminy obowiązują 2 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W związku z tym, że Uchwała nr XXXII/137/2017 Rady Gminy Sadowne z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów zlokalizowanych w obrębie wsi Zieleniec - Etap I dotyczy „obiektów obsługi technicznej gminy z zakresu infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej”, do niniejszej analizy wzięto jeden plan – przyjęty Uchwałą nr VIII/66/2003 Rady Gminy w Sadownem z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne w części dot. wsi Płatkownica.

Analizując zagospodarowanie terenów w oparciu o przedmiotowy plan zauważyć można, że nie wszystkie tereny są w pełni zrealizowane. W związku z powyższym wyodrębniono grunty niezagospodarowane, objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i jednocześnie znajdujące się poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Obszary te zostały na potrzeby Studium przyjęte, jako tereny projektowane do zabudowy, zgodnie z funkcjami określonymi w planie.

Wskaźniki wynikające z mpzp:

- *minimalna powierzchnia działki powstałej w wyniku podziałów nie powinna być mniejsza niż 2000 m²,*
- *front działki powstałej w wyniku podziałów nie powinien być mniejszy niż 20.0 m,*
- *minimalna powierzchnia biologicznie czynna działki nie powinna być mniejszą niż 90% powierzchni działki,*
- *maksymalna wysokość budynków letniskowych nie powinna przekraczać 6.5m,*
- *mierzona od poziomu terenu do najwyższego punktu dachu. Plan dopuszcza*
- *wykorzystanie poddasza na cele użytkowe,*

Z danych przedstawionych powyżej wynika, że wskaźnik intensywności zabudowy wynosi: 0,1 i na tym samym poziomie przyjmuje się wskaźnik na potrzeby bilansu (śr. powierzchnia działki 2000 m² – 5 działek – budynków mieszkalnych/ 1 ha; średnia powierzchnia użytkowa na działce– 200 m² (zgodnie z ustaleniami planu).

Tab. 15.8 Chłonność obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Lp.	funkcja	Powierzchnia terenów możliwych do zagospodarowania	Skorygowana o 15 % powierzchnia terenów możliwych do zagospodarowania	Wskaźnik zabudowy	Chłonność- Pow. użytkowa (m ²)
	1	2	3	4	5
1	mieszkaniowa	5,3	Odstępuje się*	0,1	5 300
2	usługowa	0			
3	przemysłowo-usługowa	0			
4	usługi turystyki nad Bugiem	0			

**odstępuje się z uwagi na fakt, że jest to plan i tereny pod poszczególne funkcje zostały zaplanowane.*

PORÓWNANIE ZAPOTRZEBOWANIA I CHŁONNOŚCI

Jak wynika z zapisów art. 10 ust. 5 pkt 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę określa się jako różnicę wyliczonego wcześniej zapotrzebowania na nową zabudowę a sumy chłonności

obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej i obszarów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej.

Możliwości rozwoju zabudowy:

Tab. 15.9 Możliwości rozwoju gminy

Lp.	funkcja	Zapotrzebowanie na nową zabudowę (powierzchnia użytkowa podana w m ²)	Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej (powierzchnia użytkowa podana w m ²)	Chłonność obszarów przeznaczonych w mpzp pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (powierzchnia użytkowa podana w m ²)	Faktyczne zapotrzebowanie na nową zabudowę (powierzchnia użytkowa podana w m ²) (poza mpzp i poza „zwartą zabudową”
	1	2	3	4	5
1	mieszkaniowa	58 730	96 220	5 300	
2	usługowa	13 302,30	28 900	0	
3	przemysłowo-usługowa	16 258,39	0	0	16 258,39
4	usługi turystyki nad Bugiem	5873	0	0	5873

Źródło: Opracowanie własne.

Wynik bilansu

Tabela powyżej prezentuje podsumowanie wyników bilansu terenów. Chłonność terenów niezainwestowanych w ramach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wynosi ok. 101 520 m² powierzchni użytkowej, zaś maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej wynosi 58 730 m². Analogicznie zabudowa usługowa: chłonność - 28 900 m², zapotrzebowanie – 13 302,30 m².

Porównanie powyższych wartości nie wykazuje potrzeby lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej poza obszarami „o zwartych strukturach”. Nowa zabudowa mieszkaniowa oraz usługowa będzie realizowana w ramach wyznaczonych obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej jako dogęszczenie w istniejących rezerwach terenowych (tzw. plombach urbanistycznych).

Wyniki bilansu wykazały, że jest potrzeba wyznaczenia poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej około 16 258,39 m² powierzchni

użytkowej „zabudowy przemysłowo-usługowej”, co przekłada się na około 10,16 ha w terenie (16 258,39/0,16). Jednak jak opisano powyżej, ze względu na warunek postawiony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, zrezygnowano z wyznaczania nowych terenów pod zabudowę przemysłowo-usługową oraz wykluczona została lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW.

Wyniki bilansu wykazały, że jest potrzeba wyznaczenia poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej około 5873 m² powierzchni użytkowej „zabudowy usług turystyki nad Bugiem”, co przekłada się na około 4,5 ha w terenie (5873/0,13) (Przyjmując, że na jednej działce o powierzchni średnio 3000 m² będą usytuowane budynki o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej średnio 390 m²). W związku z tym został wyznaczony taki obszar w miejscowości Wilczogęby. Lokalizacja wynika z przeprowadzonych analiz oraz uzgodnień projektu Studium przeprowadzonych m.in. z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie. Kierunek ten wpisuje się w ustalenia Planu Ochrony Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

15.4.1 Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Struktura wydatków budżetu gminy

Poziom wydatków ogółem musi być w skali każdego roku zbliżony do poziomu dochodów. W strukturze wydatków budżetu gminy dominuje dział rodzina (w 2019 r. 27,7%) oraz dział oświata i wychowanie (w 2019 roku 27,4%). Dział gospodarka komunalna i ochrona środowiska to udział 14,6%. W latach 2016-2019 wydatki na rodzinę wynosiły 6 136 229,22 zł (brak danych za 2016 rok) zaś na oświatę wyniosły średnio 7 411 252,4 zł.

Na mocy ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195) od kwietnia 2016 r. wprowadzono świadczenie wychowawcze, skierowane do rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia, tzw. „Rodzina 500 plus”. Świadczenie to było finansowane z budżetu państwa, poprzez samorząd gminny, który otrzymał również środki finansowe na pokrycie kosztów obsługi tego świadczenia. Celem jednolitego ewidencjonowania środków przeznaczonych na wsparcie rodziny, na mocy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 25 lipca 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1121), utworzono w klasyfikacji budżetowej, nowy dział „855 – Rodzina”, który miał zastosowanie po raz pierwszy do projektów uchwał budżetowych na 2017 r. Do tego działu przeniesiono niektóre rozdziały z działów „852 – Pomoc społeczna”, „853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”.

Tab. 15.10 Struktura wydatków budżetu gminy według działów w latach 2016-2019 (%)

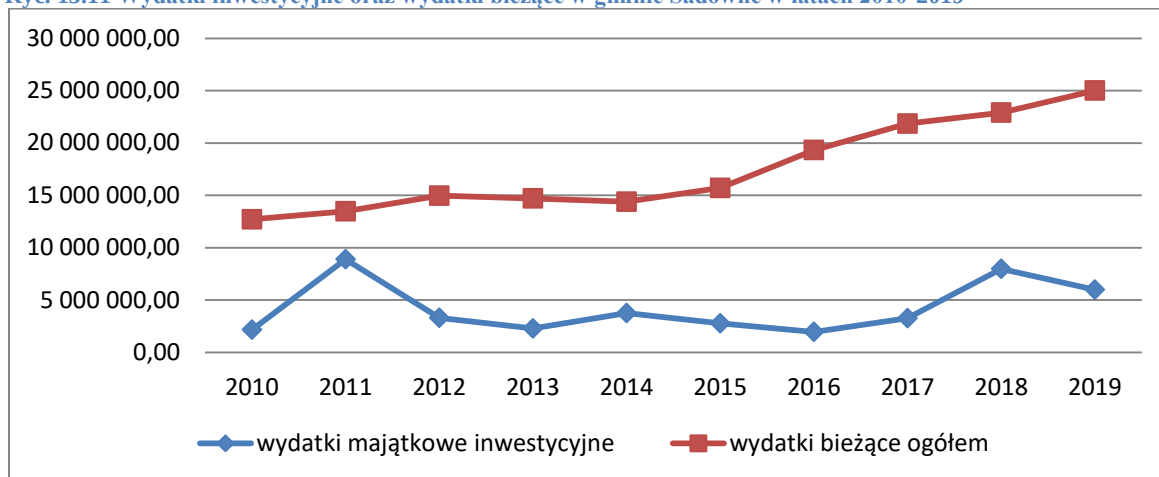
STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW	2016	2017	2018	2019
ogółem	100,00	100,00	100,00	100
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	4,7	1,4	9,8	3,0
Dział 600 - Transport i łączność	6,5	9,6	7,5	6,6
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	1,2	1,0	8,8	0,6
Dział 710 - Działalność usługowa	0,2	0,5	0,3	0,0
Dział 750 - Administracja publiczna	10,1	8,9	7,5	7,4
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,0	0,0	0,2	0,2
Dział 752 - Obrona narodowa	0,0	0,0	0,0	0,0
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,0	4,6	1,5	1,3
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	0,8	0,6	0,6	0,6
Dział 801 - Oświata i wychowanie	29,5	28,0	25,4	27,4
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,3	0,3	0,3	0,5
Dział 852 - Pomoc społeczna	35,8	4,1	3,5	3,3
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,0	0,0	0,0	0,0
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	1,4	0,9	0,7	0,9
Dział 855 - Rodzina	0,0	32,2	25,5	27,7
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,9	3,7	3,4	14,6
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,4	3,3	3,7	4,7
Dział 926 - Kultura fizyczna	1,2	1,0	1,0	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Wydatki inwestycyjne

Z punktu widzenia rozwoju gminy i poprawy warunków życia mieszkańców – istotne jest przeprowadzenie analizy odnoszącej się do wydatków inwestycyjnych. W 2019 roku wśród wydatków budżetu gminy 5 992 243,50 zł stanowiły wydatki inwestycyjne (ok. 19% wszystkich wydatków). Wielkość maksymalną w przeciągu okresu analizy dla badanego wskaźnika odnotowano w 2011 roku (ok. 40% wszystkich wydatków). Tendencje spadkowe widoczne są w latach 2012-2013 oraz 2015-2016. Najniższy udział wydatków inwestycyjnych zanotowano w roku 2016, co stanowiło ok. 9% wszystkich wydatków.

Ryc. 15.11 Wydatki inwestycyjne oraz wydatki bieżące w gminie Sadowne w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2019 roku największy udział wydatków inwestycyjnych poniesiony został na dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - ponad 55% oraz dział 600 - Transport i łączność - ok. 28%, co szczegółowo przedstawia tabela poniżej.

Tab. 15.11 Wydatki majątkowe inwestycyjne poniesione przez gminę Sadowne w latach 2010-2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	%
Wydatki inwestycyjne ogółem	2 168 075,29	8 894 086,93	3 304 246,54	2 286 315,78	3 753 166,81	2 776 456,39	1 963 276,93	3 265 922,81	7 981 314,47	5 992 243,50	
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	21 675,80	5 928 057,44	2 283 092,29	994 480,39	1 828 421,73	568 534,38	639 758,65	17 205,60	2 683 026,22	500 787,02	8,4
Dział 600 - Transport i łączność	1 161 666,41	2 360 118,24	546 412,57	1 120 811,89	1 423 713,56	1 041 038,15	1 007 642,58	2 010 372,58	1 948 185,16	1 653 661,69	27,6
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	0,00	0,00	6 900,00	0,00	0,00	0,00	99 957,65	27 057,00	2 509 523,18	0,00	0,0
Dział 750 - Administracja publiczna	17 417,00	59 950,00	11 277,09	38 792,83	14 316,01	35 689,18	0,00	27 244,50	19 526,25	59 999,50	1,0
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	9 199,99	25 000,00	67 500,00	14 253,91	34 410,00	12 000,00	20 685,00	834 377,40	30 000,00	8 900,00	0,1
Dział 801 - Oświata i wychowanie	112 020,48	319 865,55	224 560,56	46 440,56	96 440,56	107 759,29	72 439,03	101 477,30	383 794,36	202 984,21	3,4
Dział 851 - Ochrona zdrowia	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	49 938,00	0,8
Dział 852 - Pomoc społeczna	-	-	0,00	0,00	0,00	0,00	6 396,00	0,00	0,00	0,00	0,0
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	81 341,90	197 025,70	76 451,57	57 971,20	93 221,16	72 449,54	116 398,02	138 188,43	202 750,50	3 344 406,82	55,8
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	739 926,71	0,00	82 284,54	0,00	258 796,16	212 370,32	0,00	0,00	39 987,50	171 566,26	2,9
Dział 926 - Kultura fizyczna	-	0,00	0,00	13 565,00	0,00	717 649,34	0,00	0,00	84 021,30	0,00	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 roku wydatki na zadania inwestycyjne zostały oszacowane na kwotę ok. 4 801 200,00 zł.

Wydatki na infrastrukturę techniczną

Na podstawie analizy długości sieci kanalizacyjnej i wodociągowej stwierdza się, że w przeciągu ostatnich lat gmina nie inwestowała znacząco w rozwój tych sieci. Wydatki na infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną (Dział rolnictwo i leśnictwo w skład, której wchodzi rozdział 01010 Infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi) na 2020 r. zaplanowano w kwocie ok. 159 000 zł.

Zgodnie z ustaleniami Wieloletniej Prognozy Finansowej gmina zaplanowała na lata 2020-2031 następujące zadania w zakresie infrastruktury technicznej:

- Budowa przydomowych mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Sadowne - Rozwój gospodarki ściekowej na terenie gminy,
- Odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych w gminie Sadowne oraz z punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Sadownem - Poprawa jakości środowiska naturalnego,
- Modernizacja SUW Ocięte - Poprawa i rozwój gospodarki wodnej,
- Budowa sieci wodociągowej (Zieleniec-Krupińskie, Morzyczyn-Kiełczew) - Poprawa i rozwój gospodarki wodnej,
- Budowa kanalizacji w Sadownem - ul. Wiejska, Gaj, Drak - projekt - Rozwój gospodarki ściekowej na terenie gminy,
- ZGK- prace modernizacyjne w oczyszczalni ścieków w Sadownem - ZGK- prace modernizacyjne w oczyszczalni ścieków w Sadownem poprawa gospodarki ściekowej na terenie gminy Sadowne.

Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%)

Na podstawie analizy wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem można stwierdzić, że gmina Sadowne na tle powiatu wypada dość dobrze. Na ten cel w 2019 roku przeznaczyła 2 050 527, 74 zł zaś w 2018 roku 2 306 027,09 zł, co świadczy o tym, że gmina inwestuje w drogi gminne znaczne fundusze.

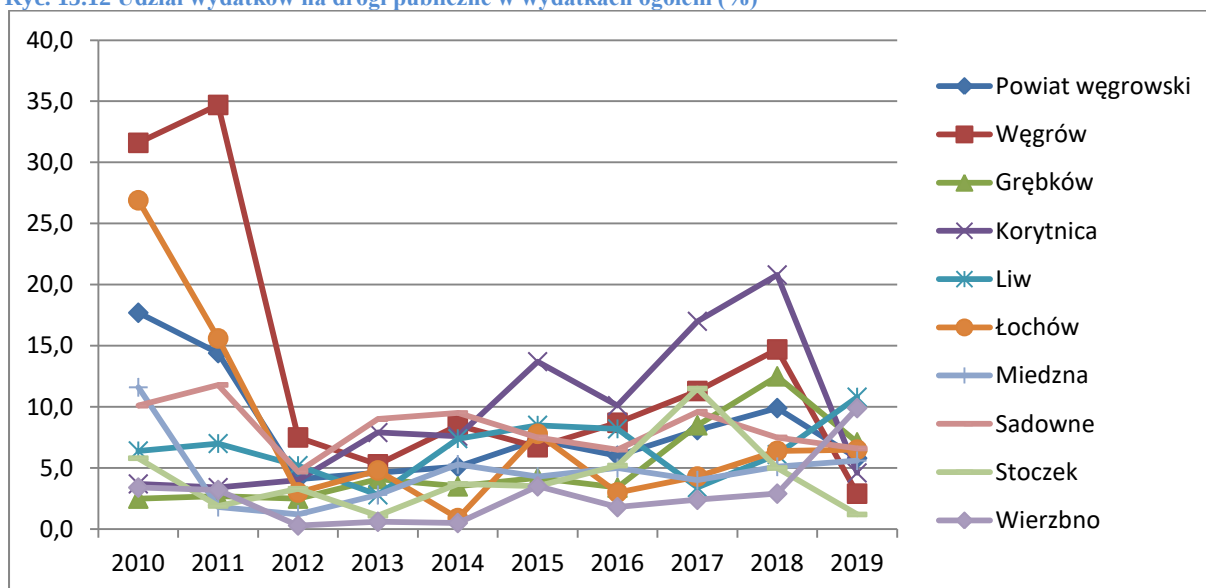
Tab. 15.12. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%)

Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat węgrowski	17,7	14,4	4,1	4,6	5,1	7,3	6,0	8,1	9,9	5,8
Węgrów	31,6	34,7	7,5	5,3	8,5	6,7	8,7	11,3	14,7	2,9

Grębków	2,5	2,7	2,5	4,1	3,5	4,2	3,4	8,5	12,5	7,1
Korytnica	3,7	3,4	4,0	7,9	7,6	13,7	10,1	17,0	20,8	4,6
Liw	6,4	7,0	5,2	2,8	7,4	8,5	8,2	3,4	6,1	10,8
Łochów	26,9	15,6	3,0	4,8	0,9	7,8	3,0	4,3	6,4	6,5
Miedzna	11,6	1,8	1,2	2,8	5,3	4,3	5,0	4,0	5,1	5,6
Sadowne	10,1	11,8	4,7	9,0	9,5	7,5	6,5	9,6	7,5	6,6
Stoczek	5,8	1,9	3,3	1,1	3,7	3,5	5,2	11,5	5,0	1,2
Wierzbno	3,4	3,2	0,3	0,6	0,5	3,5	1,8	2,4	2,9	9,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 15.12 Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Suma wydatków z budżetu gminy w 2019 roku wynosiła ponad 31 mln złotych, co daje 5,3 tys. złotych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Oznacza to wzrost wydatków z budżetu o blisko 92% w porównaniu do roku 2010 oraz o 83% w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Sytuacja finansowa gminy uzależniona jest od wyniku budżetu w poszczególnych latach. W analizowanym okresie można zaobserwować wahania zarówno w dochodach jak i wydatkach gminy, co skutkowało dodatnim lub ujemnym wynikiem finansowym w poszczególnych latach. W badanych latach miał miejsce deficyt budżetowy, co przejawiało się niemożnością pokrycia z dochodów budżetu gminy wszystkich wydatków, dotyczy to lat 2010-2011, 2013-2014, 2017-2018 (tabela poniżej).

Struktura dochodów budżetu gminy

Suma dochodów do budżetu gminy Sadowne w 2019 roku wyniosła 31,9 mln złotych, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca daje ok. 5 400,00 zł. W porównaniu do roku 2010 nastąpił wzrost dochodów blisko o 79%, zaś dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca o 72%.

Na podstawie poniższej tabeli można stwierdzić, że struktura budżetu gminy Sadowne na przestrzeni analizowanych lat wykazuje się dużą zmiennością.

Tab. 15.13 Zestawienie wydatków i dochodów budżetowych w gminie Sadowne w latach 2010-2019

Rok	Dochody ogółem (dochody bieżące +dochody majątkowe)	Wydatki ogółem	Wynik budżetu (deficyt)	Dochody na 1 mieszkańca	Wydatki na 1 mieszkańca
2010	14 097 830,74	14 875 913,36	-778 082,62	2 271,65	2 397,02
2011	17 454 263,88	22 370 587,99	-4 916 324,11	2 831,65	3 629,23
2012	19 283 750,71	18 272 895,56	1 010 855,15	3 159,20	2 993,59
2013	16 549 462,57	16 997 900,22	-448 437,65	2 723,74	2 797,55
2014	17 304 305,76	18 145 686,74	-841 380,98	2 855,02	2 993,84
2015	19 043 423,85	18 483 241,88	560 181,97	3 182,39	3 088,78
2016	22 772 271,96	21 294 994,77	1 477 277,19	3 834,36	3 585,62
2017	24 839 548,08	25 117 133,19	-277 585,11	4 225,13	4 272,35
2018	26 582 147,98	30 884 937,35	-4 302 789,37	4 520,77	5 252,54
2019	31 887 077,84	31 004 771,30	882 306,54	5 440,55	5 290,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze dochodów budżetu gminy największą część dochodów wygenerowały działy: różne rozliczenia (w 2019 roku 34,1%), rodzina (w 2019 r. 26,6%), dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (w 2019 roku 17,2%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (w 2019 roku 10,0%). Na podstawie analizy dochodów z poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej w gminie można zauważyć, że w porównaniu do roku 2016, w największym stopniu zwiększyły się dochody z działów tj.: dział 900-Gospodarka komunalna i ochrona środowiska oraz dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa.

Tab. 15.14 Struktura dochodów budżetu gminy według działów w latach 2016-2019

STRUKTURA DOCHODÓW BUDŻETU GMINY WEDŁUG DZIAŁÓW	2016	2017	2018	2019
ogółem	100,00	100	100	100
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	2,6	2,9	6,8	2,5
Dział 600 - Transport i łączność	0,0	2,4	0,6	2,0
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	0,5	0,7	0,6	3,6
Dział 710 - Działalność usługowa	0,1	0,2	0,0	0,0
Dział 720 - Informatyka	0,0	0,0	0,2	0,3
Dział 750 - Administracja publiczna	0,8	1,0	0,6	0,3
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,0	0,0	0,3	0,2
Dział 752 - Obrona narodowa	0,0	0,0	0,0	0,0

Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,0	2,3	0,5	0,1
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	18,7	17,0	17,7	17,2
Dział 758 - Różne rozliczenia	42,4	36,7	38,5	34,1
Dział 801 - Oświata i wychowanie	1,6	1,5	1,7	1,7
Dział 852 - Pomoc społeczna	31,0	1,6	1,5	1,0
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,0	0,0	0,0	0,0
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,2	0,1	0,1	0,1
Dział 855 - Rodzina	0,0	32,3	29,3	26,6
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,0	1,4	1,3	10,0
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,0	0,1	0,2
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,1	0,0	0,3	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Wysokość dochodów gminy Sadowne kształtuje się na dość wysokim poziomie w porównaniu do pozostałych gmin powiatu węgrowskiego. Należy zaznaczyć, że gmina Łochów jest gminą miejsko-wiejską, a Węgrów jest miastem. Z uwagi na rangę i wielkość, budżet tych ośrodków siłą rzeczy będzie większy, co jest powszechnym zjawiskiem.

Tab. 15.15 Wysokość dochodów gmin powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat węgrowski	197 221 575,59	209 767 173,66	214 287 805,20	203 042 471,19	208 003 160,41	222 292 700,29	267 074 996,00	292 525 390,67	320 960 764,89	365 659 647,05
Węgrów	43 638 704,09	47 180 170,25	40 862 234,79	39 980 504,05	44 364 782,38	44 220 987,66	55 234 003,81	58 865 290,39	67 265 483,29	72 872 029,51
Grębków	10 547 929,77	11 055 693,12	12 496 962,32	12 820 219,15	12 347 747,46	12 774 601,27	17 315 781,17	20 044 125,35	19 092 221,85	20 442 913,87
Korytnica	17 520 858,12	18 819 614,74	20 148 359,37	18 363 844,65	18 198 523,37	21 512 814,93	26 106 626,79	31 180 042,68	36 511 733,61	30 538 433,56
Liw	20 094 791,00	19 846 900,81	21 021 737,83	21 790 322,75	22 334 160,23	23 796 735,70	29 312 543,79	31 317 650,27	31 953 331,90	43 754 366,57
Łochów	53 742 932,21	56 489 275,50	66 362 917,85	56 011 285,82	57 885 823,90	65 469 805,81	71 303 810,66	78 846 849,83	91 319 689,67	99 133 762,25
Miedzna	12 790 517,86	12 457 491,57	10 320 733,99	11 023 280,18	11 539 476,24	11 131 095,16	14 561 966,48	15 367 764,49	15 605 569,22	19 462 639,02
Sadowne	14 097 830,74	17 454 263,88	19 283 750,71	16 549 462,57	17 304 305,76	19 043 423,85	22 772 271,96	24 839 548,08	26 582 147,98	31 887 077,84
Stoczek	17 925 687,24	19 253 166,53	16 467 309,79	18 796 128,00	16 181 904,81	15 476 332,89	20 009 890,58	21 527 439,89	21 471 222,95	33 446 310,34
Wierzbnio	6 862 324,56	7 210 597,26	7 323 798,55	7 707 424,02	7 846 436,26	8 866 903,02	10 458 100,76	10 536 679,69	11 159 364,42	14 122 114,09

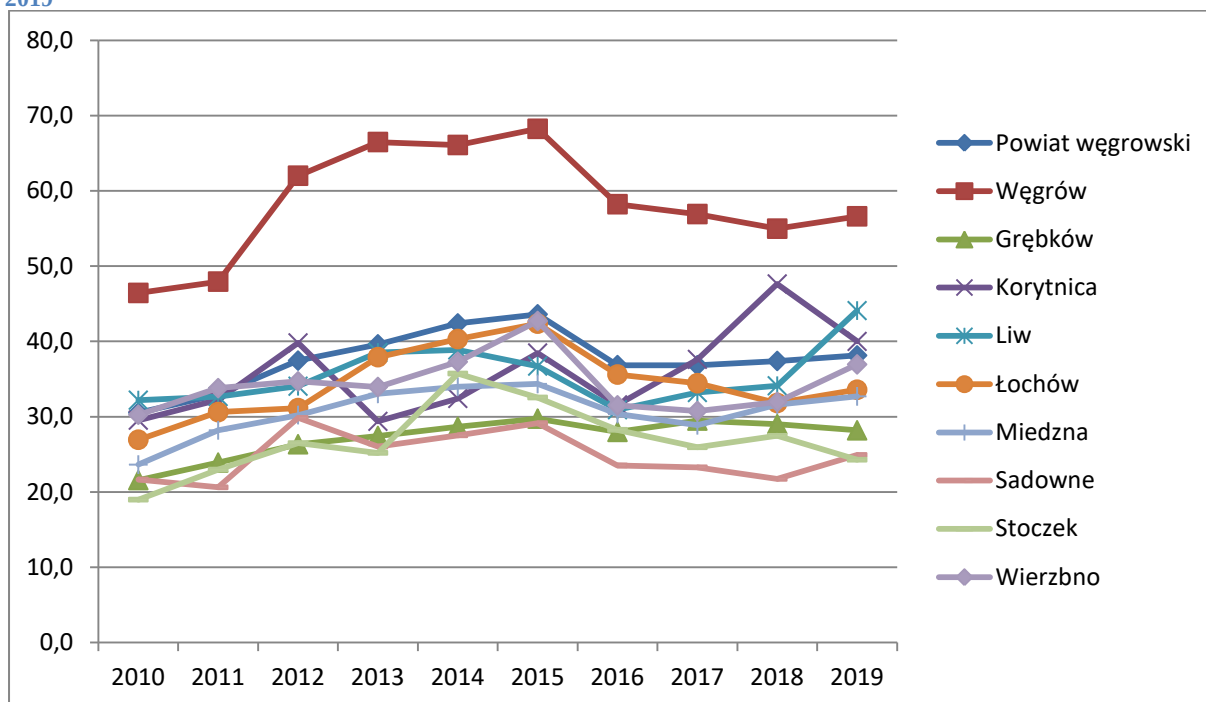
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%)

Dochody własne średnio w latach 2010-2019 stanowiły ok. 25% ogólnej kwoty dochodów, a więc ich poziom w stosunku do innych gmin wiejskich nie był relatywnie

wysoki.

Ryc. 15.13 Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%) w gminach powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tab. 15.16 Wysokość dochodów własnych w gminach powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019

Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat węgrowski	60 211 764,74	69 065 197,71	80 241 267,87	80 417 690,06	88 158 679,35	96 908 978,60	98 410 523,55	107 732 322,34	120 031 018,42	139 451 755,35
Węgrów	20 262 854,55	22 617 350,64	25 336 750,48	26 578 202,17	29 318 604,86	30 173 754,55	32 156 879,15	33 501 868,79	36 976 291,97	41 253 937,30
Grębków	2 275 753,59	2 642 499,69	3 291 371,09	3 517 673,12	3 537 821,18	3 799 074,36	4 844 780,87	5 909 562,54	5 538 262,79	5 762 123,01
Korytnica	5 174 727,64	6 065 285,22	8 018 893,68	5 395 105,10	5 899 312,97	8 273 122,78	8 241 223,28	11 726 160,05	17 391 366,65	12 213 575,68
Liw	6 469 036,22	6 485 033,91	7 156 764,48	8 396 580,63	8 681 473,96	8 735 788,45	9 064 199,31	10 397 811,93	10 896 905,03	19 290 055,76
Łochów	14 476 164,03	17 287 072,04	20 663 105,38	21 230 849,71	23 331 849,57	27 731 341,58	25 380 738,09	27 157 462,58	29 056 614,33	33 284 807,99
Miedzna	3 022 216,36	3 511 464,50	3 118 338,56	3 641 285,58	3 919 906,32	3 823 426,85	4 418 626,95	4 434 864,80	4 932 502,17	6 363 694,28
Sadowne	3 052 921,50	3 598 361,84	5 753 808,69	4 306 783,32	4 762 030,75	5 549 214,08	5 355 252,49	5 780 090,01	5 778 805,25	7 944 529,57
Stoczek	3 401 881,20	4 421 865,10	4 361 658,57	4 734 887,67	5 782 066,66	5 036 535,65	5 653 947,44	5 583 386,26	5 894 803,16	8 121 874,60
Wierzbno	2 076 209,65	2 436 264,77	2 540 576,94	2 616 322,76	2 925 613,08	3 786 720,30	3 294 875,97	3 241 115,38	3 565 467,07	5 217 157,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Główną pozycję dochodów własnych gminy Sadowne stanowią: podatki stanowiące dochody budżetu państwa (44%), zwłaszcza udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w podatku dochodowym od osób fizycznych (3 452 505,00 zł).

Tab. 15.17 Dochody własne na terenie gminy Sadowne w 2019 r.

dochody podatkowe - podatek rolny	dochody podatkowe - podatek leśny	dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn	dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw
237 107,41	124 876,65	1 236 736,01	53 173,00	6 736,00	117 952,08	24 244,24	1 800 825,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Subwencja ogólna w roku 2020 stanowiła 37,2% wszystkich dochodów i była główną częścią dochodów budżetowych gminy.

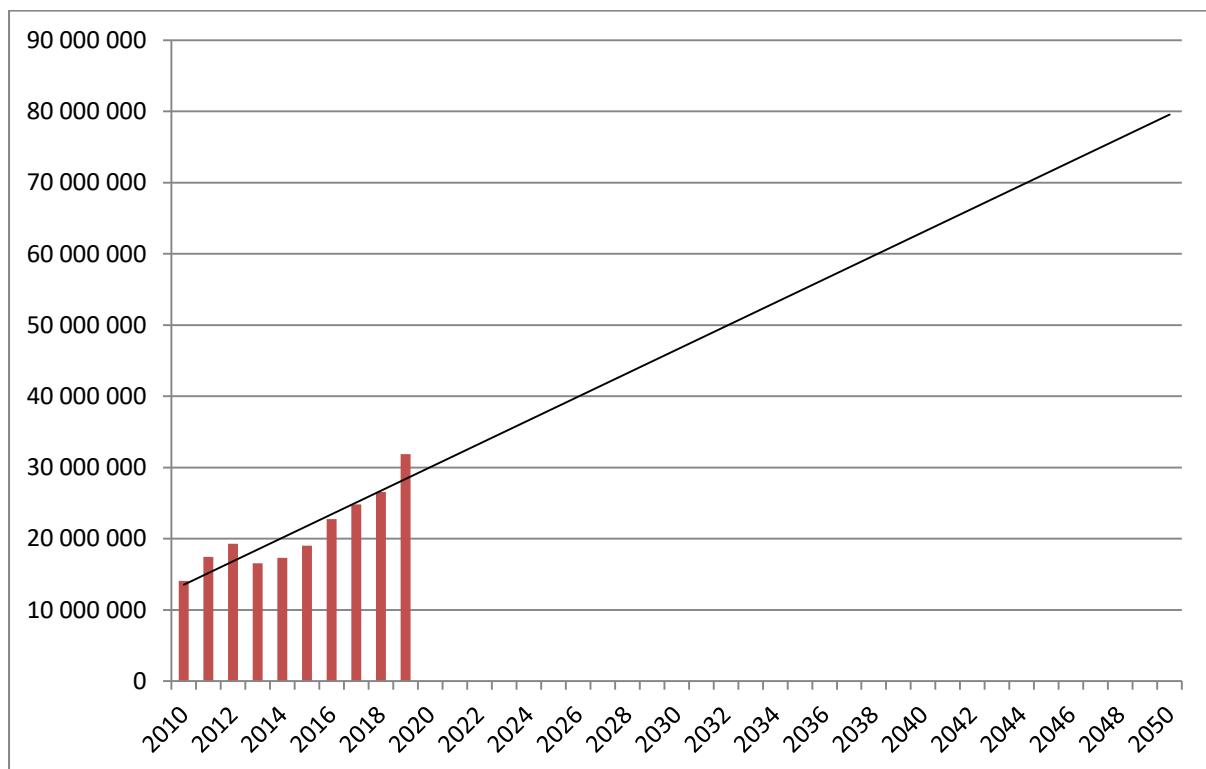
Zgodnie z uchwałą budżetową największą część wydatków z budżetu gminy na zadania inwestycyjne w roku 2020 przeznaczono na dział tj. Transport i łączność ok. 61% oraz na dział Gospodarka komunalna i ochrona środowiska ok. 26%. Analiza wydatków z poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej w gminie pokazuje, że największe wydatki poniesiono na drogi gminne, ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz drogi powiatowe.

Największym projektem finansowanym ze źródeł dochodów własnych (987 297,0 zł) było zadanie polegające na przebudowie drogi gminnej Ocięte-Sadowne. Do zadań inwestycyjnych, na które gmina poniosła znaczne koszty należą także:

- Przebudowa i rozbudowa drogi powiatowej nr 4205W Sadowne-Morzyczyn wraz z rozbudową mostu na rowie Wielący;
- Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza poprzez wymianę czynników grzewczych i instalacji OZE w Gminie Sadowne oraz Gminie Kosów Lacki;
- Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa budynku świetlicy wiejskiej z funkcją strażnicy OSP w miejscowości Zarzетка.

Szacuje się, że do końca 2050 roku dochody budżetowe mogą osiągnąć maksymalnie 80 mln zł (wariant optymistyczny) i około 70 mln to wariant bardziej realny.

Ryc. 15.14 Dochody budżetowe gminy Sadowne w latach 2010-2050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przewiduje się, że wśród priorytetowych zadań inwestycyjnych na kolejne lata będzie dalsza budowa kanalizacji, wodociągowanie miejscowości gminnych, modernizacja SUW, budowa dróg gminnych, działanie z zakresu ochrony środowiska z wykorzystaniem planu gospodarki niskoemisyjnej, wymiana pieców, fotowoltaika a także zadania z zakresu infrastruktury społeczno-edukacyjnej.

Wieloletnia Prognoza Finansowa gminy Sadowne określa plan finansowy na lata 2020-2031, z którego wynika, że coroczny wynik budżetowy będzie dodatni. Jedynie w 2020 roku zanotowano deficyt budżetowy w kwocie ok. 600 tys. Zgodnie z prognozą od 2023-2031 planowane jest coroczne zwiększenie dochodów gminy. Szacuje się, że w latach 2020-2031 nadwyżka budżetowa wynosić będzie średnio ok. 1 mln zł rocznie.

Poniżej przedstawiono procentowy udział poszczególnych zadań w ramach wydatków majątkowych gminy Sadowne.

Tab. 15.18 Plan wydatków majątkowych na rok 2020 w gminie Sadowne

Dz.	Rozdz.	§	Wykonanie za III kwartał 2019	Plan 2020	%	Uzasadnienie
010			375 465,02	130 000,00	34,62	Sanitacja wsi
	01010		375 465,02	130 000,00	34,62	Wodociągowanie gminy

		6050	12 300,00	50 000,00	406,50	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Zieleniec, Krupińskie, Złotki , Kolonia Złotki, Morzyczyn – Kielczew.
		6050	18 300,00	30 000,00	163,93	Budowa kanalizacji w Sadownem ulica Wiejska Gaj , Drak - projekt .
		6050	27 791,85	50 000,00	179,91	Modernizacja SUW Ocięte
		6050	317 073,17	0,00	0,00	Budowa kanalizacji z podłączeniami na terenie miejscowości Sadowne ul. Wiejska – Ocięte oraz w pasie drogi krajowej nr 50 w miejscowości Sadowne – częściowe pompowanie wody.
600			399 057,23	2 918 000,00	38,09	Drogi
	60014		0,00	418 000,00	0,00	Drogi powiatowe
		6300	0,00	418 000,00	0,00	Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego .
			0,00	20 000,00	0,00	Budowa chodnika na drodze powiatowej Nr 4206W Sadowne-Kołodziej-Złotki - Granica Powiatu (Sokółka)
			0,00	348 000,00	0,00	Przebudowa i rozbudowa drogi powiatowej nr 4205W Sadowne - Morzyczyn wraz z rozbudową mostu na rowie Wielącz
			0,00	50 000,00	0,00	Wykonanie dokumentacji technicznej przebudowy drogi powiatowej nr 4212W Stoczek - Kołodziej oraz drogi powiatowej nr 4206W Sadowne - Kołodziej - Złotki - granica powiatu
	60016		399 057,23	2 500 000,00	626,48	Drogi gminne
		6050	399 057,23	70 000,00	17,54	Projekty dróg gminnych - 15 000,00 zł., Przebudowa drogi gminnej Sadoles – Płatkownica - dokończenie - - 25 000,00 zł., Przebudowa drogi gminnej nr 420631 na działce nr 626 w Sadownem (ul. bł. ks. Edwarda Grzymały)- 30 000,00 zł. Do dnia 30 września 2019 r. wykonano : projekt drogi w Zarzetcie (5 000,00 zł.) , Krupińskie – Sadowne (18 000,00 zł.) , Ocięte – Sadowne (16 000,00zł), ul. Piekarskiej (3 500,00 zł.) , Zieleniec(14 760,00 zł.), przebudowę drogi gminnej Ocięte - obwodnica CPN – 341 797,23 zł.
		6057	0,00	1 442 703,00	0,00	Przebudowa drogi gminnej Ocięte – Sadowne – dofinansowanie PROW
		6059	0,00	987 297,00	0,00	Przebudowa drogi gminnej Ocięte –

						Sadowne – wkład własny
710			0,00	73 000,00	0,00	Opracowania geodezyjne i kartograficzne
	71004		0,00	73 000,00	0,00	Plany zagospodarowania przestrzennego
		6050	0,00	73 000,00	0,00	Opracowanie aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sadowne
750			49 999,50	30 000,00	60,00	Administracja
	75023		49 999,50	30 000,00	60,00	Gmina
		6060	0,00	30 000,00	0,00	Informatyzacja urzędu (elektroniczny obieg dokumentów, skrzynka podawcza, płatności bezgotówkowe, zakup komputerów, urządzenia wielofunkcyjnego, drukarek)
		6060	49 999,50	0,00	0,00	Zakup i montaż klimatyzatorów
754			8 900,00	10 000,00	112,36	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa
	75404		0,00	10 000,00	0,00	Komendy wojewódzkie Policji
		6170	0,00	10 000,00	0,00	Wpłaty jednostek na fundusz celowy
			0,00	10 000,00	0,00	Zakup samochodu dla Policji
	75410		8 900,00	0,00	0,00	Komendy wojewódzkie PSP
		6170	8 900,00	0,00	0,00	Wpłaty jednostek na fundusz celowy
			8 900,00	0,00	0,00	Zakup lekkiego samochodu ratownictwa technicznego wraz z wyposażeniem dla KPPSP w Węgrowie – dotacja przekazana.
801			175 309,21	50 000,00	28,52	Oświata
	80101		175 309,21	0,00	0,00	Szkoły Podstawowe
		6050	32 500,00	0,00	0,00	Remonty w Szkołach Podstawowych
		6050	142 809,21	0,00	0,00	Remont boiska szkolnego.
	80104		0,00	50 000,00	0,00	Przedszkola
		6050	0,00	50 000,00	0,00	Budowa Przedszkola w Sadownem - projekt
900			978 426,99	1 245 000,00	127,25	Ochrona środowiska
	90002		836 375,50	0,00	0,00	Gospodarka ściekowa i śmieci
		6057	404 656,82	0,00	0,00	Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych- inwestycja zakończona – zwrot środków otrzymany w 2019 roku
		6059	431 718,68	0,00	0,00	Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych- środki własne. inwestycja zakończona – zwrot środków otrzymany w 2019 roku
	90005		0,00	1 165 000,00	0,00	
		6057	0,00	835 680,00	0,00	Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza poprzez wymianę

						czynników grzewczych i instalacji OZE w Gminie Sadowne oraz Gminie Kosów Lacki – dofinansowanie RPO
		6059	0,00	329 320,00	0,00	Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza poprzez wymianę czynników grzewczych i instalacji OZE w Gminie Sadowne oraz Gminie Kosów Lacki – środki własne – wpłaty mieszkańców
	90015		52 131,49	80 000,00	153,46	Oświetlenie uliczne (w tym fundusz sołecki – 42 868,99zł.)
		6050	52 131,49	80 000,00	153,46	Oświetlenie uliczne (w tym fundusz sołecki – 42 868,99zł.)- modernizacja
	90017		85 000,00	0,00	0,00	ZGK
		6210	85 000,00	0,00	0,00	Zakupy inwestycyjne dla ZGK Sadowne – zakup ciągnika
	90095		4 920,00	0,00	0,00	Pozostała działalność
		6057	0,00	0,00	0,00	Odnawialne źródła energii poprawą jakości środowiska naturalnego w powiecie węgrowskim – fotowoltaika, umowa na dofinansowanie 1 370 353,00 zł. realizacja do końca 2019 roku.
		6059	4 920,00	0,00	0,00	Odnawialne źródła energii poprawą jakości środowiska naturalnego w powiecie węgrowskim realizacja do końca 2019 roku.
921			2 000,00	345 200,00	17260	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego
	92109		2 000,00	345 200,00	16750	Świetlice wiejskie
		6050	0,00	10 200,00	0,00	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w ramach programu gospodarki niskoemisyjnej.
		6050	2 000,00	335 000,00	16750	Rozbudowa , przebudowa i nadbudowa budynku świetlicy wiejskiej z funkcją strażnicy OSP w miejscowości Zarzетка
Razem			1 989 157,95	4 801 200,00	241,37	

Źródło: Opracowanie na podstawie uchwały budżetowej gminy Sadowne na 2020 rok.

Pomimo, że sieć wodociągowa jest dobrze rozwinięta w gminie, to kanalizacja sanitarna potrzebuje rozwoju (szczególnie zachodnia i wschodnia część gminy). Należy zaznaczyć, że SUW Złotki zaopatrujący w wodę mieszkańców miejscowości: Złotki,

Kołodziej Rybie, Kołodziej, Bojewo, Sokółkę, Orzelek, został oddany do użytku w 2017 r. i zaspokaja potrzeby mieszkańców. SUW Ocięte wymaga modernizacji co ma swoje odzwierciedlenie w planach i dokumentach gminnych (budżet, prognoza finansowa). Inwestycje dotyczące stacji uzdatniania wody Ocięte zapewnią bardzo dobry stan infrastruktury wodociągowej.

Na terenie gminy Sadowne znajduje się oczyszczalnia ścieków. Obiekt ten, położony na terenach rolnych miejscowości Sadowne, został oddany do eksploatacji dnia 1 września 2011 r. Oczyszczalnia jest oczyszczalnią mechaniczno – biologiczną o wydajności 320 m³/d, w tym 45 m³/d to ilość ścieków dowożonych. Zaplanowana przebudowa oczyszczalni ścieków w Sadownem daje potwierdzenie na wydolność istniejącej i powstającej w przyszłości infrastruktury kanalizacyjnej.

Jak wynika z bilansu, nowa zabudowa będzie powstawała głównie w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Są to zwarte, istniejące struktury, a tym samym, wyznaczenie w miejscowych planach nowych terenów zabudowy będzie wiązało się przede wszystkim z modernizacją i utrzymaniem istniejących dróg gminnych. W związku z tym, realizacja potrzeb w zakresie nowej zabudowy nie pociąga za sobą konieczności niezwłocznej potrzeby budowy nowej infrastruktury technicznej i drogowej. Wynika to z faktu, że nowa zabudowa stanowić będzie uzupełnienie istniejącej, na terenach już wyposażonych w infrastrukturę techniczną oraz posiadających dostęp do dróg publicznych.

Podsumowując, w przeważającej części tereny wyznaczone pod nową zabudowę położone są w niedalekiej odległości od terenów już zainwestowanych, które posiadają dostęp do dróg publicznych i sieci infrastruktury technicznej. Kontury projektowanej zabudowy wymagają jedynie dopełnienia sieci infrastrukturalnej, a realizacja indywidualnych przyłączy będzie leżała po stronie inwestorów.

Inwestycje związane z infrastrukturą odbywać się będą etapowo w ciągu najbliższych kilkudziesięciu lat, biorąc pod uwagę priorytety w zakresie wyposażania określonych terenów. Finansowanie ww. działań opierać się będzie przede wszystkim na podstawie dochodów własnych gminy, ale także poprzez pozyskanie różnego rodzaju dotacji, w tym z programów i funduszy unijnych. W przypadku niedoboru środków finansowych budżetu istnieje ponadto możliwość zaciągania kredytów.

Przy założeniu powyższych tendencji oraz możliwości finansowania inwestycji w latach ubiegłych można stwierdzić, że realizacja zadań własnych gminy, wynikających z uwarunkowań społeczno-gospodarczych rozwoju gminy, w tym prognoz demograficznych,

w perspektywie 30 lat jest w zasięgu możliwości finansowych gminy Sadowne.

15.4.2 Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy

Analiza potrzeb inwestycyjnych w świetle wyznaczonych długookresowych celów rozwoju w Studium:

1. Opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – potrzeba inwestycyjna zaplanowana w budżecie gminy,
2. Przygotowanie uzbrojenia terenów inwestycyjnych wyznaczonych w Studium, a następnie w planie pod aktywność gospodarczą,
3. Modernizacja/budowa/przebudowa dróg gminnych,
4. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
5. Inne inwestycje, których realizacja może okazać się niezbędna przy jednoczesnej realizacji zabudowy mieszkaniowej, jednak nie ma możliwości ich dokładnego ustalenia oraz sprecyzowania dla tak odległych ram czasowych. Będą to inwestycje realizowane w zależności od zapotrzebowania i są to m.in.: budowa ogólnodostępnych parkingów, wykonanie placów zabaw, realizacja obszarów przestrzeni publicznej.

Proces wieloletniego programowania inwestycyjnego, poprzez opracowane i zastosowane rozwiązania metodyczne, pozwoli na optymalizację zakresu rzeczowych potrzeb inwestycyjnych wobec możliwości finansowych gminy. Służy temu przewidywanie zasobów wolnych środków na zadania inwestycyjne w perspektywie kilku lat, wynikające m.in. z Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Projektowanie nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, oraz uzbrajanie ich w niezbędną infrastrukturę techniczną należy potraktować, jako inwestycję gminy, która będzie procentować w przyszłości w postaci podatków płaconych do budżetu przez mieszkańców. Można z bardzo dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, iż te założenia w pełni się sprawdzą obserwując ruch budowlany i systematyczny wzrost liczby ludności na terenie gminy.

16 Stan Planistyczny

Jedynie nieznaczna część terenów gminy Sadowne jest pokryta obowiązującymi planami lub znajduje się w granicach, dla których podjęto uchwały o przystąpieniu do ich

sporządzenia. W Gminie Sadowne obowiązują 2 plany, obejmujące 96,35 ha, co stanowi 0,67% powierzchni gminy:

- 1) Uchwała nr VIII/66/2003 Rady Gminy w Sadownem z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Sadowne w części dot. wsi Płatkownica.
- 2) Uchwała nr XXXII/137/2017 Rady Gminy Sadowne z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów zlokalizowanych w obrębie wsi Zieleniec - Etap I.

17 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej

17.1 Zagrożenia naturalne

17.1.1 Zagrożenie powodziowe

Zagrożeniem naturalnym na terenie gminy Sadowne jest zagrożenie powodzią. Tereny zagrożone podtopieniami przebiegają głównie wzdłuż rzeki Bug.

Obszarami szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy Sadowne są:

- a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- c) obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne.

Na terenie gminy obszary takie występują przy rzece Bug i są oddalone od istniejącej zabudowy. Jednak znacznie większe obszary stanowią obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Przede wszystkim zagrożenie powodziowe jest spowodowane dużą prędkością płynącej wody i jej energią, która powoduje niszczenie wałów, a także budowli nad korytem rzek, takich jak kładki, przepusty, mosty i inne. Przeważnie przyczynami powodzi i podtopień są:

- bardzo intensywne opady burzowe, obejmujące przeważnie niewielkie obszary o większych nachyleniach zboczy, powodując krótkotrwałe, zaś gwałtowne lokalne wezbranie wód,
- opady rozlewne tzn. opady o wysokim natężeniu (od kilkudziesięciu do 100 mm w ciągu doby), które trwają kilka dni i obejmują większą część zlewni.

Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

- W Studium (Tom I i Tom II) uwzględnia się wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

Naniesione na rysunek Studium zasięgi stanowią obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne.

17.2 Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia przemysłowe – na terenie gminy Sadowne nie ma zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii.

Zagrożenia transportowe – zagrożenie poważną awarią wiąże się również z transportem. Przez gminę Sadowne przebiega droga krajowa nr 50, w związku z tym ruch samochodowy przez gminę jest wzmożony. Istotnym zagrożeniem z tym związanym jest wyciek substancji niebezpiecznych (paliw płynnych, chemikaliów) do pobliskich wód i na sąsiednie pola w wyniku wypadków drogowych.

Awarye i uszkodzenia infrastruktury technicznej – elektroenergetyczne linie dystrybucyjne o napięciu 110 kV i niższym, zlokalizowane na terenie gminy, również mogą być źródłem zagrożenia. Wytwarzając pole elektromagnetyczne stwarzają zagrożenie dla ludzi i środowiska. W pasach technologicznych obowiązują szczegółowe warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia ich użytkowania, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Obarczona potencjalnym ryzykiem wystąpienia awarii jest także lokalna oczyszczalnia ścieków.

18 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Sadowne zidentyfikowano następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych:

- ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami:
 - obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków,
 - obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków,
 - stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych,
 - pozostałe stanowiska archeologiczne;
- ustawa prawo wodne:
 - obszary szczególnego zagrożenia powodziowego,
 - Główny Zbiornik Wód Podziemnych;
- ustawa o ochronie przyrody:
 - obszary Natura 2000,
 - Park Krajobrazowy,
 - rezerваты przyrody,
 - pomniki przyrody,
 - użytki ekologiczne;
- ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych:
 - tereny na gruntach rolnych położonych na glebach najwyższych klas bonitacyjnych,
 - tereny na gruntach stanowiących użytki leśne,
- ustawa o lasach:
 - lasy ochronne;
- z ustawy prawo geologiczne i górnicze oraz prawo ochrony środowiska:
 - obszary udokumentowanych złóż kopalin.

19 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy – analiza SWOT

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwoju gminy została sporządzona analiza SWOT. Przedmiotowa analiza powstała w oparciu o szereg analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych przedstawionych we wcześniejszych rozdziałach dokumentu. Na potrzeby sporządzenia analizy SWOT wzięto również wyniki prognozy demograficznej oraz możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służącej realizacji zadań własnych gminy. Uwzględniono również bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Analiza SWOT jest techniką analityczną służącą do porządkowania informacji o danej jednostce. Celem analizy jest określenie aktualnej sytuacji gminy Sadowne. Szanse ukazują zjawiska, do których należy dążyć i je doskonalić, zaś zagrożenia te, których należy unikać. Analiza mocnych i słabych stron wraz z szansami i zagrożeniami ukazuje z kolei jakie są potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

Tab. 19.1 Analiza SWOT gminy Sadowne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Walory przyrodnicze i kulturowe, • Niskie ceny gruntów, • Dostępność terenów pod lokowanie działalności gospodarczej, • Polityka nastawiona na rozwój przedsiębiorczości i powstawanie nowych inwestycji, • Bliskość Warszawy, • Postawy prorozwojowe mieszkańców gminy, • Korzystne położenie komunikacyjne, • Atrakcyjne warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki wpływające na pobudzenie gospodarcze gminy i wzrost miejsc pracy, • Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w gminie od 2012 roku, • Sprawnie działająca sieć placówek oświatowych oraz innych instytucji kulturalnych, w tym stowarzyszeń i klubów.	• Niekorzystne procesy demograficzne w odniesieniu do liczby i struktury wiekowej ludności, • Mniejszy dostęp do oferty kulturalnej, sportowej, zdrowotnej i edukacyjnej dla mieszkańców mniejszych miejscowości gminy, • Niewielka liczba podmiotów gospodarczych i przeniesienie rynku pracy do większych miast, • Zły stan techniczny części dróg gminnych, • Brak ścieżek rowerowych i chodników o charakterze komunikacyjnym w znacznej części gminy Sadowne, • Niedostateczna ilość miejsc parkingowych, • Brak sieci gazowej, • Niski wskaźnik ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w gminie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Stabilizacja procesów demograficznych – w obrębie gminy występuje niekorzystne zjawisko odnoszące się do liczby ludności, a także do stale pogarszających się wskaźników obciążenia demograficznego, • Zmiana struktury lokalnej i rynku pracy – wyzwaniem są bowiem procesy zachodzące w gospodarce globalnej i krajowej opierające się w coraz większym stopniu na innowacyjności, a także przenoszenie lokalnego rynku pracy do	• Migracje młodych osób do Warszawy i za granicę, • Szybki i dynamiczny rozwój innych gmin i powiatów w regionie, • Zwiększenie liczby osób starszych potrzebujących większego dostępu do służby zdrowia i opieki społecznej, • Brak wystarczających środków finansowych na aktywną ochronę środowiska, • Skomplikowane procedury pozyskiwania

Warszawy i innych większych miast, • Nowoczesne zarządzanie procesami rozwoju – do władz gminy należy bowiem realizacja inwestycji mających na celu poprawę warunków bytowych mieszkańców, rozwój infrastruktury i sfery społecznej oraz wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych, • Rozwój społeczeństwa obywatelskiego – podstawą rozwoju gminy jest bowiem lokalna aktywność jej mieszkańców, zaangażowanie w różne inicjatywy oraz aktywne rozwiązywanie problemów społecznych. • Rozwój dogodnych połączeń komunikacyjnych z Warszawą i innymi większymi miastami. • Dostępność środków unijnych dla przedsiębiorców, • Podejmowanie działań przez instytucje ministerialne, mających na celu przebudowę i modernizację dróg oraz poprawę ich jakości.	i rozliczania środków pomocowych, • Ograniczone możliwości gminy dla realizacji drogiej infrastruktury technicznej na obszarze wsi (drogi, kanalizacje, sieci wodociągowe, gazyfikacja ze środków własnych), • Rosnące koszty inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej.
---	---

Źródło: Opracowanie własne.

20 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – poziom krajowy i lokalny* - w zakresie transportu kolejowego

*Poziom krajowy i lokalny odnoszą się do poziomu realizacji inwestycji, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

Tab. 20.1 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – w zakresie transportu kolejowego

Lp.	Nazwa inwestycji	Nr linii kolejowej	KPZK /SOR	KPK 2023	DI SRT	POIiŚ /CEF	KT	RPO	PW PT SRWM 2030
			krajowe				wojewódzkie		
1	Prace na linii E 75 na odcinku Sadowne – Czyżew wraz z robotami pozostałymi na odcinku Warszawa Rembertów – Sadowne	6	x	x	x	x	x		x
2	Modernizacja linii kolejowej E 75 Rail Baltica Warszawa – Białystok – granica z Litwą, etap I, odcinek Warszawa Rembertów – Zielonka – Tłuszcz (Sadowne) Faza II	6	x	x	x	x	x		x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Podstawę wprowadzenia zadań inwestycyjnych w zakresie transportu do PZPWM stanowią:

dokumenty krajowe:

- ✓ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 roku (uchylona z dniem 13 listopada 2020 r.),
- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 roku (z perspektywą do 2030 r.),
- ✓ Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.),

- ✓ Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku,
- ✓ Kontrakt Terytorialny dla Województwa Mazowieckiego,
- ✓ Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.),
- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Wykaz dużych projektów,
- ✓ Ustawa o Centralnym Porcie Komunikacyjnym.

dokumenty wojewódzkie:

- ✓ Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Mazowieckiego na lata 2018- 2038. Wykaz przedsięwzięć do WPF Województwa Mazowieckiego,
- ✓ Plan rozwoju sieci drogowej dróg wojewódzkich województwa mazowieckiego na lata 2016-2026,
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Wykaz Projektów Pozakonkursowych EFRR RPO WM 2014-2020,
- ✓ Plan wykonawczy do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze w obszarze Przestrzeń i Transport.

Tab. 20.2 Inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej

Lp.	Nazwa inwestycji	gmina	Źródło
1	Odbudowa wałów rzeki Bug dla ochrony obszaru Morzyczyn - Brok	Sadowne, Brok	Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym
2	Odbudowa wałów rzeki Bug dla ochrony obszaru Brok - Szumin	Brok, Łochów, Sadowne	Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.

Strategia przyjmuje następującą wizję województwa w roku 2030: „Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców.”, która będzie realizowana poprzez cel priorytetowy oraz cele strategiczne:

- Cel główny: zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia obszaru metropolitalnego Warszawy w Europie;
- Cel strategiczny 1. Gospodarka

- Cel strategiczny 2. Przestrzeń i transport,
- Cel strategiczny 3. Społeczeństwo,
- Cel strategiczny 4. Kultura i dziedzictwo,
- Cel strategiczny 5. Środowisko i energetyka.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+, uchwała nr 72/22 Sejmiku

Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.

Wizja rozwoju województwa, przyświecająca niniejszej *Strategii*, to *Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie*. Wizja ta jest możliwa do osiągnięcia poprzez wykonanie celu głównego: *Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska*. Z uwagi na zróżnicowanie przestrzenne rozwoju województwa mazowieckiego, istotnym elementem celu głównego jest spójność terytorialna, wskazana w „rozwoju zrównoważonym przestrzennie”. Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe poprzez wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów miejskich i wiejskich województwa, zwiększenie produktywności, rozwój innowacji i cyfryzacji, przy jednoczesnym zapewnieniu dostępu do usług publicznych o wysokiej jakości na terenie całego województwa. Tak ukierunkowany rozwój będzie zgodny z zasadami trwałego rozwoju, tj. będzie się odbywać przy poszanowaniu zasobów środowiska, tak by kolejne pokolenia miały do nich dostęp w nie mniejszym stopniu niż obecne.

Cele strategiczne:

1. Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze.
2. Dostępne i mobilne Mazowsze.
3. Zielone, niskoemisyjne Mazowsze.
4. Mazowsze zintegrowane społecznie.
5. Mazowsze bogate kulturowo.

ZADANIA NA POZIOMIE POWIATU

Tab. 20.3 Wykaz przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy Sadowne

<i>na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Węgrowskiego na lata 2020-2036:</i>				
Lp.	Nazwa i cel	Okres realizacji		Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca
		od	do	
1	Wykonanie dokumentacji technicznej przebudowy drogi powiatowej nr 4212W Stoczek-Kołodziej oraz drogi powiatowej nr 4206W Sadowne-Kołodziej-Złotki-granica powiatu –Przygotowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla przebudowy drogi	2019	2020	Starostwo Powiatowe
2	Przebudowa i rozbudowa drogi powiatowej nr 4205W Sadowne-Morzyczyn wraz z rozbudową mostu na rowie Wielacz - Poprawa dostępności komunikacyjnej	2019	2023	Starostwo Powiatowe
<i>na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Węgrowskiego na lata 2022-2039:</i>				
1	Rozbudowa ul. Wiejskiej w Sadownem – poprawa infrastruktury drogowej	2021	2023	Starostwo Powiatowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych.

21 Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Ład przestrzenny to harmonijne ukształtowanie przestrzeni, uwzględniające w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne (art. 2 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Zasady ładu przestrzennego regulowane są przede wszystkim przy pomocy planów miejscowych tworzonych dla poszczególnych obszarów, w zależności od potrzeb społecznych i ekonomicznych. Przy ich sporządzaniu należy wziąć pod uwagę, że ochrona ładu przestrzennego warunkowana powinna być ekspozowaniem najbardziej wartościowych elementów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, eliminowaniem dysharmonizujących elementów zagospodarowania, prowadzeniem rewitalizacji i rehabilitacji obszarów zdegradowanych oraz o niskiej atrakcyjności funkcjonalnej i architektonicznej.

Na terenie gminy dominującą zabudową jest zabudowa jednorodzinna oraz zagrodowa. Większość areałów rolniczych gminy jest w posiadaniu rolników indywidualnych.

Działania w zakresie kształtowania ładu przestrzennego terenów gminy powinny być skierowane na:

- skanalizowanie i zwodociągowanie gminy,
- wyposażenie gminy w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej,
- uzupełnianie i intensyfikację zabudowy jednostek osadniczych,
- kształtowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem charakteru i stylu stosowanego w danej miejscowości,
- kreowanie lokalnych centrów wsi, szczególnie tych leżących przy głównych ciągach komunikacyjnych i turystycznych poprzez modernizację i budowę infrastruktury technicznej oraz lokalizowanie usług obsługi mieszkańców i turystów,
- poprawę standardu zabudowy rekreacyjnej i turystycznej.

Spis tabel:

Tab.2.1 Kompleksy rolniczej przydatności gleb w gminie Sadowne.....	11
Tab. 2.2 Rzeki na terenie gminy Sadowne	13
Tab. 3.1 Użytki ekologiczne w gminie Sadowne	25
Tab. 3.2 Pomniki przyrody na terenie gminy Sadowne	27
Tab. 3.3 Struktura lasów ochronnych na terenie gminy Sadowne	29
Tab. 4.1 Wykaz złóż kopalin występujących na terenie gminy Sadowne	30
Tab. 4.2 Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie powiatu węgrowskiego.....	31
Tab. 9.1 Sytuacja demograficzna gminy Sadowne na tle województwa mazowieckiego i powiatu węgrowskiego w latach 2011 - 2020 (Dane zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania wg podziału administracyjnego na dzień 31 XII)	40
Tab. 9.2 Sieć osadnicza gminy Sadowne	40
Tab. 9.3 Zmiana liczby ludności na terenie gminy Sadowne w latach 2011 – 2020 według płci.....	42
Tab. 9.4 Ruch naturalny gminy Sadowne w latach 2011– 2020	43
Tab. 9.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2011 –2020	45
Tab. 9.6 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Sadowne w latach 2011–2020	45
Tab. 9.7 Struktura płci i wieku na terenie gminy Sadowne w 2020 r.....	46
Tab. 9.8 Prognoza ludności dla powiatu węgrowskiego na lata 2020–2050.....	49
Tab. 10.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych	53
Tab. 10.2 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	53
Tab. 10.3 Podmioty gospodarcze w 2020 r. w sekcji A - PKD 2007 na terenie gminy Sadowne	54
Tab. 10.4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon – sekcja C PKD 2007 w 2020 r.	55
Tab. 10.5 Bezrobotni według gmin powiatu węgrowskiego, stan na koniec 2 półrocza 2020 roku	59
Tab. 10.6 Wskaźnik bezrobocia w latach 2011 – 2020 na terenie gmin powiatu węgrowskiego	60
Tab. 12.1 Wykaz obiektów architektury znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Sadowne	76
Tab. 12.2 Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Sadowne	77
Tab. 13.1 Podstawowe dane o sieci wodociągowej gminy Sadowne w latach 2009-2020	80
Tab. 13.2 Kanalizacja – długość czynnej sieci rozdzielczej, przyłącza do budynków oraz ludność korzystająca z sieci w latach 2009-2020 na terenie gminy Sadowne.....	82
Tab. 13.3 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	83
Tab. 13.4 Korzystający z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w % ogółu ludności	84
Tab. 13.5 Składowiska odpadów komunalnych w regionie wschodnim.....	86
Tab. 13.6 Prognozowana masa odpadów do zebrania i odebrania w rejonie wschodnim w latach 2016- 2030.....	87
Tab. 13.7 Maszty telekomunikacyjne na terenie gminy Sadowne	88
Tab. 14.1 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Sadowne	89
Tab. 14.2 Drogi gminne	90
Tab. 15.1 Studium władania gruntami gminy Sadowne.....	95
Tab. 15.2 Zestawienie gruntów na terenie gminy Sadowne.....	99
Tab. 15.3 Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w podziale na obręby	110
Tab. 15.4 Istniejąca powierzchnia użytkowa zabudowy według funkcji	114
Tab. 15.5 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Sadowne [m2].....	117
Tab. 15.6 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Sadowne	118
Tab. 15.7 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej	122
Tab. 15.8 Chłonność obszarów poza zwartą strukturą funkcjonalno-przestrzenną.....	123
Tab. 15.9 Możliwości rozwoju gminy.....	124

Tab. 15.10 Struktura wydatków budżetu gminy według działów w latach 2016-2019 (%).....	126
Tab. 15.11 Wydatki majątkowe inwestycyjne poniesione przez gminę Sadowne w latach 2010-2019	127
Tab. 15.12. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%).....	128
Tab. 15.13 Zestawienie wydatków i dochodów budżetowych w gminie Sadowne w latach 2010-2019	130
Tab. 15.14 Struktura dochodów budżetu gminy według działów w latach 2016-2019	130
Tab. 15.15 Wysokość dochodów gmin powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019.....	131
Tab. 15.16 Wysokość dochodów własnych w gminach powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019	132
Tab. 15.17 Dochody własne na terenie gminy Sadowne w 2019 r.....	133
Tab. 15.18 Plan wydatków majątkowych na rok 2020 w gminie Sadowne	134
Tab. 19.1 Analiza SWOT gminy Sadowne	144
Tab. 20.1 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – w zakresie transportu kolejowego	146
Tab. 20.2 Inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej	147
Tab. 20.3 Wykaz przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy Sadowne	149

Spis rycin:

Ryc. 2.1 Położenie gminy Sadowne.....	8
Ryc. 2.2 Obręby ewidencyjne w gminie Sadowne.....	9
Ryc. 2.3 Mapa glebowo-rolnicza gminy Sadowne.....	12
Ryc. 2.4 Jednolite Części Wód Powierzchniowych Rzeczne.....	14
Ryc. 3.1 Korytarz ekologiczny na terenie gminy Sadowne	18
Ryc. 3.2 Nadbużański Park Krajobrazowy.....	19
Ryc. 3.3 Rezerwat przyrody Makry Jegiel na tle gminy Sadowne.....	21
Ryc. 3.4 Położenie Obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska na tle gminy Sadowne	22
Ryc. 3.5 Położenie Obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu na tle gminy Sadowne	24
Ryc. 3.6 Użytki ekologiczne na tle gminy Sadowne.....	26
Ryc. 3.7 Lasy ochronne na tle gminy Sadowne	29
Ryc. 4.1 Lokalizacja złóż kopalin na terenie gminy Sadowne	31
Ryc. 4.2 GZWP Subniecka warszawska na tle gminy Sadowne.....	32
Ryc. 4.3 Jednolita część wód podziemnych 55	33
Ryc. 9.1 Statystyka ludności na terenie gminy Sadowne, stan na dzień 18.01.2018	41
Ryc. 9.2 Zmiana liczby ludności w stosunku do roku poprzedniego na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 na terenie gminy Sadowne	42
Ryc. 9.3 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Sadowne na 1000 mieszkańców w latach 2011–2020	44
Ryc. 9.4 Struktura płci i wieku na terenie gminy Sadowne w roku 2020	47
Ryc. 9.5 Ludność według ekonomicznych grup wieku w % ogółem w latach 2011–2020 na terenie gminy Sadowne	48
Ryc. 10.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON - wg rodzajów działalności w 2020 r. na terenie gminy Sadowne	52
Ryc. 10.2 Liczba gospodarstw rolnych według powierzchni.....	55
Ryc. 10.3 Pracujący na terenie gminy Sadowne w latach 2011-2020.....	57
Ryc. 10.4 Pracujący na 1000 ludności terenie gminy Sadowne oraz gmin sąsiednich w latach 2011-2020.....	57
Ryc. 10.5 Struktura pracujących w 2018 r. na terenie gminy Sadowne.....	58
Ryc. 10.6 Bezrobotni zarejestrowani wg płci w latach 2012 –2020 na terenie gminy Sadowne	59
Ryc. 10.7 Wskaźnik bezrobocia w 2020 r. na terenie gminy Sadowne.....	61
Ryc. 11.1 Struktura wykształcenia w 2011 r. na terenie powiatu węgrowskiego	62
Ryc. 11.2 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2020 (m ² /1 osobę).....	63
Ryc. 13.1 Sieć wodociągowa na terenie gminy Sadowne, powiatu węgrowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2009-2018 (km/100 km ²)	81
Ryc. 13.2 Mapa województwa mazowieckiego z podziałem na regiony gospodarki odpadami komunalnymi oraz wykazem instalacji regionalnych	85
Ryc. 15.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy Sadowne.....	100
Ryc. 15.2 Tereny zwartej zabudowy	102
Ryc. 15.3 Szkoły, przedszkola i budynki oświaty w gminie Sadowne	103
Ryc. 15.4 Sieć wodociągowa na terenie gminy Sadowne	104
Ryc. 15.5 Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Sadowne	105
Ryc. 15.6 Sieć telekomunikacyjna na terenie gminy Sadowne.....	106
Ryc. 15.7 Sieć elektroenergetyczna na terenie gminy Sadowne	107
Ryc. 15.8 Dostępność przystanków autobusowych w gminie Sadowne.....	108
Ryc. 15.9 Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej	109
Ryc. 15.10 Prognoza wzrostu wielkości powierzchni użytkowej zabudowy (budynki lub ich części przeznaczone na działalność gospodarczą+ pozostałe budynki niemieszkalne) na terenie gminy Sadowne do roku 2050.	118
Ryc. 15.11 Wydatki inwestycyjne oraz wydatki bieżące w gminie Sadowne w latach 2010-2019....	127
Ryc. 15.12 Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%).....	129
Ryc. 15.13 Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%) w gminach powiatu węgrowskiego w latach 2010-2019	132

Ryc. 15.14 Dochody budżetowe gminy Sadowne w latach 2010-2050	134
---	-----